

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

Ž

I

V

O

T

JÚL
LIPIEC

2002

Č. 7 (529)
CENA 2.00 ZŁ

DEŇ DETÍ V JURGOVE

MALÁ, ALE KRÁSNA

ADAM CHALUPEC NEŽIJE

50 ROKOV SPOLU

Pri príležitosti Medzinárodného dňa detí sa 2. júna t.r. v hasičskej zbrojnici v Jurgove konalo pekné podujatie s bohatým kultúrnym programom, ktoré za spoluúčasti tamojšej MS SSP usporiadal Ústredný výbor nášho Spolku. Na našom zábere: žiaci z Novej Belej a Krempách počas sút'aže Slovensko - vlast' mojich predkov.
Foto: J. Bryja

V ČÍSLE:

Svedectvo pravdy	5
50 rokov spolu	6-7
Adam Chalupec nežije	8-10
Pohľadnica zo Španielska	11
Na návštěve v Zubrici	12-14
Sviatok podsklianskych hasičov	14-15
Malá, ale krásna	16-17
Exkurzia na Slovensko	18-19
Deň detí v Jurgove	20-21
Poviedka na voľnú chvíľu	22-23

Ako ma odvolali	24
Krátko z Oravy	25
Čitatelia - redakcia	26-28
Poľnohospodárstvo	29
Mladým - mladším - najmladším	30-31
Šport a hudba	32
Učíme sa pliesť	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava - humor	36-37
Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

**Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury**

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasíková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego lub bezpośrednio wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł, półrocznie - 12 zł, rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

PRED XI. ZJAZDOM SSP

JÁN
KAŠPRÁK
z Jablonky

- S ľútostou musím konštatovať, že krajanská činnosť v našej obci sa v súčasnosti nevyvíja tak, ako pred rokmi. Ak chceme našu miestnu skupinu oživiť, potrebujeme jej rady posilniť hlavne mladými krajanmi. Vieme predsa, že dnes sa v mnohých miestnych skupinách angažujú najmä starší krajania, ktorých však z roka na rok ubúda. Kedže starší krajania už nemajú toľko síl a energie, nádej vidím v našej mládeži, ktorú však treba vedieť umene viesť. Rodičia musia svoje deti vychovávať odmalička v slovenskom národnom duchu. Zdá sa mi, akoby práve na to v poslednom období mnohí zabudli. Je to teda jeden z dôvodov, prečo sa výboru MS v Jablonke ani našim krajanom nepodarilo zabrániť zániku ZŠ č. 2 so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke. Dodnes sa tam, žiaľ, nepodarilo obnoviť ani vyučovanie slovenčiny. Slovenský jazyk teda zostal už len v lýceu, ktoré v minulom roku oslávilo 50. výročie svojho vzniku a kde aj v tomto roku niekoľko študentov maturovalo z materčiny. Neviem však, či aspoň niektorí z nich budú pokračovať v študiách na niektoj z vysokých škôl na Slovensku.

Myslím si, že napriek rôznym fažkostiam máme pre rozvoj krajanského hnutia v Jablonke pomerne dobré podmienky. V našej obci sa totiž nachádza sídlo OV SSP na Orave a obvodná klubovňa, v ktorej sa konajú krajanské kultúrno-spoločenské podujatia, ako napr. oblátkové stretnutia. V Jablonke sa každoročne koná pestrá prehliadka slovenského folklóru, čiže Dni slovenskej kultúry, ktoré zakaždým priláhajú do tunajšieho amfiteátra stovky divákov. V našom ko-stole Premenia Pána sa už vyše desať

rokov odbavuje slovenská sv. omša, jediná na Orave, máme tiež pomerne vysoký počet odoberateľov Života a žiaci z lýcea sa pravidelne zúčastňujú vlastivedných výletov na Slovensko.

Na väčší rozvoj krajanskej činnosti a pritiahnutie mládeže nám však chýba lepšie vybavená klubovňa, pretože terajšia už nevyhovuje súčasným potrebám. Ako viem, ÚV nám kedysi plánoval kúpiť v obci starší dom a adaptovať ho na klubovňu. Teraz sa v Jablonke predvída výstavbu podobného Domu slovenskej kultúry, aký vyrastá v Kacvíne na Spiši, lenže dodnes sa tak nestalo. Myslím si, že keby sme mali nový kultúrny stánok, samozrejme vhodne vybavený, určite by vzbudil záujem mládeže. Nevyhnutné je tiež obnovenie výučby slovenského jazyka v našich školách, pretože znalosť materinského jazyka je základným predpokladom na udržanie si národného povedomia a vrúcneho vzťahu k svojej starej vlasti. Bolo by však žiaduce, aby nám v tomto smere pomohlo tiež vedenie OV SSP na Orave, ako aj ÚV SSP v Krakove.

Na najbližšom zjazde Spolku by sa teda malo hovoriť hlavne o aktivizácii tých miestnych skupín, v ktorých sú problémy s krajanskou pracou, o obnovení výučby slovenského jazyka, o zlepšení vybavenia krajanských klubovní a o organizovaní zájazdov i pútí na Slovensko. Dúfajme, že situácia v zaktívnení krajanskej činnosti v Jablonke, ako aj na celej Orave, sa zmení k lepšiemu. Pokrok však možno dosiahnuť iba spoločnými silami.

JÁN
KAŠICKÝ
z Nedece

- Činnosť našej miestnej skupiny sa v poslednom čase príliš nerozvíja. Podobne ako v iných obciach, aj u nás sa dnes málo

mladých ľudí zapája do krajanskej činnosti. Pred rokmi všetko vyzeralo ináč. Často sa konali schôdze a iné podujatia, krajania sa viacej angažovali. V súčasnosti, keď je z gazdovania ľahko vyžiť a v okolí je veľká nezamestnanosť, mnohí krajania odchádzajú za prácou do väčších miest alebo aj do zahraničia. Takým centrom našho krajanského diania v obci vždy bol a je aj dnes súbor Veselica. Ja v ňom pôsobím od samého začiatku. Aj keď mi už zdravie neslúži najlepšie, neviem si predstaviť svoj život bez Veselice. Súbor tvorí neodlúciteľnú súčasť môjho života a aj iným našim krajanom prirástol k srdcu. Neoceniteľnú zásluhu na jeho rozvoji má krajanka Žofia Bogačíková, ktorá ho už dlhé roky vedie a aj dnes je preň nepostrádatelná. Škoda, že občas mávame kádrové problémy. Najmä cez leto, keď mnohí krajania idú za prácou mimo obec, ľahko je niečo zorganizovať. Preto niekedy musíme svoje vystúpenia odvolať. Súbor má taktiež problémy s hudbou, lebo nemáme vlastných muzikantov. Myslím si však, že naša činnosť sa bude ďalej rozvíjať, vedľa v obci je dosť mladých krajanov, ktorí chcú v ňom pôsobiť. Aj na tohtoročné fašiangy sa nás dosť nazbieralo a nacičili sme krásny program.

V obci máme sice klubovňu, ale je v starej budove a už absolútne nevyhovuje našim potrebám. Ani kroje tam nemôžeme držať, aby sa nám nezničili. V klubovni sa nedá kúriť, takže v zime tam nemôžeme ani nacičovať, ani sa stretnúvať. Myslím si, že keby sme mali vhodnú klubovňu, pomohlo by to oživiť činnosť nielen súboru, ale celej našej miestnej skupiny.

Som rád, že naši krajania majú po celý čas kontakt so slovenským jazykom. V našej škole sa vyučuje slovenčina a máme aj slovenské bohoslužby, s ktorými sme spokojní. V obci je taktiež veľký záujem o krajanský časopis. Som rád, že Život je stále zaujímavý a po grafickej stránke čoraz krajský. Staršia generácia sa snaží urobiť všetko pre udržanie slovenskosti v obci, lenže dnešná mládež už nevenuje takú pozornosť národnostným otázkam.

Myslím si, že proti činnosti ÚV SSP nemôžeme mať nejaké závažnejšie ná-

mietky. Vieme, že dnes všetko závisí od finančných prostriedkov, čo obmedzuje aj činnosť ÚV. Môžeme naplánovať pre krajanov mnoho zájazdov a iných podujatí, ale odkiaľ vziať prostriedky? Náš Spolok by mal nadviazať širšiu spoluprácu s nižnolapšanskou gminou. Treba spoločne hľadať prostriedky a organizovať podujatia.

Bolo by žiaduce, keby Slovenská republika prejavila o našu menšinu väčšiu pozornosť. Mnohí z nás chodili do slovenskej školy a Slovensko naozaj považujú za svoju vlast. Preto aj v starej vlasti by k nám mali byť prístupnejší. Viem, že dnes sa ani na Slovensku nežije ľahko, ale aspoň základnú pomoc by sme odťať mali dostať. Sme prihraničnou obcou, preto si myslím že by sme mali nadviazať širšiu spoluprácu so slovenskými obcami.

najlepšie. Mali sme ľudovú kapelu, s ktorou sme vystupovali nielen na Orave, ale aj po Slovensku, v obci dlhé roky pôsobil divadelný súbor. Dnes už mládež neprejavuje záujem o takúto druh kultúrno-spoločenskej činnosti, zaujíma sa hlavne o diskotéky, televíziu a pod. Pravdu je tiež to, že dnes mládež nemá kto viest. Keď náš divadelný súbor viedol Emil Proni, učiteľ zo Slovenska, vystupovali v ňom mnohí krajania, o. i. Genovéva Bosáková (vtedy Zonzelová), Bronislava Grapová (Kapuščáková), Vladislav Žondlák, Eugen Gloviak, ja a mnohí ďalší. Skúšky sme mali v starej škole a vystupovali sme napr. v Podvlku, Jablonke, Zubrici, Lipnici a iných obciach. Vtedy bolo dokonca viacej detí v slovenskej škole ako v poľskej. Na to všetko môžeme dnes už len spomínať.

Myslím si, že dnešnú situáciu by sa ešte dalo zmeniť, ale krajania musia najmä chcieť a vyvíjať oveľa väčšiu aktivity ako doteraz. Ešte nie je všetko stratené, len treba krajanom pomôcť. Verím, že sami nechcú, aby sme ako národnostná menšina prestali existovať a aby sa naše deti a vnuci odnárodnili. Pre zaktívnenie našej činnosti by však bolo treba častejšie zvolávať schôdze a organizovať také podujatia, ktoré by pritiahalo mladých ľudí, no a organizovať výlety na Slovensko.

Na najbližšom zjazde SSP by sa teda malo hovoriť hlavne o tom, ako obnoviť vyučovanie slovenského jazyka v našich školách, ako pomôcť malým miestnym skupinám, ako je naša, ako pritiahať do krajanskej činnosti mládež, a zamyslieť sa tiež nad tým, ako zatraktívniť prácu a vybavenie klubovní.

všetkým však musíme vyriešiť všetky rozporu, ktoré vznikli v našej MS. Musíme sa zmieriť a nájsť spoločný jazyk, aby sme opäť mohli aktívnejšie pôsobiť. Na najbližšej schôdze musíme zvoliť nový výbor a pustiť sa do práce. Veľké nádeje spájame s výstavbou Domu slovenskej kultúry. Verím, že ak sa nám ho čím skôr podarí ukončiť, pomôže to oživiť krajanské hnutie, ba aj turistiku v obci. Myslím si, že potom sa nám podarí obnoviť aj činnosť krajanského súboru. Verím, že v novej klubovni si naša mládež nájde svoje miesto a začne sa venovať záujmovej činnosti. Bolo by dobre, keby opäť začala pôsobiť naša dychovka. Už sa niektorí jej členovia začínajú schádzať a spolu nacvičovať, takže možno onedlho dychovka začne opäť pôsobiť.

Voľakedy sme si museli svoje práva ľažko vybojoovať. V súčasnosti sa už nemusíme obávať prenasledovania zo strany úradov a práva máme zaručené zákonom. Dnes však často dochádza k národnostnému premiešavaniu obyvateľstva a v takýchto miešaných manželstvách už rodičia nekladú dôraz na národnostnú otázku. Aj u nás je podobne. Som však rád, že v našej škole sa vyučuje slovenský jazyk, ktorý navštěvuje veľa detí. Aj Život je v každej krajanskej rodine. Máme aj slovenské bohoslužby, ktoré navštěvuje mnoho krajanov.

Pokiaľ ide o činnosť ÚV Spolku, mal by sa podľa mňa viac zaujímať o miestne skupiny, častejšie sa stretávať s ich výbormi a krajanmi. Musí nás viac podporovať a povzbudzovať do činnosti. Aj slovenský štát by mal prejaviť väčší záujem o našu menšinu. Uvedomujem si, že nemôžeme očakávať príliš veľa, keďže na Slovensku je v poslednom čase tak tiež situácia dosť ľažká a možnosti pomoci obmedzené, avšak nejakú podporu z ich strany by sme mali dostať. Miesto toho sa však krajania stretávajú s neopodstatnenými problémami zo strany slovenských úradov. Myslím si, že aspoň školy by mali pravidelne dostávať slovenské knihy a časopisy, aby naša mládež videla, že Slovensko na nás nezabúda.

**ŠTEFAN
TOMÁŠ
z Kacvína**

- Miestna skupina SSP v Kacvíne voľakedy patrila medzi najsilnejšie a najaktívnejšie na Spiši. Žiaľbohu, naša činnosť v poslednom čase veľmi ochabla, preto ju treba opäť rozhýbať. Predo-

Zaznamenali:
PETER KOLLÁRIK
JÁN BRYJA

SVEDECTVO PRAVDY

Od začiatku poľskej štátnej uvádzajú dejiny celý rad negatívnych príkladov vo vzťahoch medzi poľským štátom a jeho západným susedom - Nemeckom. Stačí spomenúť trebárs nemecké prepadu poľských kniežatstiev, križiacke výpravy proti Poľsku so slávnou bitkou pri Grunwalde r. 1410, delba Poľska v 18. stor. a najmä vypuknutie druhej svetovej vojny a vyše päťročná nemecká okupácia Poľska. Dnes sa už zabúda na tieto udalosti, aj keď, - najmä tá posledná, - pohltila milióny ľudských obetí a spôsobila obrovské straty.

Od tzv. zázraku pri Visle (víťazstvo poľských vojsk nad ruskou armádou) prešlo vyše 70 rokov, keď sme sa stali svedkami ďalšieho zázraku, tentoraz pri Odre a Nise. Hľa, národ, ktorý bol celé stáročia nepriateľský voči Poľsku, na začiatku 90. rokov mu ponúkol spoluprácu a priateľstvo, nehovoriac o podpore jeho snáh o vstup do Európskej únie. Možno povedať, najmä odkedy sa Poľsko stalo plnoprávnym členom NATO, že obe krajinu sú spojencami. Neuvieriteľné, ale pravdivé!

Nechajme však poľsko-nemecké vzťahy historikom a zastavme sa pri vzťahoch slovensko-nemeckých, najmä v období druhej svetovej vojny, aby ich lepšie poznala aj naša mladá generácia na Spiši a Orave. Keď sa po prvej svetovej vojne (1918) rozpadla rakúsko-uhorská monarchia, na jej troskách vznikol aj nový štát - Československo, zložený z dvoch národov, Čechov a Slovákov. Mohlo by sa zdať, že konečne aj pre Slovákov nastalo obdobie nehateného národného, hospodárskeho a kultúrneho rozvoja.

Poznamenajme však, že v minulosti Česi, podrobení vplyvom Rakúska, mali ako národ oveľa väčšie práva a možnosti rozvoja ako Slováci, žijúci takmer tisíc rokov pod nadvládou Uhorska. Nehovoriac o sociálnom útlaku, Uhorsko sa snažilo všemožne odnárodníť Slovákov. Najstarší krajania sa ešte pamätajú na obdobie tvrdej maďarizácie, keď v našich obciach a vôbec na celom území boli napr. len maďarské školy, keď v školách, úradoch a verejnom živote bola úradným jazykom maďarčina. Aj naše obce mali maďarské názvy, napr. Nová Belá - Ujbe-

la, Spišská Stará Ves - Szepessőfalvo atď. Iba v kostoloch mohli veriaci spievať po slovensky. Napriek tomu si Slováci uchovali národné povedomie.

Po vzniku Československa r. 1918 sa vzťahy medzi oboma národmi, Čechmi a Slovákm, nevyvíjali najlepšie. V novom štáte Slováci neboli fakticky rovnoprávni. Všetky významnejšie úrady obsadili

František Kutarňa z Fridmana ako vojak

Česi a Slovensko malo oveľa horšie podmienky rozvoja. Preto nie div, že Slováci, v tom najmä kňazi Andrej Hlinka a Jozef Tiso, speli k samostatnosti svojho štátu. Prišiel rok 1938 a s ním pripojenie Rakúska k Nemecku, potom, po mníchovskom diktáte, obsadenie českých území a vytvorenie tzv. Protektorátu Čechy a Morava. Na Slovensku naproti tomu bola 14. marca 1939 vyhlásená samostatná Slovenská republika s prezidentom Jozefom Tisom, ktorá však fakticky bola pod prísnou kontrolou Nemecka. Stratila vtedy južné oblasti, ktoré Nemci odovzdali svojmu ďalšiemu spojencovi, Maďarsku. Československo sa teda rozpadlo a nepomohli mu ani západní spojenici, Francúzsko a Anglicko.

Po pripojení Sudet (kde žila nemecká menšina) k Nemecku a obsadení českých území Nemci dozbrojili svoju armádu na tie časy modernými zbraňami a zariadením z českých zbrojoviek a stali sa skutočnou veľmocou v strednej Európe. Mo-

hli diktovať podmienky a realizovať svoje ďalšie agresívne ciele. Boli nimi o.i. krajiny západnej Európy, Juhoslávia a celý Balkánsky poloostrov. Potom sa obrátili na východ a 21. júna 1941 bez vypovedania vojny napadli na Sovietsky zväz, ktorého armáda, slabšie vyzbrojená, prehrávala spočiatku bitku za bitkou a musela ustupovať. Do tohto faženia, či sa im to páčilo alebo nie, sa museli zapojiť, aspoň symbolicky, aj spojenci Nemecka - Maďarsko, Rumunsko a Slovensko.

O účasti slovenskej armády (v tom o.i. Rýchlej divízie) na východnom fronte Život už veľkárt písal. Z výpovedí našich krajanov, účastníkov týchto udalostí však vieme, že slovenskí vojaci šli na front neochotne. Nešli predsa bojovali v obrane vlasti. Mnohí si kládli otázky, prečo tam sú, čie záujmy bránia, za čo vlastne musia bojať? A keď dospeli k záveru, že sa dostali na front v mene cudzích záujmov, mnohí vedeli správne reagovať. Prechádzali na druhú stranu a potom sa vracali domov ako príslušníci 2. čs. paradesantnej brigády, aby pomohli účastníkom Slovenského národného povstania, ktorí so zbraňou v ruke povstali proti nacistickým vojskám. Mnohým sa to, žiaľ, nepodarilo, stratili život a ostali pochovaní na ruských stepiach.

Keď sa neskôr front obrátil, nemecké vojská pod náporom čoraz lepšie vyzbrojenej Červenej armády začali ustupovať a s nimi aj jednotky ich spojencov, ktoré aj tak boli považované za nespoľahlivé a často plnili náhradné úlohy (stavba opevnení, strážna služba a pod.). Po vypuknutí SNP slovenská armáda už nebolala spojencom nemeckých vojsk, ale stala sa ich najväčším nepriateľom. Preto Nemci jej zvyšky čo najskôr odzbrojili, z vojenských skladov zobraťi zbrane a streľivo a vojakov zavreli v lágroch. Zaviedli stanné právo a zo Slovenska začali vyvážať rôzne materiálne hodnoty, šatstvo, obuv, potraviny a pod. Kolóny automobilov so slovenskými tovarmi prechádzali aj cez Maguru, Spišskú Starú Ves a severný Spiš smerom na Nový Targ a ďalej na západ. Slovenská správa sa snažila tomu zabrániť, vyprázdrovala sklady a snáď aj preto vydala občanom napr. prídely cukru na pol roka dopredu. Takí bezohľadní a ukrutní boli voči Slovensku jeho „spojenci“. Kiežby sa to nikdy nezopakovalo.

JÁN BRINČKA

Vtomto roku viaceré manželské dvojice oslavujú zlatú svadbu, čiže 50 rokov spoločného nažívania. 19. mája 2002 si v kostole sv. Alžbety v Tribši po päťdesiatich rokoch obnovili manželskú príslušku až štyri páry. Boli to krajania Anna a Hubert Miškovičovci, Anna a Andrej Gavronovci, Helena a Jakub Kačmarčíkovci a Helena a Jakub Prypoňovci. Po sv. omši sa všetci oslavenci stretli na spoločnom obede na fare. Po obede oslavovali svoj sviatok doma spolu so svojimi rodinami. Vybrali sme sa aj my zablahoželať našim zlatým jubilantom a poprosíť ich, aby sa podeliili s čitateľmi Života svojimi životnými skúsenosťami.

Helena a Jakub Kačmarčíkovci

Obaja pochádzajú zo slovenských rolníckych rodín. Helena Kačmarčíková, rod. Husiová, sa narodila 23. novembra 1931 v Tribši. Jej rodičia gazdovali na niekoľkohektárovom hospodárstve. Podobne ako ona, aj Jakub, narodený 24. apríla 1924, strávil detstvo a mladosť v rodnej obci. S Helenou sa poznali od malička. Svoje životné osudy sa rozhodli spojiť 5. februára 1952 v tribšskom kostole.

- *Svadbu sme nemali príliš bohatú, aké bývajú dnes, - spomína Helena. – Vtedy stačil chlieb s bryndzou a praženica. Ale aj keď bolo skromnejšie, ľudia sa dokázali dobre zabávať.*

Po svadbe sa Helena nastahovala k Jakubovi a spoločne sa pustili do práce na hospodárstve. Prvých trinásť rokov po svadbe bývali s Jakubovými rodičmi. Postupne si však postavili vlastný dom aj s hospodárskymi staviskami a presťahovali sa na svoje. Na rodičovskom hospodárstve ostal Jakubov brat Pavol. Spoločný život Heleny a Jakuba Kačmarčíkovcov bol poznátený predovšetkým ľažkou prácou na hospodárstve. Spoločne vychovali troch synov: Jozefa, Františka a Valenta, ktorí sa už osamostatnili.

Manželia Anna a Andrej Gavronovci

Manželia Helena a Jakub Kačmarčíkovci

Dnes sa im ani nechce veriť, že od ich svadby prešlo už 50 rokov. Aj keď im na začiatku nebolo ľahko, po celý čas boli jeden druhému veľkou oporou na dobré aj na zlé.

- *Najťažšie boli pre nás prvé roky po sobáši, - vráví Helena.*

- *Stavali sme dom a všetko bolo treba kúpiť. Popri práci na hospodárstve si Jakub priprával aj na stavbách. Spoločne sme však vset-*

ko zvládli. Čo sme si zaumienili, to sme aj dosiahli. Ja som celý život strávila v Tribši. Istý čas som robila na krosnách koberce pre Cepelie.

Obaja sa zhodli, že gazdovanie bolo pred rokmi neporovnatelné ľažšie ako dnes, avšak práca na hospodárstve sa lepšie oplatila. – *V súčasnosti sú už takmer všetky hospodárstva zmodernizované, každý má doma traktor a iné stroje, - hovorí Jakub. - Dnes už nikto nekosí medze alebo strmé svahy, kam sa nedá dôjsť traktorom. Napriek modernizácii je však gazdovanie nevýnosné. Keď sme my začínavi gazdovať, chovali sme aj po 6-7 ošípaných, ovce, kravy. Bolo okolo nich veľa roboty, ale sa to oplatilo. Teraz sa časy zmenili.*

Dnes sú už obaja manželia na zaslúženom dôchodku. Nakoľko však môžu, natoľko sa snažia nadále pomáhať deťom. Doma na rodičovskom hospodárstve ostal syn František. Dožili sa už 6 vnukov a jedného pravnuka, z ktorých majú veľkú radosť.

Anna a Andrej Gavronovci

sa narodili v Tribši, a tu prežili celý svoj život. Obaja pochádzajú z viacdetných rolníckych rodín. Andrej, narodený 18. septembra 1925, mal štyri sestry. Všetky odišli na Slovensko a tam si založili rodiny. Žiaľbohu, dnes už nežije ani jedna. Andrej ako jediný syn ostal gazdovať na rodičovskom hospodárstve. Anna Gavronová (rod. Lojeková) sa narodila 7. februára 1925. Jej deťstvo nebolo na ružiach ustlaté. Mala len poldruha

roka, keď jej zomrela mama. Otec ostal doma sám s troma malými dcérmi. Po istom čase sa opäť oženil. Dnes už jej sestry z prvého manželstva tiež nežijú, po druhej matke má ešte sestru a brata.

Anna a Andrej sa podobne, ako manželia Kačmarčíkovci, poznali od malička. Aj do školy chodili spolu, vedľa boli rovesníkmi. Neskôr sa neraz stretávali na tanecných zábavách, a postupne ich priateľstvo prerastlo v hlbší cit, ktorý sa rozhodli spečatiť manželským zväzkom. Svadbu mali 22. februára 1952 v Tribši.

- Sobášili sme sa vo štvrtok, - spomína Andrej. - Pôvodne sme chceli mať svadbu v stredu, ale vtedy bol jeden sobáš v Čiernej Hore, s ktorou naša obec tvorila jednu farnosť, tak sme to preložili na ďalší deň. Pamätam sa, že vtedy bola výnimočne tuhá zima.

Po svadbe sa manželia Gavronovci pustili do spoločného gazdovania. Andrej ostal na rodičovskom hospodárstve a Anna prišla k nim za nevestu. Roboty bolo dosť, veľa museli postupne prestavať dom a hospodárske budovy. Samozrejme, z práce na hospodárstve sa veľa ušetrit nedalo, preto Andrej si vždy hľadal nejaké ďalšie zamestnanie a o gazdovstvo sa väčšinou starala Anna.

- Najťažšie sa nám žilo, keď sme sa pustili do stavby nového domu, - hovorí Anna. - Bolo to v rokoch 1956-58. Prestahovali sme sa doň koncom októbra 1958. Popri gazdovaní si Andrej hľadal aj iné zamestnanie. 22 rokov pracoval ako kurič v mestnom GS-ovskom obchode, cez leto chodil za Krakov na senokosy a 15 rokov bol kuričom v nemocnici v Novom Targu.

Dnešné časy sú podľa Andreja a Anny Gavronovcov nepovrnatelné s časmi ich mladosti. - Dnes je rolníctvo absolútne nerentabilné a inú prácu je ľahko nájsť na dedine, - vraví Andrej. - Preto toľko ľudí odchádzajú za prácou do zahraničia, ba aj do zámoria.

A ako dnes spomínajú na spoločne prežité polstoročie? Hoci im bolo neraz ľahko, vždy sa snažili dobre spolu vychádzať a jeden druhého podporovať.

- V každej rodine je raz dobre a raz horšie, - hovorí Anna. - My sme sa však po celý čas snažili nažívať zhodne. Rozhodli sme sa zobrať, a toto rozhodnutie sme nikdy v živote neľutovali. Dnes sa nám nechce ani veriť, že odvtedy ubehlo už päťdesiat rokov.

Manželia Gavronovci majú len jedného syna – Valenta, ktorý si založil vlastnú rodinu a ostal bývať v rodičovskom dome. Zdravie im už neslúži ako voľakedy. Anna má problémy so srdcom a veľa času trávi v nemocnici. Vždy sa však živo zaujímajú o dianie v obci a majú veľkú radosť z troch vnukov – Žofie, Jozefa a Andreja, ktorí sa im snažia spríjemniť starobu.

Anna a Hubert Miškovičovci,

podobne ako predchádzajúce manželské páry, pochádzajú zo slovenských rolníckych rodín. Aj oni boli rovesníkmi, takže sa poznali od malička, ba aj do školy chodili spolu. Anna (rod. Budzová) sa narodila 11. októbra 1929 a Hubert 19. septem-

Manželia Anna a Hubert Miškovičovci (zľava)

bra 1929. Slávnostné „áno“ si povedali 6. februára 1952 v tribšskom kostole. Aj im utkvela v pamäti tuhá zima a veľké množstvo snehu, pre ktorý boli takmer všetky cesty nezjazdné. Je zaujímavé, že všetky štyri páry sa sobášili vo februári a tri dokonca v jednom týždni.

- Svatbu sme mali v stredu, - spomína Hubert. - Vtedy sa totiž všetky svadby konali v strede týždňa a nie v sobotu, ako dnes. V ten týždeň sa sobášili najprv v pondelok Prypoňovci, v utorok Kačmarčíkovci a v stredu my.

Po svadbe Anna prišla za nevestu k Miškovičovcom a pracovali na spoločnom hospodárstve. Čoskoro sa pustili do výstavby vlastného domu. Aj keď časy boli ľahké a robota veľa, Anna s Hubertom sa s optimizmom pozerali do budúcnosti. Na jeseň 1960 sa prestahovali do nového domu. Život im vyplnila každodenná práca, počítaná šťastnými a smutnejšími udalosťami. K prvým určite patrilo narodenie piatich detí: Alojza, Vladislava, Anny, Boženy a Cecílie. Postupne sa všetky osmostatnili a dnes už obdarili Annu a Huberta 17 vnukmi a 2 pravnukmi.

- Žilo sa nám raz lepšie inokedy horšie, - hovorí Anna, - avšak po celý čas sme zhodne nažívali a mali sa radi. Keď manželia dobre nažívajú, majú väčšiu radosť zo spoločného šťastia a aj ľahšie prekonávajú ľahkosti osudu. Voľakedy boli časy ľahšie ako dnes, ale nebolo rozvodov a nestávalo sa, že matka nechala deti a odišla od manžela alebo naopak. Ľudia si väzili jeden druhého a mali vo väčšej úcte sviatosť manželstva. Vtedy ani nedochádzalo k takému premiešaniu obyvateľstva ako dnes. Môlokto si hľadal manželku mimo rodnej obce. Keď si nejaký mládenec išiel hľadať frajerku na druhú dedinu, smiali sa mu, že ho dievčatá doma nechcú.

Dnes už jubilantom zdravie neslúži ako pred rokmi. Obaja však ďakujú Bohu za každý deň, ktorý je im daný spolu prežiť.

Na záver poznamenajme, že všetky jubilujúce manželské páry sú dlhorčními členmi MS SSP v Tribši a vernými čitateľmi Života. K ich peknému životnému jubileu im želáme veľa zdravia, lásky a pokoja do ďalších rokov. K blahoželaniu sa pripája aj MS SSP v Tribši.

Text a foto: JÁN BRYJA

ADAM CHALUPEC NEŽIJE

Ako sme už písali v minulom číslle, dňa 14. mája 2002 zomrel vo Varšave po dlhej a ťažkej chorobe vo veku 79 rokov spoluorganizátor i predsedu Spolku Slovákov v Poľsku, zakladateľ a dlhoročný šéfredaktor časopisu Život, krajan

ADAM CHALUPEC

Pohreb zosnulého, významného krajanského činiteľa, sa konal 20. mája 2002 vo Varšave. Pohrebné obrady a smútočná sv. omša sa uskutočnili v kostole sv. Kríža, odkiaľ sa smútočný sprievod pobral na cintorín Bródno. Na poslednej ceste A. Chalupeca - popri najbližšej rodine - prišla odprevadiť početná delegácia Spolku Slovákov v Poľsku a redakcie Života s predsedom SSP Jozefom Čongvom, podpredsedom Dominikom Surmom, tajomníkom Ľudomírom Molitorisom, šéfredaktorom Života Jánom Šternogom i redaktorom Petrom Kollárikom, čestným predsedom SSP Jánom Molitorisom a ďalšími krajan-

mi zo Spiša a Oravy, ako aj riaditeľka Slovenského inštitútu vo Varšave Helena Jacošová, predstaviteľia spolkov a časopisov iných národnostných menšíň, odbojárskych organizácií, viacerých výrobných podnikov, médií a mnohí priatelia i známi zosnulého.

Na varšavskom cintoríne Bródno sa s krajanom A. Chalupcom v mene SSP a redakcie rozlúčil šéfredaktor Života J. Šternog, ktorý pripomenal životnú cestu zosnulého a jeho zásluhy pre rozvoj krajanského hnutia a časopisu Život. Zároveň tajomník ÚV SSP L. Molitoris prečítal sústrastné telegramy od kultúrnych inštitúcií zo Slovenska.

Odišiel od nás vzorný, obetavý krajan, starostlivý manžel a otec a dobrý človek. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbočú sústrast.

**ÚV a OV SSP na Spiši a Orave
a Redakcia Života**

Adam Chalupec

štvrťi Czerniaków. Po vojne ako účastník povstania pôsobil A. Chalupec v odbojárskych organizáciách.

Druhým významným momentom v jeho živote sa stala krajanská činnosť, ktorej zostal verný do konca svojich dní. Od r. 1956 začal pravidelne navštevovať krajanov na Spiši a Orave a inšpirovať tamojšie spolky Slovákov k spoločnej činnosti v jednej organizácii. Stal sa tak spoluorganizátorom celokrajanskej organizácie - Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, k čomu došlo v r. 1957 na zlučovacom zjazde v Krakove. Na tomto zjazde mu krajania prejavili najvyššiu dôveru a zvolili ho za prvého predsedu tejto spoločnosti. Ako predsedu a neskôr dlhoročný podpredseda sa vyznamne zaslúžil o jej rozvoj. Prispieval k aktivizácii miestnych skupín a uprevádzaniu národného povedomia krajanov, pomáhal v rozvoji výučby materinského jazyka na školách, kultúrnej činnosti a ochotníckeho hnutia. Svojou nezistitnou obetavou prácou, rozvahou a starostlivosťou o otázky našej menšiny si získal veľkú autoritu medzi krajanmi. Nie div, že na 6. zjazde v r. 1979 mu opäťovne zverili funkciu predsedu ÚV a v

Naše krajanské hnutie postihla veľká a bolestná strata - po dlhej a ťažkej chorobe nás navždy opustil a pobral sa do večnosti veľký človek, priateľ všetkých Slovákov v Poľsku, ktorý pre nich urobil viac, než ktokoľvek iný.

Pochádzal z národne i vlastenecky uvedomej rodiny žijúcej na Kysuciach, ktorá na začiatku min. stor. prišla za chlebom do Varšavy. Tu vyrastal, dospieval, vzdelával sa a bol aktívnym príslušníkom slovenskej kolónie v hlavnom meste Poľska. V jeho živote by sme mohli vymedziť tri významné momenty, ktoré hlboko poznačili a usmernili jeho ďalšie životné kroky.

Ako mladý človek bol svedkom vypluknutia druhej svetovej vojny a nemeckej okupácie Poľska i Varšavy. Tamojší Slováci a s nimi aj mladý Adam nechceli byť pasívni a zapojili sa do odboja. Najpovolali k životu ilegálny protifašistický Slovenský národný výbor, ktorého po-predsedom sa stal A. Chalupec, a neskôr z radov slovenskej kolónie, ale aj príslušníkov iných národností, zriadili vojen-ský oddiel - Čatu 535. Slovákov, v ktorej A. Chalupec (pseud. Janko) plnil funkciu zástupcu veliteľa. Čata, podriadená vele-niu AK, uskutočnila viaceré diverzné a sabotážne akcie a počas Varšavského povstania sa priamo zúčastnila bojov vo

E. Molitoris číta sústrastné telegramy

Cintorín Bródno - na poslednej ceste

Foto: P. Kollárik

Smútiaca rodina

Posledná rozlúčka nad hroboom

roku 1985 ho zvolili za čestného predsedu Spoločnosti.

Napokon tretí, azda najvýznamnejší moment v živote A. Chalupca alebo skôr jeho veľká láska - časopis Život. Už na spomínanom zlučovacom zjazde skrslas v ňom myšlienka, podporená vrele krajanmi, aby Spoločnosť mala svoj časopis, tlačový orgán, ktorý by mohol brániť záujmy slovenskej menšiny a stal sa tribúnou menok a názorov krajanov. Chopil sa iniciatív, vytrvale písal žiadosti a viedol aj delegácie krajanov k ústredným orgánom, žiadajúce povolenie na vydávanie svojho časopisu. Keď nakoniec koncom marca 1958 povolenie dostal, uskutočnil to, čo bolo v tom čase takmer nemožné. Za dva a pol mesiaca nielenže dokázal zriadit redakciu a nájsť tlačiareň so slovenským písmom, ale aj zredigovať prvé číslo Života, ktoré vyšlo 15. júna 1958. Stal sa jeho šéfredaktorom a viedol ho v tejto funkcií až do r. 1990, kedy prešiel na zaslúžený dôchodok.

Vždy mal na zreteli, že je to časopis pre slovenskú i českú menšinu, preto v ňom uprednostňoval predovšetkým krajanskú

tematiku. Riadil sa pritom zásadou dať odberateľom čo najplnšiu, dobre pripravenú a overenú informáciu, aby časopis bol dôveryhodný. Pozorne si všímal všetky návrhy a želania čitateľov, týkajúce sa publikovanej problematiky a snažil sa ich podľa možnosti vždy splniť. A. Chalupec si totiž hlboko vážil čitateľov a vpájal to i redakčnému kolektívu. Dbal o to, aby žiadnen list do redakcie či žiadosť o radu a pomoc nezostali bez ozveny, čím si získal všeobecné uznanie a úctu celej čitateľskej obce. Za vyše 30 rokov pod jeho vedením prešiel Život hlbokú metamorfózu. Šéfredaktorova nepokojná hľadačská nášta nutila časopis neustále meniť, vylepšovať a zdokonaľovať. Jeho snahou bolo totiž vytvoriť tematicky rôznorodý magazín na vysokej jazykovej, obsahovej a grafickej úrovni, čo sa mu napriek nedokonalosti vtedajšej tlačovej techniky a obmedzeným finančným možnostiam v značnej miere podarilo.

Ako šéf a ako človek vzbudzoval A. Chalupec veľkú dôveru a sám sa tešil takéj iste dôvere redakčného kolektívu. Bol titánom práce, ku ktorej pristupoval miromiadne zodpovedne. Voč nám, pracov-

níkom, bol veľmi náročný, ale i sebe si kladol vysoké nároky. Mal zmysel pre spravidlivosť, každému rád pomohol a veľa nás naučil. Vždy sme sa mohli na neho spoľahliať a za to všetko mu vždy zostaneme vďační.

A. Chalupec žil v Poľsku, ale vždy vystupoval ako roduverný Slovák. Nikdy netajil svoju slovenskú národnosť, práve naopak, kde len mohol, obhajoval dobré meno Slovenska a záujmy slovenskej menšiny v Poľsku, za čo musel vytrpieť mnoho príkrov a neprijemností.

Za svoje veľké zásluhy v krajanskej, kultúrnej i spoločenskej činnosti dostal A. Chalupec viacero vysokých štátnych i rezortných vyznamenaní, v tom o.i. Dôstojnícky a Rytierský kríž Radu obrodenia Poľska, Medailu víťazstva a slobody, Medailu a odznak tisícročia, slovenský a poľský odznak Zaslúženého kultúrneho činiteľa, našu medailu Za zásluhy pre KSSČaS a ďalšie vyznamenania.

Odišiel od nás dobrý a veľký človek, náš priateľ. Odišiel navždy, ale jeho pamiatka bude žiť večne.

JÁN ŠPERNOGA

Za krajanom Adamom Chalupcom

14. mája 2002 zomrel vo veku 79 rokov Adam Chalupec, významná osobnosť slovenského spolkového a kultúrneho života Slovákov v Poľsku, zakladateľ prvého a jediného tlačového orgánu tamojších krajanov, obeťavý pracovník v oblasti záchrany slovenského kultúrneho dedičstva v diaspoře, pohotový novinár a doslova pravá ruka širokej krajanskej pospolnosti v Poľsku, ktorá bola vždy naporúdzí, keď sa bolo treba zastať Slovákov.

Už desať rokov, odkedy trpel ťažkou nevyliečiteľnou chorobou, sme ho nevídali v centre spolkového života ani nečítali pohotové reportáže v časopise Život, ktorý redigoval v rokoch 1958-1990. Avšak v každom príspievku, referáte či rozhovore jeho súčasníkov alebo nasledovníkov, ktorých obsahom bola genéza spolkového života v Poľsku, sa jeho meno vyslovovalo s úctou a rešpektom.

„Krajan Chalupec“, ako ho oslovovali Slováci z poľskej strany Spiša a Oravy (krajan je v ich slovníku rovnocenný osloveniu brat) nechýbal nikde, kde sa riešili otázky postavenia Slovákov ako národnostnej menšiny. Dodajme, že to bolo v časoch, keď bolo treba veľa oduševnenia, ale aj diplomacie a neoblomnej sily na presadzovanie niekedy primárnych záležitostí, ako bolo napr. získanie súhlasu na vydávanie tlačového orgánu, či výučba slovenského jazyka v školách tých obcí, kde žila prevažná väčšina obyvateľov slovenskej národnosti.

Vráťme sa pri tejto pietnej spomienke na krajana Adama Chalupca k rokom, keď sa začali Slováci v Poľsku cieľavedome zaoberať otázkou akútnej potreby vybudovania spolkovej základne s cieľom, aby pre nich a pre ďalšie generácie zostali nielen stopy po tom, že v 13 obciach na severnom Spiši a 12 na hornej Orave žili Slováci ako autochtonné obyvateľstvo, ktorí aj napriek rozhodnutiu o ich pripojení k Poľsku r. 1920 (s krátkym obdobím za Slovenskej republiky v rokoch 1939-45, keď patrili k Slovensku) sa naďalej identifikujú ako Slováci.

Adam Chalupec ako budúci novinár, patril r. 1942 k spoluzakladateľom ilegálneho protifašistického Slovenského národného výboru vo Varšave, ktorého členovia z radov tamnejšej slovenskej kolónie bojovali vo Varšavskom povstani (ako 535. čata Slovákov).

Slovenské povedomie mladého novinára Adama Chalupca, ktorého rodina pochádzala z Kysúc (z tejto rodiny vyšla aj slávna americká herečka slovenského pôvodu Pola Negri, vlastným menom Apolónia Chalupcová), a úsilie byť užitočný pre slovenskú komunitu v Poľsku, ho priviedli k spolupráci s krajanmi žijúcimi na poľskej strane Spiša a Oravy. Spolu s nimi po (po vzniku prvých spolkov na Spiši a Orave) roku 1957 založil ústrednú organizáciu s názvom Kultúrna a sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku. Ako to figuruje v názve, spoločnosť sa rozšírila aj o českých krajanov, potomkov českých exulantov z hutských čias, ktorí žili o. i. v Lodžskom vojvodstve.

Pre stažené kontakty s povojnovým Československom bolo treba hľadať spôsob, ako udržať a upevniť slovenskú reč a slovenské národné povedomie Slovákov v Poľsku. Opäť s pomocou Adama Chalupca dostala spoločnosť povolenie najprv na mimoriadne vydanie (r. 1957) a od júna 1958 pravidelné vydávanie časopisu pre Slovákov a Čechov v Poľsku, s názvom Život.

Od prvých ročníkov vydavania Života, ktorého redigovaním poverili Adama Chalupcu, pulzoval slovenský život v nových dimenziách. I keď vychádzal vo Varšave, patril k hlavným spojovacím článkom členov spoločnosti na Orave, Spiši, ale aj českých krajanov v lodžskom vojvodstve, ktorí tvorili v porovnaní so slovenskou komunitou oveľa menšiu skupinu.

Casopis Život pod redakciou Adama Chalupca sa stal kronikou ich života, informátorm o všetkých formách národnokultúrnej práce, kontaktoch so Slovenskom. Informoval pohotovo o dianí Slovákov v obciach severného Spiša a hornej Oravy a Čechov v Zelove znamenalo prejsť stovky kilometrov na trase Varšava-Krakov-Spiš-Orava a Varšava-Zelov. Pre Adama Chalupca to neboli len povinnosti novinára, ale istý čas aj predsedu novozaloženej spoločnosti. Ako novinár, ktorý mal kontakty s príslušníkmi majoritnej poľskej spoločnosti, pomohol preklenúť cez mnohé prekážky, s ktorými zápasila organizácia, ale aj jednotlivci.

Počas mojich pracovných cest medzi krajanmi v Poľsku (zavše som vypomáhal v redakcii ako pracovníčka Ústavu pre zahraničných Slovákov MS) mala som neraz priležitosť zúčastniť sa s Adamom Chalupcom na redakčných radách, stretnutiach aktivistov a dopisovateľov Života, či zjazdoch spoločnosti. Boli to búrlivé diskusie s vecnými pripomienkami krajanov, ktorí boli väčšinou rolníkmi so základným vzdelaním, ale keď vystúpili so svojimi príspevkami, presvedčili ma, že majú jasné predstavy, ako chcú vo svojej organizácii pracovať a čo očakávajú od ich tlačového orgánu. Chránili si časopis ako oko v hlave a mnohé rodiny odoberali niekoľko exemplárov, aby si ho udržali. A Adam Chalupec bol ich lídrom nielen vo veciach organizácie a časopisu, ale aj ich rodinným radcom, priateľom, sprostredkovateľom kontaktov vo Varšave. Neraz sme sa spolu vracali z Oravy či Spiša do Varšavy a vtedy som si vždy uvedomila, že každý, kto znevažuje prácu krajanských spolkov, alebo stavia sa len do pozície kritikov, mal by absolvoval aspoň jeden deň pracovného nasadenia s ich hlavnými činovníkmi. Adam Chalupec bol dušou i telom zviazaný so svojimi krajanmi i časopisom Život. Nepoznal nedelňu idylu s rodinou, s manželkou a jediným synom, pretože zatiaľ, čo väčšina ľudí oddychovala, on s autom brázdil obcami Oravy a Spiša a nocou sa vracal domov do Varšavy, aby na druhý deň redigoval časopis, vybavoval krajanské záležitosti po úradoch a premýšľal o tom, ako vylepšiť imidž časopisu a zlepšiť prácu v krajanskej organizácii.

V čase, keď mohol v pokoji na dôchodku dobiehať zameškané a prebdené dni a noci a venovať sa rodine i svojim záľubám, prišla ľažká choroba, ktorá mu znemožnila tešiť sa zo života, tešiť sa z úspechov manželky, ktorá je úspešnou odborníčkou v staviteľstve i jediného syna, na ktorého bol vždy pyšný pre jeho mimoriadne dobré študijné výsledky.

Ľažko nám padlo, že nemohol s nami aktívne prežívať nové obdobie samostatného Slovenska po roku 1993. Ľažko nám padlo aj to, keď nebol medzi nami pri slávnostných podujatiach, na ktorých sa hodnotili všetky tie aktivity, pri ktorých zrodil stál a zdokonaľoval ich svoju prácou a umom.

ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
Generálny sekretariát
pre zahraničných Slovákov

Bratislava 17.5.2002

Vážený pán
Ján Šternog
Šéfredaktor Života
ul. sv. Filipa 7/7
31-150 Krakov

Vážený pán Šternog, milý priateľ,
s hlubokým zármutkom som prijal Vašu správu o úmrtí Adama Chalupca. Dovolte mi, v mene mojom i v mene pracovníkov Generálneho sekretariátu pre zahraničných Slovákov, vyjadriť úprimnú sústrast so stratou nášho spoločného priateľa, novinára, zakladateľa a prvého dlhorocného šéfredaktora časopisu Život, ktorý sa zaslúžil o mnohé kultúrne a spoločenské aktivity Slovákov v Poľsku a ktorý významne obohatil vzťahy krajanov žijúcich v Poľsku so starou vlaštou.

S úctou

Claude Baláž
splnomocnenec vlády SR
pre zahraničných Slovákov

SEKRETARIÁT PREDSEDU
MATICE SLOVENSKEJ

Bratislava 16.5.2002

Vážený pán
Prof. Dr. Jozef Čongva, etc.
Predseda Spolku Slovákov
v Poľsku
KRAKOV

Vážený pán predseda,
s lútostou a žiaľom sme prijali správu o smrti jedného z popredných činovníkov slovenského života a Života v Poľsku pána Adama Chalupca.

Sme si vedomí, že jeho osobný život i život, ktorý obetoval pre Život, nie je možné oceniť a doceniť niekoľkými vetačkami, jednako však prijmite naše ubezpečenie - a boli by sme radi, keby ste ho tlmočili pozostalým i redakcii - že v Matici slovenskej, v Krajanskom múzeu v Bratislave, je táto osobnosť zakomponovaná, jej zásluhy zaregistrované a za to mu patrí nesmierna vdaka. A nielen za to.

Prijmite teda nielen v mene predsedu Matice slovenskej Jozefa Maruša, v mojom mene i v mene celej Matice úprimnú sústrast, ale aj príslovečnú národnú a matičnú spoluúčasť nad odchodom pána Adama Chalupca do večnosti, ktorý svoje obete a obety investoval do jednej z najcennejších vecí ľudského života - materinského slova a vynaložil nedoceniteľné úsilie, aby sa mohlo publicisticky, žurnalisticky nadalej šíriť v slovenskom Poľsku, na Slovensku i medzi Slovákov vo svete.

Nech ho Pán prijme do svojho náručia. Rodine, pozostalým, Vám kolegom, redakcii a všetkým, ktorí poznajú jeho zásluhy, nech udelí sľub na prekonanie tejto bolesti.

Dr. Stanislav Bajaniš
riaditeľ Krajanského múzea MS

Adam Chalupec - krajan Chalupec odišiel od nás navždy. Smúti za ním nielen slovenská pospolitosť v Poľsku, ale aj všetci tí, s ktorými ho spájala láska k slovenskej dedovizni. Česť jeho pamiatke!

LUBICA BARTALSKÁ
Bratislava

POHĽADNICA ZO ŠPANIELSKA

Všetko sa začalo súťažnými dotazníkmi, ktoré rozoslal po Poľsku švajčiarsky výrobca posteľných súprav - firma Swissana so sídlom v Leszne. Vyplnil som anketu a šťastnou náhodou som sa stal jedným z vyše 200 výhercov exkurzie na Costa Brava v Španielsku. Takto sa volá časť španielskeho severovýchodného stredomorského pobrežia, ktoré v katalánčine znamená Divoké pobrežie. Katalánsko so svojím hlavným mestom Barcelonou, vlastnou vlajkou a dvoma úradnými jazykmi - oficiálnou španielčinou (ktorej základ tvorí kastília) a katalánčinou je v značnej miere autonómnu provinciou Španielska.

Naša cesta autokarom turistickej firmy Laguna viedla z Krakova cez Česko, Rakúsko, Taliansko a Francúzsko (takmer 2400 km) do nadmorského katalánskeho mestečka Tossa de Mar, kde sme sa ubytovali v hoteli Don Juan. Mestečko má tri základné časti: západnú, veľmi modernú, ktorú tvoria najmä turisticko-rekreačné a obchodné objekty. Na juh od hlavného korza sa nachádzajú zrúcaniny rímskej osady, kým na východ tzv. staré mesto s typickou juhoeurópskou zástavbou zo 16.-18. storočia a úzkymi uličkami, akých je veľa aj v Taliansku či Grécku. Je tam zaujímavý mariánsky kostol zo 16. stor. Vedľa neho je útulná cukráreň, v ktorej pracuje... Slovenska, milé dievča krstným menom Marienka. Dozvedel som sa od nej len toľko, že v Španielsku pracuje už siedmy rok a je seňorita, čiže slečna.

Zrúcaniny kostola (zo 14. st.) v Tossa de Mar

Mali sme vynikajúce počasie, ceny v obchodoch ešte viac (napr. liter kvalitnej španielskej brandy stojí ok. 5 eur). Samozrejme po okolí som sa pohyboval auto-stopom. V mestečku San Feliu som našiel poľský akcent - jedna z hlavných ulíc je pomenovaná podľa poľského tvorca esperanta, doktora Ludwika Zamenhofa. Nemohol som si odrieť kúpania v Stredozemnom mori, aj keď vtedy, na začiatku jari, bola voda veľmi studená, takže som bol sám. Vzal som si však potápačskú súpravu a odvážne som sa ponoril do mora. Fantastický zážitok. Pod vodou takmer stometrová viditeľnosť. Eutoval som, že som nemal so sebou vodotesný fotoaparát. Takmer do stredu zátoky, v ktorej som sa potápal, sa vklínil neveľký poloostrov, na ktorom leží najstaršia časť mesta z prelomu 13. a 14. storočia. Maličké domčeky z pieskovca, postavené na skalnom útese, sú dodnes obývané. Zachovali sa tam zrúcaniny stredovekého kostola, ku ktorým pribudli nedávno vylovené z útrob mora dve obrovské delá z 18. storočia.

Posledný deň nášho zájazdu sme strávili v Barcelone. K najväčším skvostom tohto nádherného mesta patria nepochybne diela geniálneho architekta Antonia Gaudího, ktorý sa narodil práve pred 150 rokmi. Bol to, dalo by sa povedať, najväčší expresionista v de-

Veže katedrály Sagrada Família v Barcelone

jinách architektúry. Jeho secesné formy, odporujúce všetkým klasickým kánonom rovnováhy a čiastočne inspirované umením starovekej Ameriky, s prvkami S. Daliovho umenia, predbiehajúceho epochu surrealizmu, koloretsky perfektné kachľové plochy a nadovšetko obrovská sila jeho individuality - to všetko doslova kričí, tak ako v hudbe napr. blues. A. Gaudí zahynul tragicky pod kolesami električky v r. 1926, no jeho monumentálne dielo, ako napr. komplex budov v Güellovom parku alebo katedrála Sagrada Família (Sv. rodina) budú iste skôr patriť k nesmrteľným pamiatkam našej civilizácie, ako trebárs d'alšia, taktiež prekrásna, katedrála v tomto meste.

Nemohli sme si v Španielsku pozrieť povestnú koridu, lebo tá sa začína spravidla po Veľkej noci, zato sme na vštívili športový areál v tomto meste so slávnym olympijským štadiónom FC Barcelona, klubu, ktorého čestným členom je aj pápež Ján Pavol II. S lútošou sme sa lúčili so Španielskom a cestu domov sm si spríjemňovali španielskymi pesničkami s mojím harmonikovým sprievodom - Eviva España a Costa Brava, Catalaña...

JERZY M. BOŽÝK

NA NÁVŠTEVE V ZUBRICI

Názov oravskej obce Dolná Zubrica (1567), kde sme tentoraz zavítali, sa v starých listinách uvádzal ako Bubenské, Inferior (Dolná) Zubrica a jej pomáďarčený názov znel Alsso Zubricza. Toto pomenovanie vraj pochádza od potoka Zubrica a ten zasa od trávy zubrice, ktorá rástla na jeho brehoch. Jedna z legiend však hovorí, že voľakedy sa na tomto území rozprestieral obrovský prales, v ktorom žilo množstvo zveriny a kráľom všetkých zvierat bol mohutný zubor hôrny (Bos bonasus). Práve v týchto lesoch vtedy usporiadaval pán Oravského zámku veľké poľovačky a raz sa mu podarilo uloviť aj zubra. Jeden z horárov potom uprosil oravského pána, aby mu dovolil postaviť si dom v tejto divočine. Pán nielenže súhlasil, ale pridal mu aj kus pôdy. Neskôr sa na tomto území usadili pastieri od Turčianskeho sv. Martina a Ružomberku, ktorí začali osadu podľa zubra nazývať Zubrica a horára - prvého osadníka, Zubrickým. K rozdeleniu Zubrice na dve obce, Dolnú a Hornú, došlo v roku 1614.

Súčasnosť

Dnešná Dolná Zubrica je jednou z väčších, rýchlo sa rozvíjajúcich oravských obcí. V 360 hospodárstvach žije okolo 1 800 obyvateľov, z ktorých väčšina sa zaobrába poľnohospodárstvom. V obci prevažujú nové, murované domy, ktoré vytlačili bývalé drevenice, vedie sem pomerne kvalitná asfaltová cesta, je tu moderná biologická čistička odpadových vôd, ktorá slúži aj pre Hornú Zubricu, základná škola, poschodová požiarna zbrojnice, Obecný kultúrny dom s knižnicou, niekoľko obchodov so zmiešaným tovarom, veľký kostol Panny Márie Škapuliarskej, odbôčka autoškoly v Czarnom Dunajci, ktorú vedie inštruktor p. Gąsiorek. V obci pôsobí aktívny urbársky spolok, ktorého predsedom je Albín Małysa. Slávu obci kedy si šírila požiarnická dychovka, ktorú dlhé roky viedol krajjan Ján Sołava. O živote obce som sa porozprával o.i. s novým richtárom Bronislavom Gargašom a predsedom MS SSP Róbertom Kulaviakom.

Kostol Panny Márie Škapuliarskej

Autostráda a iné cesty ...

V Poľsku sa už mnoho rokov hovorí o potrebe výstavby autostrád a iných moderných ciest. Jedna z nich, ktorá by mala viesť z Gdanska cez Krakov do Chyžného a pretínala aj Oravu však vzbudzuje nejaký občanov Dolnej Zubrice.

- O tejto ceste, - hovorí richtár B. Gargaš, - ktorá by viedla aj cez našu obec, sa hovorí už oddávna. Jedno z posledných stretnutí v tejto veci, na ktorom sa jablonský vojt pýtal na názory našich občanov, sa konalo 27. apríla t.r. Návrh diaľnice cez obec sme rozhodne odmietli.

Vo veci spornej cesty má dôjsť k ďalším stretnutiam, napr. s vedením riadiťstva Generálnej správy štátnej cest v Krakove, ktoré snáď vrhnú jasnejšie svetlo na problém a vyriešia ho ich prospech. Nedivme sa im. Roľníci sú predsa úzko zviazaní so svojou pôdou a za žiadnu cenu sa s ňou nechcú rozlúčiť. Obávajú sa problémov, ktoré by im rušná cesta mohla spôsobiť a nemyslia o prípadných výhodách plynúcich z rozvoja turistického ruchu. Uvedomujú si však, že novej ceste sa zrejme neubránia, ale s tým, či pôjde cez obec alebo mimo nej, musia súhlasiať občania. Zíjem predsa v demokratickom štáte.

- Dúfajme, - pokračuje B. Gargaš, - že problém sa už onedlho vyrieši v prospech občanov. S našimi cestami však máme aj iné starosti. Na tento rok sme z gminných prostriedkov dostali 5 460 zlôtých (tzv. richtárske penia-

Richtár B. Gargaš s manželkou

Nádrže zubrickej čističky

Pýcha požiarnikov - nová zbrojnice

ze), ktoré sme určili na opravy a vytvrdenie ciest vedúcich k jednotlivým hospodárstvam. Gmina tiež vymedzila 50 821 zlôtých na modernizáciu a oteplenie školskej budovy, kým na dokončenie kanalizácie v Dolnej a Hornej Zubrici ok. 2 milióny zlôtých. Každá rodina však musí doplatiť po 1 700 zlôtých. Začíname úpravu terénu na parkovisko pri kostole, na čo sme zatial vyčlenili 10 tisíc zlôtých, ale aj tu sú problémy, najmä so stavebným materiálom. Celkové na výstavbu a opravy gminných cest sme v tomto roku určili 10 tisíc zlôtých.

Biologická čistička

pohľadla sice množstvo finančných prostriedkov z obecných zdrojov, ale hlavne z rozpočtu jablonskej gminy, ale bola nevyhnutná. Je na ňu napojená kanalizácia Dolnej a Hornej Zubríc. Do užívania bola odovzdaná v novembri 1999. Občania svoje rozhodnutie neľutujú. Presvedčuje ich o tom o.i. kvalita vody tečúcej z kohútikov. V čističke sú v súčasnosti zamestnaní dva pracovníci, Zbigniew Zamrožniak z Oravky a Tadeusz Pilch z Jablonky, ktorý mi o.i. povedal: - Na čističku je doteraz napojených 738 hospodárstiev z oboch Zubríc. Jej počiatočný výkon vzrástol zo 190 m³ očistených odpadových vôd na dnešných 400 m³/24 hod. Biologický proces čistenia vody prebieha za pomoci zvláštnych kultúr baktérií a končí sa vypúštaním priezračnej očistenej vody do potoka. Celý proces je riadený plne automaticky a cyklus očisťovania odpadov prebieha v troch betónových nádržiach.

Ako som sa ďalej dozvedel, v pláne je výstavba štvrtej nádrže, čím sa výkon čističky zvýší na 500 m³/24 hod. Súvisí to samozrejme s ukončením výstavby kanalizácie v oboch Zubriciach, čo sa má stať do konca tohto roka. Vtedy bude na čističku napojených ďalších 100 hospodárstiev v Hornej Zubrici a 50 v Dolnej Zubrici. V čističke je namontované aj zariadenie na vysúšanie a vrecovanie usadenín, vďaka čomu získavajú mesačne asi 1 tonu lisovaných odpadov, ktoré môžu roľníci používať namiesto hnojiva. Je totiž vhodné na obiliny, zemiaky, kvety a pod.

- Za kvalitu lisovaných biologických odpadov, - počítačuje T. Pilch, - ručia výsledky každoročne vykonávanej odbornej chemicko-bakteriologicko-parazitologickej analýzy, ktoré dokazujú, že obsahuje 10-krát menej nebez-

Prvé agroturistické hospodárstvo v obci

pečných ľažkých chemických prvkov, než to povoľujú tvrdé polské normy.

Požiarnici

Tunajší požiarny zbor si na budúci rok pripomene 80-výročie svojho vzniku. Bol založený v roku 1923 a pri jeho zakladaní stáli Eugen Adamčík, Ferdinand Pavlák, Emil Zaitz, Vendelín Mastela, Ján Vengrín, Ján a Ignáč Kubákovci a ďalší. Prvým požiarnickým náradím boli hlavne vedrá a háky, ku ktorým neskôr pribudla starobylá ručná striekačka. Spolu s ďalším náradím ju dlhé roky uskladňovali v starej šope. Prvým veliteľom dolnozubrických požiarnikov bol Eugen Adamčík, potom Ján Kovalík (1939-1950), Eugen Kott (1950-1989) a Ján Kovalík (1989-2001), dnešný predseda zboru. Funkciu hospodára požiarneho zboru dlhé roky vykonával bývalý predseda miestnej skupiny SSP Vendelín Vengrín.

Ked' stará šopa s požiarnickým náradím začala dosluhovať, Zubričania sa rozhodli postaviť novú, murovanú zbrojnici. Bolo to v roku 1939, teda krátko po návrate Oravy k Slovensku. Od úradov v Dolnom Kubíne dostali výhodnú pôžičku (15 tisíc korún) a vďaka dvom rodáčkam Márii Vengrínovej a Rozálii Mastelovej získali aj 5-árový pozemok, takže výstavbu zbrojnice dokončili už v roku 1941.

Prvú motorovú striekačku získali od Okresného veliteľstva požiarnych zborov v Novom Targu v roku 1952, ale na automobil čakali až do roku 1994. Vďaka finančným prostriedkom z jablonskej gminy a miestneho urbára napokon kúpili moderný požiarnický cisternový automobil značky STAR 244 6 BA 2,5/16. Do výstavby dnešnej, poschodovej zbrojnice, ktorá sa stala jednou z výrazných dominánt obce, sa pustili v roku 1988. Do užívania ju napokon odovzdali 10. júna 1995. V zbrojnici sa nachádzajú o.i. dve garáže, kuchyňa, dve sály, kde sa konajú obecné schôdze a svadby, samoobslužná predajňa, ba aj krajská klubovňa SSP.

Zbor má v súčasnosti vyše 30 členov, ktorým od minulého roka velí Jozef Mastela. O tom, že sú dobre zaškolení, svedčia o.i. umiestnenia na prvých troch miestach na gminných požiarnických pretekoch v Jablonke. Od tohto roku má zbor dokonca aj svoj požiarnický dorast (jedno chlapčenské družstvo).

O dobrú prácu je dnes ľažko

O tom, že v súčasnosti je mimoriadne ľažko nájsť dobrú prácu, iste netreba nikoho presvedčovať. Platí to obzvlášť na dedine. Výnimkou je práca na vlastnom, slabo výnosnom hospodárstve, ktorej sa venujú hlavne starší ľudia. Ich deti a vnuci však už myslia inakšie.

- *Mnoho mladých ľudí, - pokračuje richtár, - odchádza za vidinou dobrých zárobkov neraz ďaleko od svojej obce. Pracujú na stavbách prakticky po celom Poľsku. Odchádzajú tiež do zámoria, ale aj Nemecka, Francúzska, či Talianska a v posledných rokoch dokonca aj na Island.*

Dodáme ešte, že richtár spolu so svojou manželkou Stanislavou vedie od r. 1997 agroturistické hospodárstvo, zatiaľ jediné v obci. Prinútila ich k tomu najmä nerentabilnosť poľnohospodárstva a snaha zabezpečiť svojim deťom lepšiu budúcnosť. Hoci izby prenajímajú hlavne počas leta, majú zakaždým množstvo návštevníkov, o.i. z Krakova, Sliezskia a iných miest. Ďalší, asi hektárový pozemok majú Gargašovci v Hornej Zubrici-Ochlipove, kde otvorili táborkisko pre okolo 200 stanov. Okrem agroturistiky sa richtár venuje práci vo svojom obchode „Drewsus” v Jablonke s bohatým sortimentom výrobkov z dreva. Richtár, podobne ako jeho predchodca na richtárskom stolci Albín Pacholský, je dobrým krajanom, ktorý sa živo zaujíma o našu činnosť. Prisľúbil, že v jej ďalšom rozvoji bude výboru MS SSP podľa svojich možností aktívne pomáhať.

Krajanská činnosť

Predsedom MS SSP v obci je mladý krajan Róbert Kulaviak, člen ÚV SSP, ktorý mi o.i. povedal: - *Krajanská činnosť v obci sa, žiaľ, už nerozvíja tak, ako by sme si to želali. V našej škole sa už niekoľko rokov nevyučuje slovenčina a materčinu nepočuť ani v našom kostole. Nový výbor miestnej skupiny SSP v spolupráci s OV SSP na Orave sa sice snaží túto situáciu zmeniť, ale zatiaľ bez väčšieho úspechu. Jednou z príčin tohto stavu je zanedbávanie národnej výchovy detí. Nedostatok finančných prostriedkov ÚV SSP zasa spôsobuje, že naše krajanské klubovne sú nedostatočne vybavené a tým aj málo atraktívne. Hoci klubovňu máme od nedávna v požiarnej zbrojnici, jej návštevnosť je minimálna.*

Poznamenajme, že podobné problémy s krajanskou aktivitou a výučbou slovenského jazyka majú aj iné oravské obce. Hoci mnohí oravskí krajania ešte veria v „zázračnú“ zmenu, najmä po zjazde SSP, veľa entuziazmu v praktickom živote však sami neprejavujú. Zdá sa, akoby im stačilo len zboku sa pozerať na to, čo sa deje s krajanskou prácou v ich obciach. Keď im však, v čo dúfame, aj nadalej záleží na udržaní národnosti, zvykov a tradícii, musia si čím skôr uvedomiť, že bez ich aktivity a konkrétnej krajanskej práce sa toho veľa nezmení.

Text a foto:
PETER KOLLÁRIK

Čestná tribúna

V nedelu 2. júna 2002 mali hasiči v Podsklí veľký sviatok. V tento deň sa totiž konala posviacka hasičskej zbrojnice, automobilu a zástavy miestneho požiarneho zboru, ktorý bol navyše vyznamenaný zlatou medailou Za zásluhy pre požarnictvo, udelenou Hlavnou správou požiarnych zborov vo Varšave. Viacerí hasiči dostali rezortné vyznamenania.

Z história zboru

Pri zakladaní Dobrovoľného hasičského zboru v Podsklí, ktorý si nedávno pripomína 80. výročie svojho vzniku (1920), stál Wincenty Jagódka, ktorý velil požiarnikom do roku 1952. Po ňom bol veliteľom Ján Kubacka a od roku 1957 Józef - Bronisław Wacławski. Prvú ručnú striekačku na miesto požiaru ĭahali dva voly a spolu s ďalším požiarickým náradím bola dlhé roky umiestnená v starej šope, ktorá slúžila za zbrojnicu. Modernejšiu, hoci ručnú striekačku, ktorú obsluhovalo šesť chlapov, kúpili v roku 1943 v Trstenej. V roku 1957 kúpili prvú motorovú striekačku M-200. Vďaka vtedajšiemu Obecnému národnému výboru v Pekelníku dostali v roku 1962 modernú striekačku M 800-Polonia. Keďže stará zbrojnice dosluhovala, novú, dvojposchodovú zbrojnicu začali stavať v roku 1976. Jej výstavba sa však pre nedostatok finančných prostriedkov ĭahala vyše 20 rokov. Hasičom v súčasnosti velí Wiktor Jagódka a predsedom zboru je Wiktor Ziolkó. Zbor má vyše 40 členov, vychováva si tiež svoj požiarický dorast: má dve mládežnícke skupiny - sedemčlenné družstvo dievčat a sedemnásťčlennú skupinu chlapcov.

Podsklianski hasiči zasahujú nielen počas požiarov v obci. V prípade potreby chodia pomáhať aj do okolitých dedín, zúčastňujú

Posviacka automobilu

sa tiež na zachraňovaní života a majetku ľudí počas povodní, či iných väčších neštastí, ako sú napr. dopravné nehody. Svoju prípravenosť a zdatnosť prejavujú na každoročných gminnych požiarnických pretekoch v Czarnom Dunajci. Treba povedať, že počas súťaženia v ničom nezaostávajú za svojimi kolegami z okolitých obcí. Horor sa predsa, ľahko v boji.

SVIATOK PODSKLIANSKÝCH HASIČOV

Posviacka

Na slávnostnej posviacke sa zúčastnili aj zástupcovia požiarnych jednotiek z okolitých obcí, v tom z Pekelníka, Czarneho Dunajca, Wroblówki, Podczerwoneho, Starého Bystrého, Dolného Ratuľova, Załuczneho a Bukoviny - Podsklia. Slávlosť sa začala nástupom pred miestnou požiarou zbrojniciou, kde sa sformoval dlhý sprievod, ktorý prešiel za zvukov dychovky z Czarneho Dunajca, pod vedením kapelníka Stanisława Ruta na parkovisko pri kostole sv. Rozálie. Svätú omšu odslúžil podskliansky farár Wiesław Popielarczyk. Hoci počasie slávnosti neprialo a lial silný dážď, zúčastnili sa tu skoro všetci obyvatelia obce a mnohí vzácní hostia, v tom vojt gminy Czarny Dunajec a predseda Vojvodského veliteľstva dobrovoľných požiarov v Krakove Kazimierz Dzielski, veliteľ Okresnej správy dobrovoľných požiarov v Novom Targu Józef Galica, veliteľ a predseda Gminnej správy dobrovoľných požiarov v Czarnom Dunajci Józef Leja a Czesław Garczek, zástupca vojta a predseda gminnej rady v Czarnom Dunajci Józef Bobek a Tadeusz Czepiel, predseda, zástupca a tajomník Okresnej správy dobrovoľných požiarov v Novom Targu Mieczysław Olcoń, Kazimierz Ciepuch a Andrzej Wilkiewicz, riaditeľ Podsklia Alojz Hosaňák a mnohí ďalší.

Po vztýčení štátnej vlajky a odznení hymny PR vystúpili s krátkymi prejavmi K. Dzielski a J. Galica. Potom už kňaz W. Popielarczyk posvätil požiarickú zástavu a automobil zn. Žuk, vybavený výkonnou motorovou striekačkou japonskej výroby zn. Daihatsu. Ako mi povedal predseda požiarneho zboru W. Ziółko, na požiarickú zástavu, ktorú im ušili reholné sestry v Pajęczynie pri Čenstochovej, dala obec 4 tisíc zlých a zvyšných 1000

zlotých venovala hasičom občianka Podsklia Franciszka Kusperová. Finančné prostriedky na nákup auta venovalo zboru vedenie Štátneho požiarneho zboru v Novom Targu a japonskú motorovú striekačku dostali od gminného úradu v Czarnom Dunajci. Sv. omša, ako podotkol kňaz, bola venovaná všetkým hasičom, ktorí chránia zdravie, majetok a životy ľudí a neraz s násadením vlastného života pomáhajú ľuďom v neštastí. Pripomienul tiež významnú postavu patróna všetkých požiarov sv. Floriána, ktorého pekná soška, drevorezba, stála na oltári.

Vyznamenania

Ďaším, veľmi milým momentom slávnosti bolo udelenie vyznamenaní a odznakov najaktívnejším a najzaslúžilejším podsklianskym požiarikom, ktoré im odovzdávali K. Dzielski a J. Galica. Zlatú medailu za Zásluhy pre požarnictvo dostali Wiktor Jagódka a Jan Kubacka, striebornú - Aleksander Ciscoń, Tadeusz Dobryk, Ryszard Kusper, Tadeusz Niedospał, Józef Wacławiwak, Eugeniusz Ziółko a kňaz Wiesław Popielarczyk a bronzovú - Paweł Czyszczoń, Mirosław Hosaniak, Władysław Hosaniak, Czesław Kubacka, Ireneusz Kubacka, Waldemar Kusper, Tadeusz Marszalik, Mieczysław Wacławiwak a Leszek Zapotoczyński.

Na záver prešli účastníci slávnosti do požiarnej zbrojnice, kde kňaz posvätil všetky miestnosti a potom si všetci pochutnali na chutnom obede, ktorý pripravili miestne kucháre. K dobrej nálade prítomných prispela svojou hrou a spevom trojčlenná goralská muzika z Łopusznej a Kluszkowiec. Večer sa konala v požiarnej zbrojnici obecná zábava a diskotéka.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Hasičské zbyty počas slávnostnej prehliadky

Kostolík v Lapšanke s novým múrom

Pochodujú lapšančanski požiarnici

MALÁ, ALE KRÁSNA

V slnečný letný deň len málokde na Spiši môžeme nájsť krajšie miesto na prechádzku ako v Lapšanke. Kľukatá cestička pozdĺž čistého potôčika nás vyvedie až na vrch obce, odkiaľ sa nám naskytne prekrásny výhľad na Tatry. Veru, fažko nájsť krajšie miesto ... Uvedomujú si to aj Lapšančania a snažia sa urobiť zo svojej obce turistické centrum. Čas ukáže, či sa im to podarí.

Dodržiavať staré tradície

Naša spoločnosť sa systematicky snaží prebúdať záujem o starú architektúru a ľudové umenie, zachraňovať ľudové piesne, príslovia, povesti a tradície našich predkov. Napriek tomu z našich obcí miznú ľudové kroje a staré obyčaje upadajú do zabudnutia. V Lapšanke sa staré zvyky snaží udržiavať ... miestny požiarny zbor. Každý rok tu svätodušná nedelea prebieha v znamení ohrávania májov. Nebolo tomu ináč ani v tomto roku. Miestni požiari obišli s májom celú obec. Mali medzi sebou muzikantov a starostu s hajdúchom. Pri každom dome sa pristavili, zaspievali, vytancovali gazdinú a večer pozvali všet-

kých na zábavu. Každá domácnosť sa samozrejme požiarnikom odvďačila, vďaka čomu zbor získal prostriedky na doplnenie výstroja. Pripomeňme, že v minulom roku sa tu konala posviacka zástavy požiarneho zboru a oslavy polstoročia jeho vzniku. V súčasnosti lapšanský zbor združuje 30 členov. Ako nám povedal predseda zboru krajan František Sołtys, lapšanskí požiarnici sústavne doplňujú svoj výstroj a výzbroj. Žiaľbohu ich možnosti obmedzujú finančné prostriedky. V tomto roku sa im vdaka pomoci Gminného úradu v Nižných Lapsoch podarilo zaobstarať požiarnické uniformy. Samozrejme, hasiči dokážu veľa urobiť svojpomocne, čoho najlepším príkladom je fakt, že sa im v krátkom čase podarilo uskutočniť generálnu opravu požiarnej zbrojnice, ktorá im teraz výborne slúži.

Nové múry

Najväčšou investíciou obyvateľov Lapšanky v tomto roku je výstavba nového múru pri kostole. Starý kamenný mór, ktorý dlhé roky ohradzoval kostol aj s miestnym cintorínom,

sa už rozpadával, a bolo ho treba vymeniť. Na tento účel sa Lapšančania už v minulom roku skladali po 100 zlотовých z každej domácnosti. Kedže peňazí nestačilo, v tomto roku sa budú opäť skladáta. Nový mór oddelujúci pri kostolný cintorín od cesty vyzerá naozaj okázale. Hned po skončení múru sa chcú miestni farníci pustiť do ďalšej práce pri skrášľovaní svojho svätoštánku. Tentokrát chcú brúsenými kamennimi obložiť hlavný vchod do kostola. Plánujú tiež obložiť chodník vokol kostola kamennými dlaždicami, lenže na to im zatiaľ chýbajú prostriedky. V obci je ešte veľa prác, lenže dotácie sú minimálne. Podobne ako v iných spišských obciach, aj v Lapšanke minuloročná povodeň narobiла veľa škôd. Aj tu najviac utrpeli poľné cesty, ktoré bolo treba opravovať v prvom rade. Žiadalo by sa upraviť a zabezpečiť aj brehy potoka pretekajúceho cez obec. Niektoré úseky cesty vedú tesne pri potoku a nie sú zabezpečené ani zábradlím. Ako nám povedal miestny richtár Tadeusz Sołtys, plánujú aj modernizáciu uličného osvetlenia v obci.

- V Lapšanke máme čo robiť, lenže chýbajú nám finančné prostriedky, - hovorí T. Sołtys. - Ľudia by určite pomohli, časť prác by urobili sami, lenže bez štátnych dotácií toho veľa nezmôžeme. Aj tak sa každý rok veľa robí. V tomto

Z Lapšanky sa rozprestiera prekrásny výhľad na Tatry

Poslanec gminnej rady W. Malec s T. a W. Šoltýsovciami

Na kraji obce

roku sme o.i. odvodnili školu a postavili nový mür pri kostole, ktorý stál okolo 30 tisíc zlých. Väčšina gminných dotácií ide na opravy a spevňovanie cest. Je to taká sisyfovská práca, lebo čo celé týždne robíme, voda nám dokáže zničiť za jeden deň. V tomto roku by sme mali z gminných prostriedkov postaviť autobusovú zastávku pri škole. Chceli by sme, aby Lapšanka bola čím skôr pripojená do kanalizačnej siete. Lenže na to asi budeme musieť ešte počkať, ved' nie je ešte napojená ani časť Lápš a Tribša. Okrem toho nevedno, či by nevyšla lacnejšie výstavba malej čističky odpadových vôd priamo v Lapšanke, ako napojenie na kanalizačnú sieť v Lapšoch, ktoré podľa odhadov má stáť vyše dva a pol milióna zlých. Problémom je tu aj veľký pokles terénu.

Perla Spiša

Lapšanka je naozaj neveľkou dedinou. Tvorí ju okolo 70 domov, roztrúsených v dĺžke 4 kilometrov pozdĺž koryta rovnomennej riečky. Obýva ju okolo 400 ľudí. Pred rokmi sa väčšina obyvateľstva venovala poľnohospodárstvu, dnes však čoraz viac ľudí odchádza za prácou do cudziny. Ako by mala vyzeráť budúcnosť tejto obce, sme sa opýtali Wojciecha Malca, ktorý obhajuje záujmy Lapšanky ako poslanec gminnej rady.

- Budúcnosť Lapšanky vidím v agroturistike, ale aj poľnohospodárstve. Nás chotár je ako stvorený pre výpasanie oviec a kráv. V tomto horskom regióne nemožno dospelovať kvalitné rastlinné plodiny. Dnes, keď je gazdovanie veľmi málo výnosné, sa ľudia musia zamerať na mliekarskú produkciu. Mnohí to už robia. V súčasnosti v Lapšanke je až 31 dodávateľov mlieka. Cez leto dodávame do novotarskej mliekárne až 1400 litov mlieka denne.

Lapšančania rátajú taktiež s rozvojom turistiky. O ubytovanie v tejto dedine nie je nûdza. Vo väčšine tamojších domov je zariadených niekoľko izieb pre turistov. Dá sa odtiať ísť na pekné túry do okolitých kopcov. Krásou tunajšej prírody nikto určite nebude sklamaný. Ani v zime by tieto izby nemuseli zívať prázdnou, ved' okolité strmé svahy sú akoby stvorené na lyžovanie. Len škoda, že v Lapšanke nie je zatiaľ ani jeden lyžiarsky vlek, ktorý by bol v obci určite veľkou atrakciou.

- V Lapšanke musíme hľadať nové možnosti, ako pritiahať turistov, - hovorí W. Malec. - V obci by sa zíšla, aspoň cez leto, nejaká kaviareň a reštaurácia, v zime by boli neoceniteľné lyžiarske vleky. Treba niečo robiť, aby turisti nielen prešli cez našu obec, ale sa aj pár dní zdržali. V minu-

lom roku istá rakúsko-poľská firma tu chcela zriadiť turistické stredisko a postaviť aj dva vleky dlhé 2000 metrov. Žiaľbohu, nestalo sa tak. Bolo by dobré keby sa na to podujali miestni obyvatelia, lenže každý sa bojí riskovať, tým viac, že by to stalo hodne peňazí. Bolo by dobré pre rozšírenie turistiky oživovať miestne ľudové tradície. Treba rozvíjať miestny folklór, ukázať turistom krásu spišských krojov, miestneho nárečia. Nebolo by od veci začať nejaký súbor, ktorý by sa tomu venoval a pod.

Návštěvníkov Lapšanky očarí nie len kľud a krása prírody, ale aj čistota prostredia. Počas nedávnych výskumov pôdy a vody v miestnom potoku sa zistilo, že Lapšanka je v čistote prostredia ozajstnou perlou Spiša, aj keď ešte nie je napojená na kanalizačnú sieť. Dúfajme len, že rozšírenie turistiky nebude mať na to záporný vplyv. Jednou z atrakcií obce sa mal stať hraničný prieschod Lapšanka – Osturňa, ktorý mal využívať nielen turisti, ale aj miestni obyvatelia. Mal byť otvorený už v minulom roku. Žiaľbohu, nestalo sa tak dodnes. Proti jeho vzniku protestovali na slovenskej strane ochrancovia prírody. Čas ukáže, či sa podarí v tejto krásnej obci oživiť turistiku. Zatiaľ tam život beží v starých zabehaných koľajách.

Text a foto: JÁN BRYJA

Spoločná snímka pred sochou A. Hlinku v Žiline

Naša mládež na symbolickom cintoríne vo Vrátnnej

EXKURZIA NA SLOVENSKO

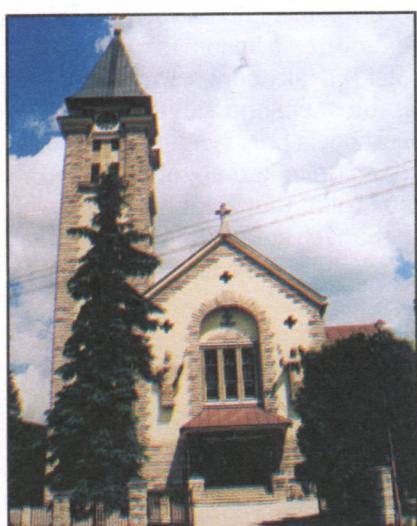
Dňa 4. júna 2002 sa 26-členná skupina študentov z 2.C, 3.B a 4. C jablonského lycea Hrdinov Westerplatte navštievujúcich slovenský jazyk zúčastnila pekného výletu na Slovensko. Jeho program už tradične dohodla učiteľka slovenského jazyka v lyceu Anna Lenczovská a predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská s riaditeľkou Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Mgr. Olgou Žabenskou. Žiakov sprevádzala tiež učiteľka v dôchodku Vladislava Bogaczová z Hornej Zubrince a redaktor Života.

V slnečné júnové ráno účastníci výletu nasadli pred lyceom do moderného autobusu, ktorý sa pohol k prvemu cieľu cesty, mestu Dolný Kubín. Po nevyhnutej colnej a pasovej kontrole na hraničnom priechode v Chyžnom, sa účastníci zájazdu zastavili pred budovou OOS v Dolnom Kubíne, kde na nich už čakala spoluorganizátorka výletu O. Žabenská. Po privítaní a krátkom rozhvore vedúcich zájazdu, o.i. s riaditeľom Oravskej knižnice v Dolnom Kubíne PhDr. Milanom Gondom o katalogizácii kníh v Obvodnej klubovni SSP v Jablonke a o príprave programu na Dni slovenskej kultúry na Spiši a Orave, si žiaci prezreli výstavu detských kresieb v interiéroch OOS a občerstvili sa.

V Jánošíkovom kraji

Naša ďalšia cesta viedla do rázovitej a legendami opradenej obce Terchová, ktorá je akoby vstupnou bránou do Malej Fatry. V

Kostol sv. Cyrila a Metoda v Terchovej

rodisku slávneho slovenského zbojníka Juraja Jánošíka (25. januára 1688 - 17. marca 1713) účastníkov výletu privítali: riaditeľ Miestneho kultúrneho strediska v Terchovej Rudolf Patrnčiak, riaditeľka Regionálneho osvetového strediska v Žiline PhDr. Soňa Řeháková, pracovníčka Odboru kultúry Žilinského samosprávneho kraja PhDr. Jana Bírová a metodička pre kultúrno-osvetovú prácu ROS v Žiline Jarmila

Čičková. Od R. Patrnčiaka sme sa o.i. dozvedeli, že Terchová bola založená na valaskom práve v r. 1598 a jej obyvatelia sa zaobrali hlavne pastierstvom a poľnohospodárstvom, že fašisti pred koncom 2. svetovej vojny obec vypálili (zhorelo 170 domov), že v súčasnosti tu žije vyše 4 000 obyvateľov. Dodal tiež, že v Terchovej sa narodil významný vedec svetového formátu, osvetovenský spisovateľ, historik, bibliotekár a od roku 1774 riaditeľ cisárskej knižnice vo Viedni a dvorný radca cisárovnej Márie Terézie - Adam František Kollár (15. 4. 1718 - 15. 7. 1783), ktorý vstúpil do dejín ako „slovenský Sokrates.“ Z Terchovej pochádza aj známa slovenská hebrečka Hanka Šišková, nominovaná v roku 2001 na Oscara. V obci kedysi žilo 17 rodín s priezviskom Jánošík - teraz len tri. V Terchovej, prestavanej po 2. svetovej vojne, sa v symbióze s okolitou prekrásnou prírodou dodnes zachovala neopakovateľná ľudová tradícia, charakteristická povestnou „nebeskou“ muzikou, jedinečným spevom a temperamentným tancom. Hovorí sa, že nikde na svete nepôsobí na takom malom teritóriu toľko muzikantov a sláčikových hudieb, ako práve v Terchovej. Každý návštevník sa môže s nimi stretnúť na medzinárodnom folklórnom festivale Jánošíkove dni, ktorý sa pravidelne koná na prelome júla a augusta. Obec je známa aj drevenou zrubovou architektúrou so šindľovými strechami a vyzávanými štítmami, originálnym ľudovým krojom, výtvarným prejavom z nití a dreva a bohatým zvykoslovím. Po výklade sme si v Kultúrnom dome Andreja Hlinku prezreli film režiséra Martina Slišku Terchovská muzika (z roku 1984). Z kina sme si išli pozrieť expozíciu múzea Juraj Jánošík a Terchová, kde sme o.i. videli valašku a opasok J. Jánošíka a mnoho iných exponátov.

Kostol sv. Cyrila a Metoda

Cestou ku kostolu sv. Cyrila a Metoda nám R. Patrnčiak poviedal, že v obci sa organizujú Cyrilometodské dni, čím sa zvýrazňuje aj skutočnosť, že kostol patrí k najväčším chrámom na Slovensku.

- Výstavba kostola, - pokračoval náš sprivedodca, - sa začala v roku 1942, ale vzhľadom na vojnové pomery bol dokončený a vysvätený až 8. októbra 1949. V kostole je 1 200 miest na sedenie a od roku 1952 sa v ňom nachádza najväčší organ na severnom Slovensku, dielo firmy Krieger z Krnova. Organ má 2 manuále, 30 registrov a až 2 471 píšťal. V kostole sa každoročne konajú oblúbené organové koncerty.

Vo vstupnej sále kostola sme obdivovali veľkolepú drevorezbu „Terchovský betlehem,“ ktorý v roku 1996 začal vyrázať Štefan Hanuliak a jeho synovia. Hoci Betlehem ešte nie je dokončený,

vzbudzuje veľký dojem. Je tu množstvo pohyblivých figúriek ľudí a zvierat, výjavy z Písma, maketa Jeruzalemu, sv. rodina a pod.

Vrátna - symbolický cintorín

Po prehliadke Jánošíkovho múzea a kostola sme nasadli do autobusu a pobrali sme sa do nedalekej Vrátnej doliny, ktorá je skutočným rajom nielen pre turistov, ale aj pre domáčich a zahraničných filmárov. Nie div, že sa o nej hovorí „slovenský Hollywood.“ Nakrútili tu totiž viacero úspešných filmových diel, ako napr. Jánošík, Dračie srdce, Drak sa vracia a pod. Onedlho tu bude poľská režisérka Agnieszka Holland nakrúcať najnovšiu verziu filmu Jánošík. Cestou do Vrátnej sme obdivovali prekrásnu okolitú prírodu, v tom Tiesňavy, vrch Kriváň (1711 m.n.m.), Veľký a Malý Rozsutec, až sme došli pred chatu Vrátna. Odtiaľ sme po 10-minútach chôdze vystúpili k Symbolickému cintorínu Vrátna, kde nápis hlásia: „Mŕtvy na pamiatku, živým na výstrahu“. Cintorín bol otvorený 25. júla 1998. Na ústrednej tabuli je 52 tabuľiek s menami tých, ktorí zahynuli v rokoch 1957 - 1997 a tabuľa so 14 menami obetí povodne v Štefanovej v r. 1848. Počas návratu do Terchovej sme obdivovali skalné útvary s nezvyklými názvami, o.i. Modliaci mních, Kvočka, Čava a pod. V Terchovej pred monumentálnou sochou Juraja Jánošíka v Terchovej, postavenou v roku 1988 (na 300. výročie narodenia zbojníka), ktorej autorom je akademický sochár Ján Kulich, sme si urobili spoločnú fotografiu.

Budatínsky zámok

Z Terchovej sme cestovali do Budatína (dnes časť Žiliny), ktorý bol do r. 1949 samostatnou obcou, písomne doloženou z r. 1321. Nachádza sa tu Budatínsky zámok s expozíciami Považského múzea v Žiline (1942). Tento, v minulosti vodný hrad stojí pri sútoku Kysuce a Váhu a jeho najstaršou časťou je možutná ranogotická štvorposchodová veža, ktorá vznikla v čase opevňovania krajiny po tatárskom vpáde v pol. 13. stor. Začiatkom 14. stor. patrila Matúšovi Čákovi Trenčianskemu, ktorý dal vežu opevniť obvodovým múrom a vtedy postavili aj jednotraktový gotický palác. Majitelia zámku sa často menili, po zvolenskom županovi Dončovi ho spravovali královskí kasteláni, r. 1487-1798 ho vlastnili Suňogovci, 1798 až 1945 Csákyovci a po r. 1945 sa stal majetkom štátu. Počas revolučných udalostí v roku 1849 zámok takmer úplne vyhorel a čiastočnej obnovy sa dočkal až po roku 1920. Tunajšie múzeum sa špecializuje hľavne na dokumentáciu a výskum drotárstva, ktorého expozícia je ojedinelá v Európe i na celom svete. Videli sme tu množstvo drotárskej náradia, úžitkových i umeleckých predmetov z drôtu (dokonca pozláteného a postriebreného) a plechu, písomné dokumenty, šperky a zaujímavé drôtené predmety výtvarníčky Blanky Šperkovej z Banskej Bystrice, ktorá od roku 1974 pôsobí v Brne. Sú tam tiež rôzne kuriozity, napr. postava drotára v životnej veľkosti, klietky pre vtákov, bytosti z rozprávok, hračky, modely lietadiel, lokomotívy či vzducholode, kraslice zdobené drôtom a pod. V ďalších sálach sa zasa nachádzajú exponáty sakrálneho umenia z 18. a 19. stor. (plastiky, olejomaľby, sochy, madony), dobový nábytok, portréty cisára Františka Jozefa I. a jeho manžely Alžbety, žilinská mestská pokladnica zo 16. stor., cestovná truhlica z 18. stor., 13,5 kg ľahká vojenská drôtená košela, jedáleň posledného majiteľa Budatínskeho zámku grófa Gejzu Csákyho, obrazy neznámych autorov. Zámocká veža má 2-m hrubé múry a na 3. poschodí hodí-

Budatínsky zámok

nový stroj. Plní nezabudnuteľných dojmov sme z Budatínskeho zámku odchádzali k poslednému cieľu našej cesty, ktorým bola

Žilina

Mesto je od 1. apríla 2002 sídlom nového - Žilinského kraja. Je to možno povedať ekologické mesto, keďže mestské autobusy postupne vytáča trolejbusová doprava. Je tu dôležitý železničný uzol. Mesto z roka na rok opeknieva. Prezreli sme si o.i. vynovené a pekne upravené námestie so sochou Andreja Hlinku, odkiaľ sme prešli do Makovického domu, sídla Regionálneho osvetového strediska v Žiline. Pamätná tabuľa na stene budovy hľasí, že v rokoch 1894-1904 tu býval osobný lekár, priateľ a dôverník ruského spisovateľa L. N. Tolstého Dušan Makovický (10. 12. 1866 - 12. 3. 1921). V interiéroch domu sme si prezreli zaujímavú výstavu Kresba niťou - paličkovaná čipka. Autorkou všetkých exponátov je rodáčka z Modry Mária Hnidková. V sále, ktorá slúži o.i. na stretnutia členov divadelného klubu Makovice, si žiaci oddýchli, občerstvili sa a potom sa vydali na prehliadku mesta, spojenú s nákupmi. Vydaný výlet dobehol konca. Plní neopakovateľných zážitkov sme sa vracali do Jablonky horným Považím. Minuli sme hrad Strečno, región Turca, Vrútky, Kralovany, Dolný Kubín a Trstenú. Domov sme sa vrátili vo večerných hodinách.

V mene všetkých účastníkov chceme srdečne podakovať našim hostiteľom, vtom J. Bírovej, S. Řehákovej, R. Patrnčiakovi a obzvlášť riaditeľke OOS v Dolnom Kubíne za prípravu tohto zaujímavého podujatia. Vedeniu ÚV SSP patrí vďaka za finančné zabezpečenie exkurzie.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Mládež počas prehliadky drotárskej expozície

E. Molitoris a V. Juchniewiczová otvárajú stretnutie

Nás Spolok každý rok pravidelne organizuje pre krajanov niekoľko kultúrnych podujatí. Nezabúdame ani na deti, ktoré prvého júna oslavujú svoj sviatok. Pri tejto príležitosti sme aj v tomto roku pripravili pre ne niekoľko prekvapení. Podujatie sa konalo v nedeľu 2. júna v jurgovskej požiarnej zbrojnici.

Kultúrny program

Velká sála požiarnej zbrojnice bola v tento deň plná detí. Najviac bolo, samozrejme, malých Jurgovčanov, ale nechýbali ani deti z iných spišských obcí, ktoré dovezol osobitný autobus. V mene organizátorov zhromaždených privítala pracovníčka ÚV SSP Vlasta Juchniewiczová a tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris. Podujatie si prišla pozrieť aj riaditeľka Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Olga Žabenská, šéfredaktor Života Ján Šternog, predsedca OV SSP na Spiši František Mlynarčík, podpredsedníčka ÚV SSP Žofia Chalupková, predsedca MS SSP v Jurgove Jozef Vojtas, učitelia slovenčiny zo Spiša a iní. Krajanské deti čakalo v Jurgove viacero atrakcií, napr. vedomostná súťaž o Slovensku, vystúpenie tanečných skupín JUMP II a JUMP III, koncert rockovej skupiny Dies irae a odovzdávanie odmien výťazom výtvarnej súťaže Života.

Vystúpenia sa často striedali, preto program bol zaujímavý a pestrý. Ako prvá sa niekolkými skladbami predstavila mládežnícka rocková skupina Dies irae z Jasenovej. Skupina vznikla v roku 2000 a pôvodne sa volala Stratus. Jej najväčším doterajším úspechom je účasť na hudobnom festivale Liptovský štít, kde získala dve z piatich hlavných ocenení. V januári t.r. skupina zmenila obsadenie a premenovala sa na Dies irae, podľa poviedky Martina

Naši sút'ažiaci z Jurgova a Kacvína

Kukučína, rodáka z Jasenovej. Skupina, ktorej vedúcim a autorom hudby je Rudolf Balco, interpretuje výlučne vlastnú rockovú tvorbu. Autorom textov je Milan Kleň. Koncert Dies irae v Jurgove sa veľmi páčil nielen deťom, ale aj starším krajanom. Živá, rytmická rocková hudba, aj keď obmedzená malým priestorom, pozitívne zapôsobila aj na náročnejších poslucháčov.

Koncert vyštredalo vystúpenie dievčenskej skupiny moderného tanca Jump II a III (staršie a mladšie dievčatá) z Tvrdošína. Skupina, ktorú vedú Zuzana Jančeková a Miroslava Pytáková, pôsobí už niekoľko rokov pri Centre voľného času v Tvrdošíne a úspešne sa prezentovala o.i. na tanečných festivaloch v Bratislave, Dolnom Kubíne a Kežmarku. Už sme ich mali možnosť obdivovať počas minuloročných dní slovenskej kultúry na Orave. Veselé dievčatá z Tvrdošína očarili mladých divákov nielen perfektne nacvičeným tancom, ale aj krásnymi úbormi.

DEŇ DETÍ

Vedomostná súťaž

Po vystúpení tvrdošinských tanečníčiek nasledoval hlavný bod programu - vedomostná súťaž pod názvom Slovensko – vlast tvojich predkov. Zúčastnilo sa jej šesť trojčlenných družstiev zo základných škôl a dve z gymnázií, ktoré súťažili zvlášť. Ako prví zapolili žiaci základných škôl. Kacvín reprezentovali Margita Pivočarová, Marcela Celušáková a Alžbeta Galovičová, Novú Belú - Marek Lojek, Terézia Majerčáková a Mariola Vojenská, Vyšné Lapše - Anna Bryjová, Alžbeta Švarcová a Veronika Majerčáková, Čiernu Horu (ZŠ č. 2) - Agaša

Sút'ažná porota pri práci

Vystupuje tanečná skupina JUMP

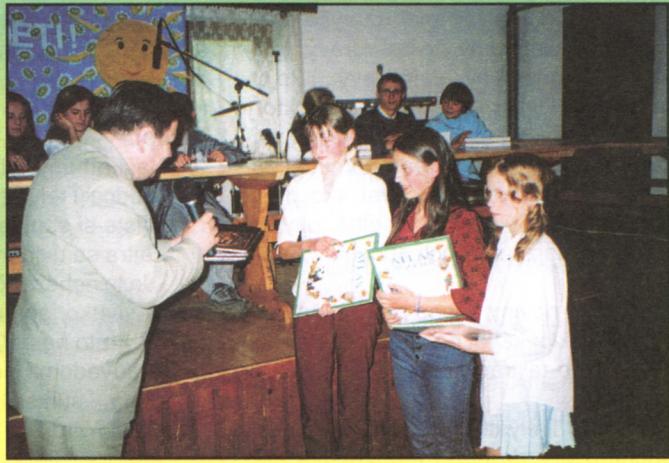
Sála plná krajanských detí

Mlynarčíková, Marcela Václavová a Žaneta Sarnová, Krempachy - Marta Petrášková, Jakub Surma a Martin Bizub a Jurgo - Magdaléna Vojtová, Aneta Vojtasová a Uršula Plučinská. Najprv súťažiaci odpovedali na päť otázok, po čom dve najlepšie družstvá postúpili do finále.

Aj keď súťaž bola vyravnana, najlepšie si počínaли družstvá z Novej Belej a Kacvín, ktoré získali po päť bodov. Vo finále dostali po tri otázky, ktoré roz- hodli, že Kacvín o pol boda po-

razil Novú Belú a stal sa víťazom súťaže. Po žiakoch základných škôl sa svojimi vedomosťami o Slovensku preukázali žiaci krempašského gymnázia v zložení Jozef Klukošovský, Viola Kolodejová a Silvia Lojková a nižnolapšanského gymnázia, ktoré reprezentovali Edita Milaniaková, Emília Funketová a Tadeáš Molitoris. Aj tu bola súťaž veľmi vyravnana, a krempašskí gymnaziisti vyhrali len o jeden bod. Súťaž, ktorú hodnotila trojčlenná porota v zložení V. Juchniewiczová, O. Žabenská a J. Šternogá, mala vysokú úroveň a ukázala, že žiaci majú naozaj rozsiahle vedomosti o kultúre, dejinách, literatúre, prírode či politike Slovenska. Aj keď niektoré otázky neboli ľahké, naši súťažiaci nemali s nimi väčšie problémy, čo je najlepším dôkazom nielen príkladnej práce učiteľiek slovenčiny, ale aj šikovnosti a schopnosti žiakov. Je potešujúce, že sa nášho podujatia zúčastnilo tak veľa krajanských detí. Vŕťazi v oboch skupinách si odniesli hodnotné ceny - dvojtýždenný pobyt v rekreačnom stredisku Škutovky pri Liptovskej Osade na Slovensku a krásne slovenské knihy, v tom v skupine gym- nazistov dvojzväzkové slovensko-poľské slovníky.

Hrá hudobná skupina Dies irae

Vítazné kacvínske družstvo preberá odmenu

Odmeny odovzdané

Po súťaži opäť prišiel čas na hudbu a tanec, a pred mladými divákm triedavo vystupovali skupiny Dies Irae a Jump. Medzi žiakmi vládla dobrá nálada, ktorú znásobil ďalší bod programu - dlho očakávané odovzdávanie odmien víťazom výtvarnej súťaže Života. V krátkom príhovore súťaž zhodnotil a ceny odovzdal šéfredaktor Života Ján Šternogá. Ceny boli naozaj krásne a priniesli odmeneným veľa rado- sti. Medzi odmenami boli o.i. fotografické aparáty, ktoré vyhrali Amélia Silanová z Jurgova, Violeta Kadlubová z Harkabuza, Michalina Cet- rová z Čiernej Hory a Paulína Kulaviaková z Dolnej Zubrice. Veronika Surmová z Krempách a Peter Wierbiak z Malej Lipnice dostali kolobežky, Adriana Wněkárová z Krempách vyhrala rádiobudík, kym Marta Martinčáková z Jurgova a Kamila Litviaková z Jablonky kolieskové korčule. Aj ďalšie ceny, stany, hody, ruksaky a iné, boli zaujímavé. Symbolickú odmenu - futbalovú a basketbalovú loptu - dostala jurgovská škola, z ktorej prišlo na súťaž najviac prác. Najväčšie nadšenie však vyvolali prvé ceny - horské bicykle, ktoré vyhrali Dominika Wněkárová v mladšej a Alžbeta Górová v staršej skupine. Na záver čakalo deti pohostenie, ktoré pripravila MS SSP a nakoniec diskotéka, počas ktorej sa žiaci výborne zabávali v rytmie najnovších šlágrov.

Bolo to veľmi vydarené podujatie, z ktorého mali radosť nielen krajanské deti, ale aj vedenie nášho Spolku. Veľká vďaka za pomoc v príprave tejto slávnosti patrí členom miestnej skupiny SSP a učiteľom slovenčiny, ktorí pripravovali žiakov na súťaž. Už teraz sa všetci tešíme na stretnutie o rok.

Text a foto: JÁN BRYJA

Odmenu vo výtvarnej súťaži Života prebera J. Dluhý z N. Belej

Alfréd Trelyatt mal už vyše šesťdesiat rokov, no bol zdravý, vždy vzpriamnený, usmievavý ... Po otcovi zdelen titul sir i značný majetok, ktorý mu prinášal ako majiteľovi účastník v elék dividendy. I keď si teda nemusel zárať na živobytie, pracoval ako právnik, a to veľmi usilovne, už dlhé roky bol jedným z najznámejších súdcov v Anglicku.

Položil noviny a jeho prsty začali nevzorne poklopávať po operadle stoličky.

- Niečo ťa trápi, Alfréd? - spýtal sa Walter.

Walter Trelyatt, o desať rokov mladší, pochádzal z druhého manželstva starého Herberta Trelyatta, takže nezískal titul a z dedičstva dostał omnoho menej ako Alfréd.

Jediné, čo obaja bratia mali spoločné, bolo staromládenectvo.

- Nič ma netrápi, len rozmyšľam, - odpovedal Alfréd.

- O čom?

- Či sa Garrows pokúsi splniť svoj sľub.

- Garrows?

- Aha, nepamätáš sa naňho. Vtedy si bol na tej svojej šialenej výprave po Amazonke ...

- To si celý ty, Fred, - hneval sa Walter. - Šialené je podľa teba všetko, čo nie je spojené s úspechom. Nebyť tých chorôb a nebezpečných Indiánov ... A kto je ten Garrows?

- Zločinec. - Sudca Alfréd Trelyatt zvraští čelo. - Odsúdil som ho práve pred rokom na pätnásť rokov. Keď ho odvádzali zo súdnej siene, vykrikoval, že ma zabije, hoci by mal na to čakať celý život ... A on to myslí vážne, viem to ...

- Musel si byť taký tvrdý? Pätnásť rokov ...

- Nedostal ani o deň viac, ako si zaslúžil. Mal čierny register. Súdil som ho za to, že neľútostne mučil istú starú dámku, aby od nej vynútil číselnú kombináciu sejfu. Mala v ňom šperky ...

- A čo ti ho pripomenulo?

- Toto, - Alfréd ukázal noviny. - Dnes ráno Garrows ušiel z väzenia v Portlande. Dostał sa k revolveru ... Chladnokrvne zastrelil dvoch strážnikov, ktorí sa mu postavili do cesty ...

Walter si prečítał článok. Nepokojne prešiel po izbe.

- Čo budeš robiť?

Ozvalo sa zaklopanie a Wilkins, starý komorník, priniesol na podnose obálku. Bola špinavá a súdcovo meno bolo náškrbané ceruzkou. Keď Alfréd obálku

otvoril, vybral z nej špinavý zdrap papiera. Stačil mu jedený pohľad. Podal papier bratovi.

- Dostał sa do Londýna! - vykrikol Walter.

Naškrabaný odkaz bol stručný:

„Sudca Trelyatt,
zaiste si si už prečítał večerník.
Zajtra sa uvidíme ... G.“

- Je to nebezpečný zločinec ... Odváži sa na všetko, aby dosiahol svoje.

- A preto nesed, nečakaj ... Musíš ihneď upovedomiť políciu.

- Áno, - súhlasil sudca a vykrikoval číslo Scotland Yardu.

Ted Dransfield, hlavný inšpektor Scotland Yardu, nenechal nič na náhodu. Keď sa presvedčil, že odtlačky na špinavom

stlačovala na nedostatok rešpektu, usmial sa Dransfield. Sluha mu ukázal cestu do knižnice, kde ho očakával Walter Trelyatt.

- Trochu ma to vyviedlo z miery, - признаł sa nepevným hlasom. Podal papier Dransfieldovi. Inšpektor čítał známy rukopis:

„Nevyšlo to, no nabudúce to napravím. Nijaký poliš ma nezastaví, to si nemyslí, sudca! Aj keď ma obesia – musíš sa pomstíti. Nenávidim ďa! G.“

Do knižnice vošiel doktor Ferguson, škaredý muž s mnohoročnými lekárskymi skúsenosťami, večne namosúrený...

- Spomínám si, že som mu raz zašíval hlavu, - zašomral, keď mu Dransfield ukázal list. - Veľmi nepríjemný mladý muž. - Obrátil sa k Walterovi.

- Teraz musím ísť hore. - Poviem ošetrojucej sestre, že ste tu, - povedal Walter a rýchlo vyšiel z izby.

O niekoľko minút sa Walter Trelyatt vrátil a oznamil, že brat je pripravený.

- Môžem ísť s vami, pán doktor? - spýtal sa inšpektor.

- Prosím, ale o liste ani

slovo ...

- Vzal som vám hore kufrík a veci, ktoré ste si včera objednali, - povedal Trelyatt.

- Ďakujem. Budem však potrebovať len stetoskop.

Alfréd Trelyatt sa už ako-tak zotavil zo zranenia.

- Som rád, že ste tu, - povedal sudca tichým hlasom. - Ten Garrows ... to je pre mňa záhada ...

- Už ste pod veľmi dobrú ochranou, - usmial sa Dransfield.

Doktor Ferguson vylovil z kufríka stetoskop a sklonil sa nad pacientom.

- Už je to dobré, - konštatovať a odložil stetoskop. - Od zajtra už nemusíte ležať ... - a za pomoc sestry opäť obvážom stiahnuť poranené rebrá.

- Netlačí?

- Nie, - pousmial sa sudca. - Necítim nijakú bolest. Vlastne ... je to zvláštne ... skôr naopak.

V tej chvíli sa mu roztriasla brada a perky. Tvár nadobúdla fialový nádych ...

Doktor Ferguson sa vrhol k svojmu kufríku. Prehádzal ho a rýchlo naplnil injekčnú striekačku stimulačnou látkou, ihneď ju vstrekoval pacientovi do ruky.

- Zlyhanie srdca! - zašepkal. - Rýchlo horúcu vodu! A silnú horúcu kávu ...!

Walter Trelyatt, bledý a vydesený, bežal po vodu do kuchyne.

Doktor Ferguson robil, čo mohol.

FRANK KING

LEKÁR PRINIESOL SMRŤ

papiere sa zhodujú s Garrowskými v policajnej kartotéke, určil na ochranu súdcu Trelyatta päť mužov. Dvaja boli v dome, ďalší dvaja sa postavili k prednému a zadnému vchodu a posledný sledoval Trelyatta na každom kroku ...

Ráno vyšiel sudca s bratom z domu, jeden zo strážcov kráčal za nimi. O chvíľu, keď prechádzali ulicou, spoza rohu vyrazilo auto. Walter Trelyatt stihol odskočiť a usiloval sa strhnúť brata.

Auto však súdcu zachytilo ... Ani nespomalilo a zmizlo za najbližším rohom. Inšpektorov človek nemohol urobiť nič viac, ako zapamätať si číslo. Dvadsať minút po poplachu našli auto v jednej zastrčenej ulici. Bolo ukradnuté.

Kým sa v Londýne rozbehlo pátranie, Alfréd Trelyatt ležal po vyšetrení v nemocnici vo svojom dome pod dohľadom policajného lekára Petra Fergusona a peknej mladej ošetrovateľky.

O niekoľko dní prišiel druhý výhľadný list od Garrowsa. Walter sa o ňom Alfrédu ani nezmienil a zavolal priamo hlavného inšpektora Dransfielda.

Dom súdcu Alfredu Trelyatta je vo štvrti Chelsea. Keď inšpektor Dransfield vystupoval z policajného auta, všimol si niekoľkých nenápadných chlapíkov v okolí domu. Za sluhom, ktorý otvoril dvere, sa vynoril ďalší. Garrows sa nemôže

O chvíľu však zvesil ruky a ticho povedal:

- Koniec ...
- Ako je to možne? – vydralo sa z úst Dransfieldovi.

- Neviem ... Zdalo sa, že je celkom v poriadku. Azda som podcenil ten šok ... možno krvná zrazenina ...

Walter Trelyatt pribehol s dvoma fľašami horúcej vody.

- Káva bude hned ...

Jeho pohľad sa obrátil od tichej postavy na lôžku k odvráteným tváram mužov.

- On je ... ?
- Mŕtvy, - povedal Ferguson.
Walter Trelyatt sa zviezol do stoličky a zakryl si oči.
- Musíte Garrowsa zatknuť! – zavolał. – Zabil ho ...!
- Keď ho chytíme, odvisne, - povedal Dransfield.

Trelyattovo nepravidelné dýchanie bolo chvíľu jediným zvukom v miestnosti. Doktor Ferguson si začal pomaly ukladať veci do kufríka. Inšpektor sa zamyslel prechádzal. Zastal pri posteli a pozoroval sestru, ktorá úctivo, no zručne plnila svoju poslednú povinnosť. Keď odstránila obváz, čosi zrazu vzbudilo Dransfieldovu pozornosť.

- Pán doktor, čo sú to za škvarky? – Na nebožtikovej hrudi bolo asi dvanásť malých červených škvarkiek vo veľkosti špendlikovej hlavičky. Doktor si ich pozorne prezrel.

- To je zvláštne, - zamrmkal. – keď som ho vyšetroval, neboli tam. Vyzerajú ako týfusové vyrážky. Alebo ...

- Alebo čo?
- Neviem. – Doktor Ferguson vyzeral zmätený. – Čosi podobné sa niekedy zjavuje v poslednom štádiu akútnej otravy. Ale to je nezmysel. Musíme najprv urobiť pitvu.

- To zaiste, - povedal mierne inšpektor a zohol sa po stetoskop, ktorý visel na stoličke.

Ferguson sa opäť zamestnával svojím kufríkom a inšpektor požiadal Trelyatta o písomné svedecké vyhlásenie o včerajšom nešťastí. Potom vyšiel z miestnosti.

Nenápadný policajt v civile, postávajúci na chodbe pred dverami, prijal správu o sudcovej smrti veľmi mrzuto:

- Takže sme tu zbytoční ... môžem ísť dolu k chlapcom?

- Este nie, - povedal inšpektor. – Chcem mať istotu, že nikto neopustí miestnosť, kým sa nevrátim. Ak by sa niekto čudoval, povedzte, že je to môj rozkaz.

- Spoľahnite sa, pane.
Dransfield šiel pomaly po schodisku.

Bolo zrejmé, že čosi hľadá. Prešiel halou a nazrel do kuchyne. Kuchárka mu oznamila, že káva je už hotová a spýtala sa, ako je pánovi.

- Zomrel, - odpovedal stručne. Rozhliadol sa po kuchyni. Na stole stál veľký kamenný krčah na ovocie. Bezmyšlienkovite doň siahol a vzal si za hruš hrozienok.

- Ja som to tušila, - zašeplala kuchárka. – Pred niekoľkými minútami som to povedala aj pánu Walterovi. – Obrátila sa k Dransfieldovi:

- Tu stál a čakal, kým voda zovrie. Tiež si vzal niekoľko hrozienok a ...

- Dozrite na ten krčah! – prerusil Dransfield kuchárku. – Nikto sa ho nesmie dotknúť! Keď vás zavolám, prineste ho hore ...

Vo dverách sa takmer zrazil so sluhom Wilkinsonom. Prebehol halou a šiel hore schodami, nešiel však do spálne, ale do ostatných izieb. Jednu odhadol na pracovňu. V kúte bol stolík a na ňom ležalo rozhádzaných niekoľko nezvyčajných, veľmi jemných nástrojov, za stolíkom stála malá skrinka. Jej obsah si prezrel ešte pozornejšie. Aj tu boli akési nástroje a plno fľaštičiek.

Jedna bola veľmi maličká. Dransfield k nej privoňal a potom si ju strčil do vrecka.

Keď sa vrátil do sudcovej spálne, obrátil sa k Fergusonovi:

- Pán doktor, čo myslíte, mohli sudcu otráviť?

- Mohli, - pripustil Ferguson. – No nepoznám nijaký dostupný jed, ktorý by pôsobil tak neuveriteľne rýchlo, a už vonkacom nie v potrave. Jed s takým rýchlym účinkom by sa musel podať injekčne, a to by značilo, že pán sudca dosťal injekciu len niekoľko minút predtým, ako sme boli všetci v miestnosti ...

- Isteže a tak sa to aj stalo, - povedal inšpektor Dransfield.

- A kto by mu dal tú injekciu?
- Vy, doktor Ferguson! – povedal inšpektor a mierne doložil:

- Nikdy ste nevideli zomierať človeka na pohybnutie hadom?

- Nie.
- Ja som bol raz náhodou pri tom. Keď som objavil tie malé červené škvarky ...

- Azda nechcete tvrdiť, že pána Trelyatta pohrýzol had?!

- Každý raz, keď ste priložili stetoskop na Trelyattovu hrud', vysunula sa ihla a vstrekl jed do tela obeť. Očervenenie je, myslím, prirodzená telesná reakcia. Vpich ihly bol sám osebe taký nebadateľný, že by sotva zanechal stopu. Lenže ich bolo dvanásť ...

Policajný lekár ustrnul, chvíľu stál nehybne a neschopný slova. Potom skočil ku kufríku a vybral stetoskop.

- Pozrite, kde vidíte nejakú ihlu?

- Hlava stetoskopu, myslím tá časť, ktorá sa prikladá na hrud', sa predsa dá vybrať ...

Dransfield sa neočakávanie obrátil a pristúpil k Walterovi Trelyattovi, sediacemu v kresle.

- Vy ste zaiste videli umierať človeka na hadie uhryznutie? Strávili ste nejaký čas v cudzine, v Južnej Amerike ...

Walter Trelyatt ho počúval s hrôzou v očiach.

- A máte veľmi šikovné prsty ...

- Neviem ...

- Prečo ste zabili brata?

- Ja som ho nezabil!

- Využili ste príležitosť ... Garrows vám ju nechtiac dal. Vedeli ste, že ak váš brat zomrie, pripiese sa jeho smrť na účet automobilového atentátu. A ak by aj po pitve vzniklo nejaké podozrenie, za všetkým by stál Garrows

Vedeli ste, že doktor použije stetoskop. Zaobstarali ste si náhradnú súčasťku a vyskúšali ste si na nej svoju zručnosť. Keď ste niesli hore doktorov kufrík, stačila vám chvíľka na výmenu. A potom, keď doktor po vyšetrení brata odložil stetoskop, využili ste chvíľu pri bratovej agónii a vymenili ste hlavu stetoskopu po druhý raz. Stopu ste zahladili ... Potom ste odišli do kuchyne po horúcu vodu. To vám vyhovovalo, aby ste mohli tú vecičku ukryť ...

- Nehovoríte fakty, ale rozprávku, - zaškľabil sa Walter Trelyatt. – Kto vám to uverí?

Dransfield sa obrátil chrbtom a stlačil tlačitko domáceho zvončeka do kuchyne. Detektív priniesol krčah.

- Prišlo mi na um, že by to mohla byť celkom dobrá skryša, - povedal inšpektor a pomaly a opatrne vysypal hrozienka na dlážku.

Medzi hrozienkami zasvetila hlavica stetoskopu, bola v nej ihla ...

- Nemôžete dokázať, že som to tam dal ja!

- Boli ste jediný človek, ktorý v kritickom čase vyšiel z izby, - povedal tvrdzo Dransfield. – A toto som našiel vo vašej pracovni. Medzi dvoma prstami držal malú fľaštičku.

- Je to trestuhodná nedbanlivosť, pán Trelyatt ... nechať takú vzácnu vec povalovať sa v skrini ... Som presvedčený, že experti označia tekutinu za hadí jed ... Doniesli ste si ho z Južnej Ameriky ...

(Domová pokladnica 1990)

V marci 1950 odvolali ministra zahraničných vecí Vladimíra Clementisa z jeho funkcie a to bol začiatok pohonu proti tzv. „slovenským buržoáznym nacionalistom“, za ktorých prehlásili vedúcich činiteľov komunistickej strany, ktorí stáli na stanovisku svojbytnosti slovenského národa a mali svoj podiel na prípravách ozbrojeného vystúpenia proti fašizmu. Patrili medzi nich Ladislav Novomeský, Gustáv Husák, Daňo Okáli, Ivan Horváth a mnohí ďalší, no predovšetkým Vlado Clementis, ktorý však bol počas celej vojny na Západe, vo Francúzsku a potom vo Veľkej Británii.

Za tejto situácie som očakával svoje odvolanie z postu konzula v Katowiciach. Bežal už tretí rok môjho pôsobenia, takže som mohol byť odvolaný aj „normálne“, ale sítuácia bola iná... Napokon v septembri som dostal šifru, aby som sa v priebehu niekoľkých dní dostavil do ústredia. Keďže

ako titulár zastupiteľského úradu, v danom prípade konzulátu, som si chcel splniť spoločenské povinnosti, napr. rozlúčiť sa na Ministerstve zahraničných vecí vo Varšave a na vojvodských úradoch v Katowiciach, Wrocławi, Krakove a Rzeszowe, atď., požiadal som ústredie o predĺženie lehoty môjho návratu. Odpoved' námestníka ministra zahraničných vecí Artúra Londona znala: vrátiť sa okamžite. Tak som si zbalil kufor a celé sfahovanie mojich osobných vecí, vrátane nábytku, ktorý som si musel v Poľsku kúpiť do svojho služobného bytu, som prenechal na svoju sestru Oľgu, ktorá mi v Poľsku, ako slobodnému, viedla moju domácnosť.

Po príchode do Prahy som sa takmer dva týždne märne domáhal prijatia u námestníka Londona. Iba vedúci kádrového oddelenia mi stručne oznámił, aby som sa vyjadril k trom bodom: moje styky s mgr. Polaczykom, Ing. Hankowskim a slovenskými učiteľmi, bez toho však, aby mi bol povedal, o aké obvinenia ide. Menovaní Polaczyk a Hankowski boli pracovníkmi okresného úradu v Nowom Targu, do ktorého kompetencie patrili naši krajania na hornej Orave a severnom Spiši, s ktorými som sa stýkal pri riešení niektorých krajanských problémov. Toho alebo podobného charakteru boli aj styky a starostlivosť o slovenských učiteľov, ktorí prišli na školy so slovenským vyučovacím jazykom. V tomto duchu som dal svoje písomné vyjadrenie p. Černíkovi. Po niekoľkých dňoch som bol zaradený do knižnice ministerstva, kde som asi mesiac spracoval prírastkový katalóg. Potom som bol preradený do oddelenia ľudových demokracií ako referent pre Rumunsko. Vedúcou oddelenia bola Marta Gottwaldová-Čepičková.

Na kádrové oddelenie som bol „pozvaný“ až po viac ako pol roku od môjho odvolania, dňa 25. mája 1951. Rozhovor so mnou viedol istý pán Ullrich, ktorý mi oznámił, že o moje odvolanie z funkcie konzula v Katowiciach požiadali „poľskí činitelia“ a vnesli proti mne obvinenia pre moje styky s mgr. Polaczykom, Ing. Hankowskim a so slovenskými učiteľmi v Poľsku. Odmiel som ich, - podobne ako hned po mojom odvolaní v septembri 1950, - ako obvinenia bez akéhokoľvek podkladu. Poukázal som na skutočnosť, že v administratíve, školstve a iných orgánoch pracovali ľudia, odchovaní beckovským režimom. Na charakterizovanie ľudí, ktorí pracovali v administratíve, uvediem aspoň jeden prípad: na Starostve v Nowom Tar-

do Poľska som sa od krajanov dozvedel, že poľskí farári rozširovali medzi krajanmi chýry, že sa čs. konzul už nevráti, že je zavretý a pod.

Ďalej spomenul p. Ullrich, že som sa bodoval zájazd poľských detí z Ostravská do Poľska v r. 1949. Poľský konzul z Ostravy p. Węgierow zorganizoval v r. 1949 zájazd asi 200 detí z ČSR do Poľska. Na tento zájazd dostał od Ministerstva informácií v Prahe 150.000 Kčs, čo stačilo na krytie výloh zájazdu do Katowíc. Potreboval však sumu jedného milióna korún na zájazd po celom Poľsku, a to mu odmiel poskytnúť v Prahe i Varšave. Keďže som odmiel angažovať sa do veci, ktorá mi nepatrila, rozvíril p. Węgierow proti mne osočujúcu kampaň. Zašlo

to tak ďaleko, že pracovník poľského konzulátu v Ostrave, istý Ślosarczyk, o mne rozširoval, že vystupujem protičesky...

Ďalej ma p. Ullrich vyzval,

aby som podal správu, aké som mal styky s konzulárnym zborom v Katowiciach, kde bol britský, francúzsky a švajčiarsky konzulát. Samozrejme, že som so spomínanými konzulátmi udržiaval styky, ako vyžaduje konzulárny protokol.

Sťažnosti na mňa podávala tiež organizácia KSČ v Ostrave, - s ktorou som však vôbec neprihádzal do styku, - a posielala ich na Ministerstvo zahraničných vecí, predsedníctvo vlády a kanceláriu prezidenta republiky.

Posledný závan studeného vetra ma zasiahol so značným odstupom, keď som už pracoval ako kovotkár v ČKD-Sokolovo v Prahe-Libni, kam som nastúpil v júli 1951. Raz po nočnej zmene, keď som sa práve chystal ľahnúť si k rannému spánku, zazvonili na dvere dvaja páni a oznámili mi, že sú z Ministerstva zahraničných vecí a že si potrebujú niečo so mnou vyjasniť, teda aby som s nimi išiel. Obliekol som sa a vyšli sme pred dvere môjho bytu, no tam si ma už vzali medzi seba (jeden šiel predo mnou a druhý za mnou), takže mi to bolo akési zvláštne. Nasadli sme do auta a vystúpili sme v známej Bartolomejskej. Je to pražská ulica, kde sídlila štátна bezpečnosť. Strávil som tam celý deň výsluchom o mojom pôsobení v Poľsku, ktorý hned dôkladne protokoľovali. Lenže ako čas plynul a ja som podrobne o všetkom informoval, atmosféra sa obracala na vidičomci v môj prospech a nielenže sme sa rozchádzali takmer ako priatelia, ale z ich strany verbálne konštatovali, že je ma vlastne škoda... Pravdaže, musel som podpísať, že o všetkom zachovám mlčanlivosť, no som presvedčený, že dnes je to už premlchané a už ani niet toho štátu, ktorý som vtedy reprezentoval.

JUDr. MATEJ ANDRÁŠ

AKO MA ODVOLALI

gu pôsobil istý Cisarz ako politický referent. Menovaný sa pri istej príležitosti vyjadril pred slovenskou učiteľkou Mikulášikovou, - v domnení, že ide o poľskú učiteľku, - že aktívnejších krajanov treba vysídiť a bude na Orave a Spiši „pokoj“.

Školský inšpektor Raganowicz uskutočňoval politiku neúprimnú. Naoko predstieral národnostnú toleranciu, v skutočnosti to však bol šovinistický záškodník, ktorý údajne bol pred vojnou poľským delegátom v menšinovej komisií Ligy národov. Julian Kwiek vo svojej knihe Žydzi Łemkowie Słowacy w województwie krakowskim w latach 1945-1949/50 uvádzia o ňom, že navrhoval, - aby pre tvrdošiné tvrdenie časti slovenského obyvateľstva, že teraz jestvujúce školy si vybojovali a o ďalšie budú bojovať, - nezväčšovať v tomto školskom roku počet slovenských škôl, pretože ich zväčšenie by bolo potvrdením spomínaného tvrdenia".

Keď som dohodol s učiteľmi v Ostrave, aby pozvali menovaného Raganowicza na návštevu poľských škôl na Českom Tešínsku, pozvanie sice prijal, ale nikdy ho nerealizoval.

Ako mi prezradil čs. veľvyslanec vo Varšave Přešek, vneslo poľské Ministerstvo zahraničných vecí v r. 1949 proti mne sťažnosť bez bližšej konkretizácie. Čs. veľvyslanectvo požiadalo poľskú stranu o oznamenie konkrétnych námietok, ktoré proti môjmu pôsobeniu majú. Na túto požiadavku už nereagovali. Napriek tomu čs. kontrašpionáž preverovala na poľsko-slovenskom pohraničí, či sa v mojej činnosti nevyskytujú iridentistické protipoľské momenty. Nič také nezistili.

V lete 1948 som neboli takmer tri mesiace v Katowiciach, keďže som si plnil vojenské povinnosti v ČSR. Po návrate

KRÁTKO Z ORAVY

V júli (17. 7.) sa významného životného jubilea - 90 rokov dožíva Anna Pastorková z Pekelníka, a 85 rokov (8. 7.) krajan Ján Škodoň z Chyžného, spoluzakladateľ MS v obci a otec biskupa Jana Szkodoňa. 2. 7. oslávila 80. narodeniny Mária Paňáková z Jablonky, 24. 7. sa 75 rokov dožíva Emília Smiechová (rod. Olešáková) z Podsrnia, 9. 7. sa 70 rokov dožil Alojz Mišinec z Dolnej Zubrince a 2. 7. oslávila 60 rokov Emília Laciaková z Dolnej Zubrince. Všetkým jubilantom srdečne blahoželáme a prajeme im najmä veľa zdravia a spokojnosti v ďalšom živote.

* * *

30. apríla t.r. členovia Gminnej rady vo Veľkej Lipnici udeliili absolutórium minuloročnému rozpočtu. Jeho príjmy boli 8 miliónov 900 tisíc zlôtých a výdavky 8 miliónov 600 tisíc zlôtých. Prebytok vo výške 300 tisíc zlôtých bude využitý v roku 2002. Na zasadanie rady zhŕnuli tiež výsledky za vlaňajší rok v zdravotníctve. Konštatovali o.i., že lekári udelili pacientom vyše 14 tisíc rád, 350-krát boli na domáčich návštěvách a urobili takmer 6 400 laboratórnych vyšetrení.

* * *

14. mája slovenská polícia odovzdala poľským orgánom na hraničnom priechode v Chyžnom bývalého poslance AWS Marka Kolasińského, trestne stíhaného v PR od októbra 2001. M. Kolasiński je podozrivý z podvodu na sumu 70 miliónov zlôtých a nesplácania dluhu vo výške 30 miliónov zlôtých. Bývalého poslance, prezlečeného za kňaza, zadržali slovenskí policajti vo februári t.r. nedaleko Martina. Ako vysvitlo, obvinený sa aj na Slovensku pokúšal viesť nelegálne obchody a „prat“ peniaze.

* * *

9. mája ukradol zlodej v Podvilku červený motocykel zn. Honda v hodnote 3,5 tisíca zlôtých. Na trhu v Jablonke ukradol zlodej občianke z Veľkej Lipnice občiansky preukaz a peňaženku, v ktorej bolo 600 zlôtých, 100 US dolárov a 150 eur.

12. mája došlo v Malej Lipnici k druhému pokusu o znečistenie zdroja pitnej vody, z ktorého čerpá vodu vyše desať hospodárstiev. Neznámy páchateľ vsypal do studničky, ktorú týždeň predtým ktosi znečistil hnojom, chemikálie. Prípad vyšetruje polícia.

* * *

Jednou z finalistiek vedomostnej súťaže o malopoľskom vojvodstve a spriateľených regiónoch pod názvom „M.M. - Moje Malopolsko,“ sa stala Aneta Janoviaková, študentka Technického lycea vo Veľkej Lipnici.

* * *

K najstarším sakrálnym pamiatkam na Orave patrí Božia muka z roku 1760 v Dolnej Zubrici (na snímke), zasvätená Sv. Trojici.

* * *

Bazén s termálnou vodou v Oraviciach na Slovensku, ktorý navštevujú aj naši krajania, je počas sezóny (od 15. mája do 15. septembra) otvorený denne od 10.00 do 21.00 hod. a po sezóne (16. septembra - 14. mája) od 12.00 do 20.00 hod. Lístok pre jednu osobu stojí 100 korún.

* * *

Gmina Veľká Lipnica je vzhľadom na investície najlepšou gminou v malopoľskom vojvodstve a 19. v Poľsku. Kritériom hodnotenia bola výška investičných nákladov na jedného

obyvateľa, ktorá vo Veľkej Lipnici presahuje 2 300 zlôtých.

* * *

Máj je nielen mesiacom maturít, ale tiež prvého sv. prijímania 10 ročných detí, žiakov tretích ročníkov ZŠ. V Jablonke sme stretli niekoľko dievčaťiek (na snímke), idúcich práve na slávnostnú sv. omšu do tamjšieho kostola Premenenia Pána.

* * *

Vodiči pozor! Nedaleko Spytkowíc, na ceste E-7 Chabówka-Chyžné, došlo k zosuvu okraja cesty (na snímke). Rýchlosť na tomto mieste je znížená na 30 km/hod. a premávka je organizovaná striedavo len po jednom pásse cesty. Oprava cesty potrvá do 30. septembra t.r.

* * *

8. júla sme si priopomenuli 185. výročie narodenia oravského rodáka Andreja Radlinského (8. júla 1817 v Dolnom Kubíne - 26. apríla 1879 Kúty, okres Senica), spoluzakladateľa Spolku sv. Vojtechá, kňaza a rodoľuba.

* * *

Začiatkom júna sa objavili na oravských lúkach úhladné kôpky voňavého sena (na snímke), ktoré dotvárajú letnú scenériu okolnej krajiny. Dúfajme, že počasie sa umúdra a bude priaznivejšie počas blížiacich sa žatevých prác.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

JURGOVSKÉ DETI NA SLOVENSKU

Na pozvanie Ministerstva školstva SR bola v máji t.r. na dvojtýždenom pobytu v tzv. škole v prírode v Detvianskej Hute na Slovensku dvadsaťčlenná skupina žiakov (z 5. a 6. tr.) zo Základnej školy v Jurgove. Sprevádzali ich učiteľky A. Vojtasová a M. Glodašiková. Spolu s nimi sa školy v prírode zúčastnilo aj 18 žiakov s dvoma učiteľkami z Vojvodiny.

Detvianska Huta, založená na začiatku 18. storočia, je malebná obec ležiaca v hornatej oblasti v okrese Zvolen. Patrí k nej niekoľko lazov s obydliami roztrúsenými po okolitých vrškoch. K pozoruhodnostiam obce patrí obrovská lípa, vysoká ok. 25 m, ktorej kmeň má na obvode takmer 6 m. Odhaduje sa, že lípa má asi 400 rokov. Vedľa nej stojí tiež mohutný starý buk. Významnou osobnosťou Detvianskej Huty je národný dejateľ Peter Tomkuliak, prof. Milan Kolibiar a ďalší. Je tu veľká a pekná škola, do ktorej chodia deti z troch okolitých obcí a 14 osád.

Program dvojtýždenového pobytu bol veľmi bohatý. Žiaci mali denne šesť hodín vyučovania, o.i. slovenský jazyk, vlastiveda, výtvarná, hudobná a telesná výchova, ktoré viedli slovenskí učitelia. Zaujímavý bol aj poludňajší program, ktorý organizovali naši a vojvodinskí učitelia. Boli to o.i. vychádzky do okolia, návšteva nedalekého ranča, jazda na koňoch, rôzne súťaže, spoločenské i športové aktivity, diskotéky, hry a zábavy. Hlavnou náplňou pobytu bolo najmä zdokonaľovanie znalostí slovenčiny, spoznávanie minulosti i súčasnosti Slovenska, ľudových piesní, prírodných krás a historických pamiatok.

Treba podotknúť, že naši žiaci sú inteligentní, vyspelí a pekne komunikujú v slovenčine. Zaujali ich nielen hry a zábavy, ale aj história, kultúra a historické pamiatky. Počas prehliadky Zvolenského zámku si veľmi pozorne obzerali tamojšie pamiatky a mali množstvo otázok. Veľmi ich očarila Banská Bystrica s krivou vežou, krásnym námestím a

Jurgovské deti pred školou v Detvianskej Hute

fontánou, pri ktorej sa fotografovali. Navštívili tiež Múzeum SNP, kde ich zaujali najmä tanky, lietadlo a iné exponáty. Všeobecne možno povedať, že škola v prírode v Detvianskej Hute poskytla deťom množstvo príjemných zážitkov. Žiaci získali veľa nových vedomostí, nadviazali mnohé prieatelstvá so žiakmi z Vojvodiny, hodne športovali a príjemne strávili celý čas. K dobrej nálade prispela nepochybne aj výborná strava, ktorú dostávali päťkrát denne.

Chcem srdiečne podakovať všetkým, ktorí sa starali o naše deti počas celého pobytu, najmä riaditeľovi školy v prírode Fr. Novodomcovi, učiteľkám Minčíkovej, Kršiakovej, Novodomcovej, Sedliakovej, kuchárkam a ostatným. Ďakujem tiež nášmu Spolku Slovákov a Ministerstvu školstva SR, že nás pozvali nas tento pobyt.

MÁRIA GLODAŠIKOVÁ

BUDE SLOVENČINA V PODVLKU?

O potrebe obnovenia výučby slovenského jazyka v školách na Orave sa toho v poslednom čase už veľa povedalo a napísalo. Dlhosia, žiaľ, nič nedialo. Zdá sa však, že ľadu sa konečne prelomili a začína svitať na lepšie časy. 24. mája t.r. sa totiž v ZŠ č. 2 v Podvlku konala schôdzka žiakov 6. triedy, ktorú viedla ich triedna učiteľka Maria Firsztová. Na stretnutí sa zúčastnila aj bývalá kultúrna inštruktorka na Orave Kristína Gribáčová a redaktor Života, ktorí sa snažili vzbudiť záujem budúcich gymnazistov o vyučovanie slovenského jazyka.

Udelili im množstvo základných informácií, o.i. o možnostiach a výhodách vyplývajúcich z vyučovania slovenčiny, o kulturno-záujmovej činnosti i možnostiach vystúpení na našich podujatiach, o časopise Život, výletoch na Slovensko a pod. Treba povedať, že niektorí z tunajších žiakov už dôverne poznajú vystúpenia na krajan-ských podujatiach, me-

Skupina šiestakov zo ZŠ v Podvlku

dičiným na Fašiangoch-Ostatkoch v Krempachoch.

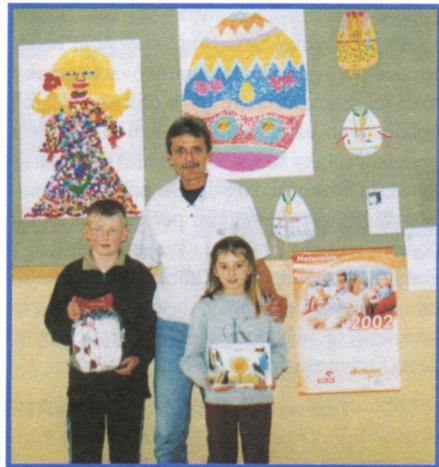
Potešilo nás, že viacerí z prítomných žiakov poznajú náš časopis Život a najmä oni prejavili záujem o slovenčinu. Zobrali si teda prihlásky, ktoré zanesli rodičom na podpísanie. Teraz nám zostáva už len veriť, že aspoň časť z nich sa od 1. septembra naozaj začne učiť slovenský jazyk. Potešiteľné je tiež to, že ani vedenie gymnázia v Podvlnu by nemalo mať problém so zabezpečením učiteľa slovenského jazyka, keďže v škole už niekoľko rokov pôsobí učiteľka Grażyna Kozáková (Sončeková), ktorá slovenčinu už vyučovala. Všestrannú pomoc podvlnským gymnazistom poskytne nepochybne aj vedenie nášho Spolku.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

10. VÝROČIE DEKLARÁCIE O ZVRCHOVANOSTI SR

17. júla t.r. uplyná 10 rokov od vyhlásenia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenska, ktorá sa neskôr stala základom pre vznik samostatnej Slovenskej republiky. Stalo sa tak na mimoriadnom zasadnutí Slovenskej národnej rady, na ktorom sa o.i. zúčastnili: predseda vtedajšieho Federálneho zhromaždenia ČSFR, bývalý prezident SR Michal Kováč, členovia Európskeho parlamentu, vlády SR, metropoly rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku, arcibiskup Ján Sokol, predseda Matice slovenskej Jozef Markuš a ďalší. Deklaráciu podpísali vtedajší predseda SNR Jozef Gašparovič a premiér Vladimír Mečiar.

Vyhľásením Deklarácie o zvrchovanosti ktorá vzbudila všeobecné nadšenie na celom Slovensku, sa začala odvíjať nová etapa v živote slovenského národa, ktorá vyvrcholila 1. januára 1993 vznikom samostatnej Slovenskej republiky. Slovensko je dnes slobne sa rozvíjajúcou krajinou, ktorá smeruje do európskych štruktúr a jednotnej Európy. (pk)

Autor s laureátmi súťaže z Malej Lipnice

ODMENY ŽIVOTA NA ORAVE

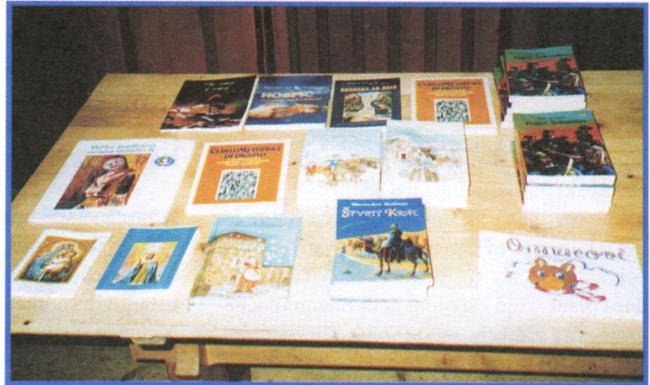
Pred koncom školského roka 2001/2002 som sa vybral do škôl na Orave odovzdať odmeny výťazom našej výtvarnej súťaže, povzbudíť ich do ďalšieho rozvíjania svojho talentu a spolu s nimi sa tešiť z ich úspechu. Hoci sa nepodarilo všetkých žiakov zastihnúť v školách, odmenení prežívali milé chvíle. Napríklad v gymnáziu v Podvuku som odmeny výťazom odovzdával na slávnostnom nástupe spolu s riaditeľom školy Mgr. Zbigniewom Grzybaczom. Z hodnotných cien sa tešili aj žiaci v ZŠ č. 1 a 2 v Malej Lipnici a ďalších školách. Pre odmenených to bola chvíľa veľkej pocty, najmä keď odoberali ceny pred nastúpenými žiakmi z celej školy. Odmeny boli aj v tomto roku mimoriadne atraktívne. Boli medzi nimi dva horské bicykle, kolobežky, ale aj skateboardy, kolieskové korčule, turistické stanoviny, rádioprijímače, fotografické aparáty, walkmany, náramkové hodinky, plecniaky, basketbalové lopty, no a pekné slovenské knihy v celkovej hodnote vyše 4000 zlôtých. Veríme, že priniesli deťom radosť.

Podvlnčianky prevzali odmeny Života pred celou školou

Na záver chceme podakovať všetkým riaditeľom základných škôl a gymnázií a zvlášť učiteľom výtvarnej výchovy za ich námahu pri príprave žiakov. Ďakujeme tiež všetkým žiakom, ktorí sa zúčastnili našej súťaže, prajeme im veľa slnka, vody a zážitkov cez prázdniny a už dnes všetkých pozývame na novú súťaž, ktorú vyplníme v Živote č. 9/2002.

Text a foto: PETER KOLLÁRK

Pekný knižný darček pre krajanské deti

KNIHY PRE KRAJANSKÉ DETI

Náš Spolok a redakcia Života od začiatku podporujú čitateľstvo medzi krajanskou mládežou. V každom čísle našho časopisu sa nachádzajú úlohy pre deti (fotohádanky, maľovánky či krížovky), ktoré odmeňujeme slovenskými knihami. Taktiež vo výtvarnej súťaži Života dávame deťom - okrem vecných odmen - päťdesiat kníh. Vďaka tomu krajanské deti a mládež majú neustály kontakt so slovenským jazykom. Žiaľbohu, naša knižnica nie je až taká bohatá ako by sme si priali. Naše možnosti sú obmedzené. Preto hľadáme nové zdroje slovenských kníh. S pomocou nám občas prichádzajú niektoré inštitúcie a osoby, ako napr. riaditeľka Slovenského inštitútu vo Varšave Helena Jacošová, vďaka ktorej sme pred nedávnom dostali vyše tridsať kníh od slovenského vydavateľského družstva Lúč v Bratislave. Veríme, že krásne knihy v hodnote vyše 2,5 tisíc korún (na snímke) potešia našich mladých čitateľov, ktorí sa zapájajú do súťaží Života.

Dodajme, že vydavateľstvo Lúč pôsobí už dvanásť rokov. Ide o založenie predstrelo v decembri 1989 vtedajší biskup Ján Chryzostom Korec. Práve on Lúč ovplyvnil ako autor i ako dôveryhodná osobnosť, vďaka ktorej vydavateľstvo získalo množstvo kontaktov. Jeho kniha *Od barbarskej noci*, ktorá bola preložená do taliančiny, nemčiny, francúzštine, chorváčiny a poľtine, sa stala najúspešnejším titulom tohto vydavateľstva. Kardinál ako kmeňový autor má v ňom s vyše 30 knihami aj svoju vla-

stnú edíciu - Knižnicu viery. V Lúči publikovalo vyše 50 žijúcich i nežijúcich slovenských autorov. Vyšlo v ňom aj hodne prekladov. Autori a diela sú zaradené do niekoľkých edícií, ako napr. Pramene, Životné cesty, Viera, Nádej, Deťom, Slovom k Bohu či Zrkadlenie.

Chceli by sme aj touto cestou vydavateľstvu Lúč srdečne podakovať za podporu. Veríme, že sa nájdú aj ďalší sponzori, ktorí nás podporia knihami pre krajanské deti.

Text a foto: JÁN BRYJA

SLOVENSKÉ MATURITY NA ORAVE

Vo Všeobecnevzdelávacom lýceu Hrdinov Westerplatte v Jablonke pristúpilo v tomto roku k maturitným skúškam 87 študentov. Žiaľ, traja z nich neuspeli a budú svoju skúšku opakovať v náhradnom termíne - auguste.

- V školskom roku 2001/2002 u nás končili 3 štvrtácke triedy, - hovorí zástupkyňa riaditeľky lýcea Maria Plaszczaková. - Siedmi študenti zo 4.C, t. j. Jablončania Kinga Greláková, Jadviga Suwadowá, Tomáš Zahora a Krzysztof Paš, Podvlnčiania - Božena Prilinská a Zenon Turvoň a Malolipničanka Bogumila Ferencová, sa rozhodli 22. mája 2002 pristúpiť k ústnej maturitnej skúške aj zo slovenského jazyka. Na maturitách zo slovenčiny bola prítomná tiež pracovníčka ÚV SSP Vlasta Juchniewiczová. Celková úroveň vedomostí žiakov bola dobrá, takže všetci z materinského jazyka úspešne zmaturovali. Slávnostné odovzdávanie maturitných vysvedčení sa konalo 5. júna 2002.

Dodajme, že štvrtákov k maturitám pripravovala učiteľka slovenského jazyka Anna Lenczowská z Chyžného, za čo jej v mene študentov patrí veľká vďaka. Všetkým žiakom, študentom, ako aj ich učiteľom želáme milé prázdniny a veľa pekných, slnečných dní.

(pk)

K SVIATKU CYRILA A METODA

Slovenský národ, hoci je najmenší medzi slovanskými národnimi, mal ako prvý vlastné písmo (cyrilička), vlastný liturgický i štátny jazyk, ako aj vlastný právne organizovaný štát pod ochranou Sv. stolice. Slováci za to vďačia a dodnes preukazujú osobitnú úctu bratom pochádzajúcim z gréckeho mesta Solun-Thessalonica, sv. CYRILovi (Konštantínovi) a METODOVI, ktorých sviatok si pripomíname 5. júla.

Metod sa narodil v roku 815 a Konštantín v roku 827. Pochádzali zo siedmich detí. Ich otec Leo bol zástupcom krajového vojvodu. Hoci po štúdiách sa Konštantín stal profesorom filozofie v Carihrade a Metod mestodržiteľom v Tesálii, obaja bratia sa rozhodli venuvať Božej službe a vstúpili do kláštora. Cisár však ich múdrost' a učenosť využíval poveraním im mimoriadnych úloh, ktoré boli v štátnom i kresťanskom záujme. Konštantín a Metod o.i. utíšili Saracénov a v roku 860 boli pri Čiernom mori medzi Korzámi, aby obránili a rozšírili kresťanstvo. Tu našli pozostatky pápeža sv. Klimenta, ktorý tam zomrel vo vynášanstve, do ktorého ho vyslal rímsky cisár Traján. Pápežove pozostatky sa ich pričinením dostali do Ríma cez Veľkú Moravu.

Po návrate do Carihradu čakala bratov nová misia. Veľkomoravské knieža Rastislav vyslal totiž k byzantskému cisárovi Michalovi III. do Carihradu v roku 862 žiadosť: „Pošli nám vladár takého učiteľa, ktorý by v pravej reči nášmu ľudu kresťanskú vieru vysvetlil.“ Cisár touto úlohou poveril práve Konštantína a Metoda, ktorí prišli na Veľkú Moravu v roku 863. Bratia so sebou priniesli pozostatky sv. Klimenta, cisárove dary Rastislavovi, liturgické potreby a začala sa ich tažká misionárska práca. Namiesto latinčiny zaviedli do bohoslužieb slovenčinu, preložili evanjeliá a obradné knihy a Konštantín zostavil novú abecedu, ktorú nazval *hlaholika*. Kedže bola veľmi ozdobná, jeho žiaci ju neskôr zjednodušili a z úcty k nemu nazvali *cyrilička*. Hoci bratia až trikrát cestovali do Ríma, kde museli pred svätým otcom dokazovať správnosť svojho učenia, zo svojej práce

Záber z kultúrneho programu pre oravské deti

nerezignovali. Konštantín po prvej ceste zostal v Ríme (869), kde vstúpil do kláštora a prijal meno Cyril. Zomrel 14. februára 869. Pochovali ho v bazilike sv. Klimenta a dnes sú jeho pozostatky uložené v umeleckej skrinke v oltári lode baziliky.

Metod svoj život ukončil ako metropolita samostanej veľkomoravskej cirkevnej provincie. Dokončil so svojimi žiakmi preklad Sv. Písma, obradných kníh, cirkevný i svetský zákonník a ustanovil spomedzi asi 200 kňazov svojho nástupcu. Stal sa ním sv. Gorazd z domáceho rodu. Metod zomrel 6. apríla 885 a pochovali ho v katedrálnom chráme.

Poznamenajme, že katolícka cirkev slávi pamiatku Cyrila a Metoda 14. februára (výročie úmrtia sv. Cyrila). Na Slovensku je sviatok Cyrila a Metoda 5. júla. Stalo sa tak na žiadosť biskupa Štefana Moysesa, ktorý zomrel práve na tisíce výročie smrti sv. Cyrila - v roku 1869. Pravoslávna cirkev ich slávi 11. mája.

Historickým činom sa do dejín slovenského národa i cirkvi a všetkých slovanských národov zapísal pápež Ján Pavol II., ktorý v roku 1980 vyhlásil sv. Cyrila a Metoda za spolupatrónov Európy.

Sprac.: PETER KOLLÁRIK

DEŇ DETÍ V JABLONKE

Pri príležitosti Medzinárodného dňa detí sa konalo v jablonskom amfiteátri a jeho okolí množstvo zaujímavých kultúrnych a zábavnosúťažných podujatí, ktoré pre oravské deti pripravilo Oravské stredisko kultúry a športu v Jablonke.

Pekné počasie a množstvo atrakcií pritiaholo v nedelňe popoludnie 2. júna 2002 do Jablonky množstvo detí a divákov, ktorí mohli obdivovať vystúpenia takých súborov, ako Male Podhale z Jablonky, Čardaše z Čiernej Hory, školskú hudobnú skupinu z Podvylka, detský folklórny súbor „Kumoratki“ z Podvylka a Malej Lipnice pod vedením Kristíny Gribáčovej a Viktória Smrečákovej, detský spevácko-tanečný súbor Halniok z Dolnej Zubrice pod vedením Adama Soľavu, detskú kapelu z Veľkej Lipnice, súbor „Melodial“ z gymnázia v Hornej Zubrici, Gejzery II a Blockers zo Spytkowíc a Kužnia z Jablonky.

Vystúpenia, ktoré vďační diváci odmeňovali búrlivým potleskom, sa striedali so zaujímavými súťažami pre deti, napr. recitáciou v nárečí, prírodopisnou - o Babohorskem národnom parku, speváckou - Spievať môže každý, či zábavnou - Smej sa spolu s nami. Marcin Kostelník napodobňoval známeho

poľského humoristu a satirika Marcina Dańca.

Snáď najobliehanejšími atrakciami boli v ten deň obrovský farebný nafukovací zámok a malá železnička. Viaceré deti jazdili na autičkách poháňaných batériami, kupovali si balóny a obliehali stánky so zmrzlinou, hračkami a rôznymi sladkosťami. Nie div, že nejeden z rodicov minul v ten deň kopu peňazí. Nás zvlášť potešili najmä vystúpenia krajanských detí z Podvylka, Malej Lipnice a Zubrice, ktoré sa medzi množstvom účinkujúcich nestratili. Malí speváci, tanecníci a hudobníci dokázali prítomným, že na Orave existuje aj slovenská kultúra.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

SPOMIENKA NA JOZefa GRIBÁČA

25. júla 2002 uplynie 5. výročie úmrtia krajana Jozefa GRIBÁČA z Podvylka, ktorý zomrel vo veku 75 rokov.

Zosnulý bol účastníkom druhej svetovej vojny na fronte v Taliansku. Po návrate domov sa stal jedným zo spoluzakladateľov nášho Spolku na Orave a Miestnej skupiny v Podvylku, v ktorej takmer 30 rokov (1964-1993) zastával funkciu predsedu. Krajan Jozef Gribáč bol viacnásobným delegátom na zjazdoch Spolku, dlhorčným členom Obvodného výboru SSP na Orave a aktívnym propagátorom, rozširovateľom a čitateľom Života. Za svoju obetavú krajanskú činnosť a aktivitu bol vyznamenaný medailou Za zásluhy pre KSSČaS. Česť jeho pamiatke. (pk)

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 29. mája 2002 zomrel v Krempachoch vo veku 89 rokov krajan

VOJTECH KRIŠTOFEK

Zosnulý bol odbojárom druhej svetovej vojny, aktívnym členom nášho Spolku od jeho vzniku a dlhorčným čitateľom Života. Vyše 30 rokov odpracoval v miestnom obchode GS. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbočkú sústrasť.

MS SSP v Krempachoch

Z KALENDÁRA NA JÚL

Záhradkári

Je to vari najteplejší mesiac roka, preto zeleninu treba pravidelne polievať, čo je zárukou úspechu. Lepšie je polievať zriedkavejšie, raz za 4-5 dní, ale väčšou dávkou vody. Nastáva čas zberu zeleniny, v tom aj cibule zo sádzačky. Vyberáme ju, keď polovica vňate zožltla a sama poľahlá. Keď je vráť zelená a vzpriamená, musíme počkať do augusta. Keď aj ďalej vegetuje, zalomíme jej krčky asi 10 cm nad zemou a po týždni vyberieme. Lepšie, keď doschne na slnku. Keď začne žltiť cesnak, aj ten vyberáme. Keby sme ho aj krátko nechali v zemi, začali by sa mu strúčiky oddelovať a stratil by na kvalite. Dosúšať sa môže zviazaný a zavesený pod prístreškom. Do zberu dorastá aj plodová zelenina. Na rajčiakoch vylamujeme neplodné bočne výhonky, čím urýchlimo vývin plodov. Nemusíme čakať, až sčervenejú, Oberme ružovkasté, keďže v teplom prostredí rýchlo dozrejú. Nemožno sa oneskorovať ani so zberom uhoriek. Záhony uvoľnené po zbere možno ešte skopať a vysiať neskorú zeleninu - šalát, karotku, fazuľku na struky, červenú šalátovú repu a pod. Pri vhodnom ošetrení do jesene dozreje aj v našich podmienkach. Za suchého počasia bojujeme postrekmi proti voškám.

Ovocinári

Júl je obdobím zberu čerešní, skôrých odrôd sliviek a čiernych ríbezí. Tie posledné nedozrievajú rovnomerne, preto ich oberáme aj s menším počtom nezrelých bobúľ, lebo tie najväčšie a zrelé bobule by opadali. Biele a červené neopadávajú, preto ich nechávame dozrieť všetky. Egreše na zaváranie Oberáme pred dozretím, aby sa nám nerozvarili. Teraz tiež vyvádzajeme dlhé letorasty alebo dokonca celé konáre jadrovín, aby sme urýchlii ich rodivosť. Kôstkoviny bez úrody môžeme zmladiť. Z naklonených konárov odstraňujeme bujné, zvislo rastúce a neperspektívne letorasty. Opanané ovocie treba rýchlo skonzumovať budť spracovať a nepoužiteľné likvidovať. V júli bojujeme, najmä postrekmi, proti škodcom, hlavne druhnej generácií oba-

lovačov, najprv jabĺčného, potom, hruškového a nakoniec slivkového. Strieka sa za bezvetria, aby sme nepostrievali dozrievajúce plody na iných stromoch.

Chovatelia

Keď sú veľké horúčavy, treba dbať, aby sa kuríny a iné chovné priestry príliš nezohrievali. V prehriatom prostredí sa hydina v noci zle odpočíva a navyše také priestry uľahčujú rozmnožovanie vonkajších parazitov. Preto treba proti nim bojovať, najmä udržiavaním čistoty a vhodnými prípravkami. Počas horúčav hydina prijíma menej potravy, zato viac pije. Preto treba jej zabezpečiť dostatočné množstvo čerstvej vody. Prehriata ju neosvieži, preto pije ešte viac. A keďže prijíma menej živín, trochu klesá jej úžitkovosť, napr. nosivosť sliepkov. Na výbehu by vtáctvo malo mať trochu zatieneného miesta a popri vode aj minerálne látky, napr. grit. Keď ho nemáme, vysypme za fúrik štrku.

Včelári

Júlom sa v podstate končí včelársky rok. Včelaj paše rýchlo ubúda, len v horských oblastiach môžu ešte medovať rúbaniská a lúky, prípadne jedle. Po letnom slnovrate má vývoj včelstiev klesajúcu tendenciu. Matka kladie čoraz menej vajíčok, vyliahnuté mladušky nestacia uhradiť úbytok upracovaných robotníck a tak včelstvá postupne slabnú. Do polovice júla včelári končia výmenu matiek, aby sa ešte rozkladli a včelstvo si vychovalo silnú generáciu na zimu. Len čo prínos nektáru klesne, treba urobiť generálnu prehliadku úľov a zistiť kvalitu matky. Keď je slabá, treba pridať do úľa odloženec s novou matkou a zároveň z plodiska odstrániť všetky nedostavané a staré plasty, ako aj plasty znehodnotené trúdovinou. Plodisko treba vystrojiť dobre vystavanými mladšími plástami, aj keď na nich nie sú medové zásoby, ostatné plasty vložiť do medníka a letáčové otvory zmeniť, aby včely mohli zamedziť prípadné vniknutie sliedčíck do úľa. Treba pracovať rýchlo, aby sme nedali podnet vzniku rabovky. Ak sa objavia jej príznaky (včely sa na letáči alebo v otvorenej časti úľa napadajú), treba prácu ukončiť, úľ zatvoriť a ďalšie úle neotvárať. Proti rabovke stačí niekedy zúžiť letáčový otvor, striekanie vody na letáče alebo upevnenie bielej plachty pred letáčom. Ak nič nepomáha, treba úľ na 2-3 dni zavrieť a preniesť do chladnejšej miestnosti. (js)

ZBIERAME BYLINY

Dnes si pohovoríme o liečebných vlastnostach PAPRIKY ROČNEJ (lat. *Capsicum annuum L.*). Patrí medzi oblúbenú zeleninu a na liečebné účely sa má zbierať celkom vyuvinutá, tvrdá, s lesklým povrhom. Paprika obsahuje vitamín C a B2. Hlavnou účinnou látkou je štipľavo pôsobiaci kapsaicín, ktorý sa nachádza v priebehákach papriky, červené farbivo kapsantín a ďalšie farbivá, ďalej flavónové glykozyd, éterické oleje, cukry, ako aj účinnú látku kapsicidín, ktorý má protibakteriálne vlastnosti.

Paprika je zelenina nielen zdravá, ale aj liečivá. Pri vnútornom užívaní, či už v surovom stave alebo mletá, ako aj v podobe tinktúry, účinkuje pri nechutenstve ako prostriedok upravujúci chut, lebo zvyšuje tvorbu žalúdočnej šťavy. Pri vnútornom použití sa dávkovanie nesmie veľmi zvyšovať, lebo

môže vyvoliť bolesti žalúdka. Vonkajšie užitie: pôsobí ako prostriedok, ktorý vyvoláva dráždenie a sčervenanie kože, preto je súčasťou farmaceutických prípravkov, napr. roztoku na masážnu liečbu alebo v náplasti na zmiernenie kľového a svalového reumatizmu, ale aj pri zápalu pohrudiacej. Pred položením náplasti treba kožu umyť vodou a mydlom, dokonale vysušiť a až potom náplast pritačiť. Na bolestivom mieste ju necháme 4 dni. Možno ju použiť aj pri zápaloch nervov. Papriková tinktúra sa môže v zriedení s vodom 1:5 použiť na reumatické a iné bolesti (potieranie) a v zriedení 1:100 na vyplachovanie úst.

Americký vedec dr. D. C. Jarvis poukazuje na papriku ako zdroj dôležitého prvku kália, ktorý potrebuje každá bunka nášho organizmu a najmä citlivý srdcový sval. Nedostatok kália sa podľa dr. Jarvisa prejavuje znižením duševnej čulosti, slabnutím pamäti, rýchlosťou únavou, slabou odolnosťou proti prechladnutiu, na chodidle sa objavujú otlaky, postihnutý je náchylný na zápalu, trpí nechutenstvom, na koži máva rôzne vyrážky, po spánku nie je odpočinutý, má nespokojné sny, malé rany sa mu dlho hoja, skôr sa mu kazia zuby a pod. (js)

PREČO TEKOVSKÁ STOLICA NEŽBOHATLA

Po lapení Juraja Jánošíka sa vraj zvyšok jeho zbojníckej družiny vytratil na Dolniaky. Okolo banských miest bolo sice viacej zlatých dukátov, ale i viacej pandúrov. Dole pod Inovcom bolo menej dukátov, ale i menej pandúrov. A belší chlieb s husacinou i vínom. A tých zakálačiek!

Ale od zbojníckeho remesla ani na Dolniakoch nemuseli odvyskať. Na beňadickej ceste často hrkotali bohaté naložené furmanšké vozy. Tým sa neraz postavili do cesty horniacki živáni.

Podľme však pekne po poriadku. Jánošíkov nástupca Ilčík teda šťastivo priviedol svojich osirelých zbojníkov do tmavých nevidzianskych lesov, ktoré nikdy naozajstných zbojníkov „nevidzeli“ ani o nich nechyrovali. Uchýlili sa do hustého Ilčíkovho chrstia. Dovliekli so sebou aj chýrny Jánošíkov poklad. Rozhodli sa, že ho zakopú pod najvyššou hruškou-plánkou, aby mali zábezpeku na staré kolená.

Bol práve sviatok nitrianskych svätých pustovníkov Andreja-Svorada a Benedikta. Na nevidzianskej veži sa rozvručal zvon. Ilčík vraví:

- Tu bude najistejší, lebo planú hrušku najmenej trasú. Planú hrušku len osy kúšu.

Rajnoha mu odvrával:
- Nájde sa chytrý na plané

hrušky a bude po tvojej istote i po našej starobnej zábezpeke! Dobre viete, že bláznivý Lacko sa iba na hnilé plánky lakoví...

Hruškovú dišputu uzavrel starý chromý Uherčík:
Vykopeme jamu na samom konci hruškového tieňa.

Takú hlubokú, aby som z nej ani ja, spomedzi vás najväčší dlháň, nevytrícal.

Odmerali jamu podľa Uherčíkovej výšky, zlato, striebro a dukáty nasypali do kotla. Keď ho zahrabávali, Ilčík odhadol, že z toľkého bohatstva by sedem rokov mohla v blahobytie žiť celá Tekovská stolica.

Vtedy si Uherčík spomenul na Jánošíkov odkaz spod liptovského háku:

A teba, Uherčík,
čo si na slobode,
z tej duše ja žiadam,
maj sa na pozore!

Lebo tento merač hlbokej jamy prý padol do rúk spojeného pohonu zlatomoravských pandúrov a levických hajdúchov. Pri mučení všetko vyzradil. Že poklad je zakopaný pod planou hruškou na konci jej tieňa. Lenže hľadaj tú správnu hrušku v nevidzianskom chotári!

A odhaduj koniec tieňa, keď nevieš ani deň, ani hodinu. Slnko nečaká a z tieňa raz ubúda, raz ho pribúda. Lebo Uherčík viac nepovedal. Svoje meračské tanomstvo si odnesol do hrobu. Jánošíkov poklad v Nevidzanech nikto viac „nevidzel“.

Premúdrení ľudia, čo všade boli a všetko vedia, sa vám budú svätošváte dušovať, že poklad nemôže byť nikde inde zakopaný, len v tom mieste, ktoré sa volá Kotol, že sem vedú aj tajné chodby z Besiarne.

Usilovní hľadači i neúnavní kopáči a chválenkári ponachádzali sice mince i črepy zo zbojníckeho kotla, ale poklad akoby bola zem prehlila. Pri troche šťastia mohla Tekovská stolica sedem rokov prekypovať blahobytom.

Mali lepšie merač a hlbšie kopať!

(Z knihy: J. Melicher,
J. Trubíni: Požitavské povesti;
Matica slovenská, Martin 1998)

Pri Dunajku šaty prala

Allegro

Pri Dunajku ša - ty pra - la, na mi - lé - ho po - ze - ra - la,
vi - de - la ho na ko - ni, ma - ši - ro - vať do voj - ny.

Priš sa milá, priš sa divať,
keď mi budú vlasy strihať;
vlasy strihať, strihať,
priš sa, milá, divať.

Priš sa, milá, priš sa divať,
keď mi budú koňa dávať;
koňa dávať, dávať,
priš sa, milá, divať.

Priš sa, milá, priš sa divať,
keď ma budú už obliekať;
do zamatu čierneho,
za klerika vernenho.

Priš sa, milá, z hriechov vyznať,
keď budem ľudi spovedať;
čo sme my dva spáchali,
keď sme spolu spávali.

JULO V ÚLI

Na úbočí nadránom
už vstávajú lúka, strom ...
Znejú lesné zvuky, hlasy.
Júlia s radost'ou hlási:

„Július, natieraj úle,
kým nejdú včeličky čulé.
Ked' vzlietnú za slinkom hore,
v hlave ti zahučí more.“

(Zornička 6/98)

ČO JE TO?

Kto si spieva v našej stráni,
Každé ráno po svitaní?
To zvončekmi cingilinká,
Malá biela ...

(aknilavnoK)

Je to kvietok strapatý,
Slniečko ho pozláti,
Tráve siaha po kolienka,
Je to žltá ...

(akneivapúP)

HRAČKY, POVEDAČKY, PREKÁRAČKY ...

Chytre povedz – ani slovo nezjedz

Naše húsatá sa všetky
cez priekopu poprekoprevali.
Pred potokom, za potokom
päť kôp konopí.
A tie vrabce z toho trňa
štrng-brng do trňa!
V našej peci myši pištia,
v našej peci psík spí!

Vyhnal som ovce na pašu
zobral mi vlčko najkrajšiu.
Ej, vlčko, vlčko, vráť mi ju,
lebo ma za ňu zabijú.

Pýtala sa Anka,
čo som ja zač.
Ja som jej povedal,
že som oráč.
Oráč aj kopáč,
hrabliar aj vidliár,
bidlár aj mydlár
aj motovidlár.

Najprv ja budem jest'
a ty sa dívaj.
Potom ty sa budeš dívat
a ja budem jest'.

Cez potôčik preskočila,
sukničku si zamočila.
Nič to zato, Anička,
usuší sa suknička.

VESELO SO ŽIVOTOM

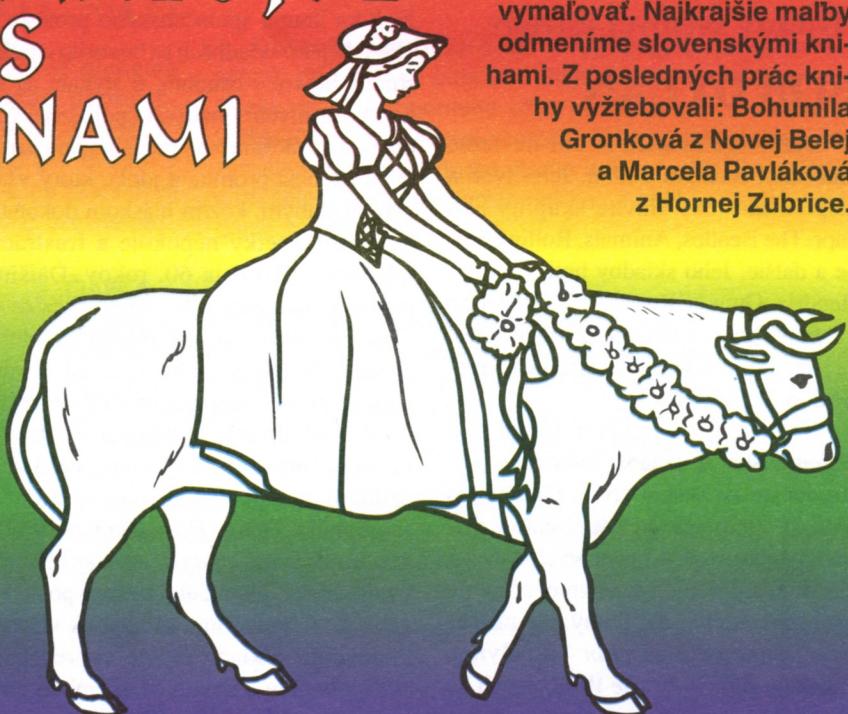
Nabrehu rieky narieka
chlapček. Okoloidúcisa ho
pýta:
- Prečo pláčeš, chlapček? Čo
sa tisťalo?
- Ale, spadol mi do vody
chlieb...
- S maslom?
- Nie, s bratom.

- Eliáš, - vratí profesor počas
prednášky, - zobud' suseda.
- Prečo ja? Vy ste ho uspalí!

- Detičky, kto by vedel pove-
dať množné číslo odslova va-
gón? - pýta sa učiteľ.
Janko sa prihlási a povie:
- Prosím, vlak.

Súdca do obžalovaného:
- Muselite predsazbať, že
ste vzali cudziu peňaženku!
Obžalovaný:
- Možno, ale peniaze sa mi vi-
deli akésiznáme.

MAĽVITE S NAMI

Tentoraz bude vašou úlohou
predstavený obrázok pekne
vymaľovať. Najkrajšie maľby
odmeníme slovenskými kni-
hami. Z posledných prác kni-
hy vyžrebovali: Bohumila
Gronková z Novej Belej
a Marcela Pavláková
z Hornej Zubrince.

BEZ KOMPLEXOV

Ked' ako 15-ročné dievča sledovala televízne prenosy z Olympijských hier v Atlante (1996), nemala ani potuchy, že existuje taká športová disciplína ako vzpieranie, ktorou sa navyše zaobrajú aj ženy. O štyri roky neskôr Agáta WRÓBELOVÁ, lebo o nej je reč, bola už na OH v Sydney striebornou medailistkou a pred niekoľkými mesiacmi po druhýkrát vybojovala titul majsterky Európy.

Výkonné vzpieranie úplne zmenilo jej život. Vytrhlo ju z neveľkej obce Jelešia nedaleko Žywca do veľkého sveta a zbavilo všetkých komplexov. Nepochybujeme totiž, že dievča vážiace vyše 100 kg muselo mať komplexy. - *Nikdy som nepredpokladala, že budem vzpierať a stanem sa taká populárna*, - hovorí dnes Agáta. - *Obišla som už takmer celý svet. Neštartovala som snáď len na Antarktíde...*

Vo vzpieračskej hale sa prvý raz ocitla niekoľko mesiacov po Atlante. Vzal si ju pod opateru v klube Góral Žywiec tamojší tréner Edward Tomaszek. Čoskoro sa o nej dopočul tréner národného vzpieračského mužstva Ryszard Sočko. - *Kto si mi povedal, že v Jeleši nedaleko Žywca videl dievča, ktoré cvičí vzpieranie. Zavolal som teda Tomaszkovi a ten prisvedčil, že má v skupine takú jednu, ktorá môže dvíhať neobvykle ľahké činky* - spomína R. Sočko. Plný zvedavosti pozval ju na prvé sústredenie do Cetniewa. Nechybalo však veľa a Agáta by už po dvoch

dňoch bola ušla z tohto sústredenia. Naštastie dala sa prehovoriť a zostala do konca. V trhu zdvihla 60 kg a v nadhode 70 kg, aj keď o technike vzpierania nemala ani tej najmenšej potuchy.

Odtedy prešli necelé dva roky tvrdého tréningu a Agáta - veľmi pracovité a nadané dievča - začala vyhľadávať takmer všetko, čo sa dalo vyhrať. Začala hneď z vysokej priečky - zlatými medailami na juniorských majstrovstvách sveta a Európy. V tom istom roku (1999) však veľmi úspešne vyštartovala i na seniorských šampionátoch - vybojovala titul majsterky Európy a stala sa striebornou medailistkou majstrovstiev sveta. Navyše v trhu prekonala svetový rekord v kategórii senioriek. V nasledujúcom roku - ešte ako juniorka - doložila niekoľko kilogramov do tohto rekordu a v dvojboji sa priblížila k hranici 300 kilogramov. Stala sa tak najsilnejšou ženou na svete. Avšak počas Letných olympijských hier v Sydney (2000) prehrala s ešte silnejšou reprezentantkou Číny a získala „len“ striebornú medailu.

Vlani sa jej akosi smola lepila na päty. Najprv utrpela zranenie a nemohla trénovať celých osem mesiacov. Potom, keď sa už zdalo, že bude môcť pokojne pracovať nad formou, zvalili sa jej na hlavu rôzne problémy, takže si v prípravách sama urobila ďalšiu prestávku. Naštastie po istom čase sa vzchopila... a bez väčšej prípravy odišla na majstrovstvá Európy do tureckej Antalyi. Každy po tak kraťučkom niekoľko-

týždňovom tréningu by bol šťastný s umiestnením v prvej šestke, no nie Agáta. Vyštúpila ako ozajstná majsterka a napriek bolestiam chrbta zdolala všetky svoje súperky a dovezla z Turecka zlato.

Najbližšie majstrovstvá sveta vo vzpieraní sa budú konať v novembri t.r. vo Varšave. Nikto nepochybuje, že na šampionáte bude veľmi ostrá konkurenčia. Prídu sem predsa silné ženy z Ázie, Ameriky a Európy. Agáta Wróbelová nič nesľubuje. Odhaduje však, že víťazka bude musieť v dvojboji zdvihnúť ok. 310 kg. - *Ona má stále obrovské možnosti a rovnako veľké ambície*, - hovorí tréner R. Sočko. - *Som presvedčený, že tolko určite zdvihne. Nuž čože, uvidíme.* (jš)

Hviezdy svetovej estrády

BOB DYLAN

Bez tohto umelca si ani nevieme predstaviť rockovú hudbu. Jeho tvorba inšpirovala také slávne skupiny ako napr. The Beatles, Animals, Rolling Stone a ďalšie. Jeho skladby hrali o.i. Jimi Hendrix, Guns N'Roses, Rolling Stone a iní. Prestížny americký magazín ho uznał za jedného zo 100 najdôležitejších Američanov 20. storočia.

Ked' r. 1962 nahral prvú platňu *Bob Dylan*, získal si uznanie folkového prostredia newyordskej štvrti Greenwich Village. Vtedy spieval ešte pesničky známych folkových a bluesových hviezd, ale dokázal v nich zaznamenať svoju osobnosť. Ked' vydal druhý album *The Freewheelin Bob Dylan* so slávnou skladbou *Blowin In The Wind*, uznali ho

za lídra hnutia spoločenského protestu v USA. V jeho skladbách sa hovorilo o bolestnom zápasení s osudem, o stýkaní sa so smrťou a iných zložitých spoločenských otázkach. Väčšina jeho fanúšikov ho uznała za akéhosi proroka a idola, ktorý však svojím slabým, kozím hláskom dokonale vyjadruje všetky nepokoje a frustrácie mladého pokolenia 60. rokov. Ďalšími platňami, ako napr. *The Times They're A-Changin*, *Highway 61 Revisited* alebo *Blonde On Blonde*, plne dokázal, že nechce sklamať dôveru svojich obdivovateľov.

Asi ich dodnes nesklamal. Dokazujú to viaceré prestížne ceny, ktoré získal, međzi iným niekoľko cien Grammy a Oscar za pesničku *Things Have Changed* vo filme *Tí nádherní chlapci*, ako aj celý rad vynikajúcich platní, ako trebárs posledná *Love And Theft*, ktorá sa napriek viac miliónovému nákladu rýchle vypredala. - *Nič neľutujem*, - hovorí 61-ročný umelec,

- dosiahol som to, čo som chcel a nadálej robím svoje... B. Dylan sa ohradzuje, keď sa oňom hovorí ako o mýte a legende hudby: - *Neberiem na vedomie mýtus Boba Dylanu. Mýty predsa nepříšu pesničky...* (jš)

KOSTÝM PRE MĽADÉ DIEVČATÁ

Veľkosť: 34-36

Materiál a spotreba: 800 g mohérovej priadze krémovej farby (90 % mohér, 10 % akryl), ihlice č. 4 a 4,5, päť m zlatej hrubšej stuhy, 7 m tenšej stuhy, 1 m gumy.

Vzory: I. hladký džersej: líce hl., rub obr.; II. vrúbikový: 3 hl., 2 obr. (rubovú stranu pletieme tak, ako sa očká javia); III. patentový: 1 hl., 2 obr.

SUKŇA

Postup práce. Zadný diel: Na ihlice č. 4,5 naberieme 110 očiek a vrúbikovým vzorom pletieme rovno do výšky 42 cm. V nasledujúcim riadku spletením pravidelne uberieme 40 očiek (máme 70 očiek). Upletieme 1 r. obrátene, tým nám vznikne prelom na zahnutie tunelčeka, a dopletieme 3 cm hladkým džersejom. Všetky očká naraz uzavrieme.

Predný diel: Pletieme rovnako ako zadný.

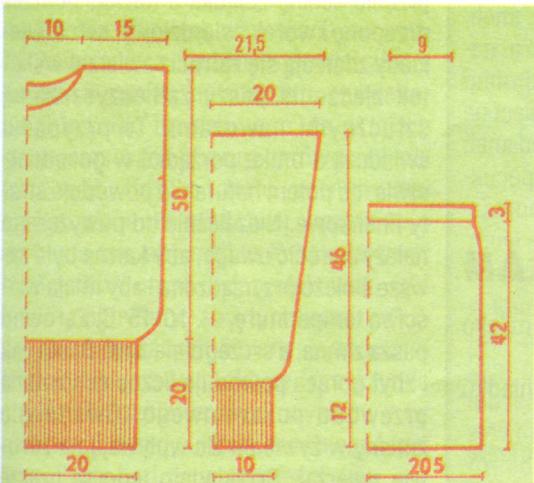
Dokončenie: Sukňu na oboch bokoch zošíjeme a navlečieme gumi. Na švíky uháčkujeme pútku na zavesenie.

PULÓVER

Postup práce. Predný diel: Na ihlice č. 4 naberieme 110 očiek a pletieme vrúbikovým vzorom do výšky 20 cm. V poslednom riadku tohto vzoru rovnomerne rozpletieme 8 očiek, ďalej pletieme na ihliciach č. 4,5 do výšky 62 cm od začiatku práce a vytvarujeme priečrnik. Uzávrieme 18 stredných očiek a potom v každom 4. r. uberieme ešte 5 x 1 očko. Vo výške 70 cm uzavrieme naraz všetky zostávajúce očká na oboch pleciach.

Zadný diel pletieme rovnako ako predný, len výstrich začneme tvarovať už vo výške 67 cm. Uzávrieme stredných 24 očiek a potom v každom 2. r. uberieme 1 x 1 očko a v každom 4. r. ešte raz 1 x 1 očko.

Rukáv: Na ihlice č. 4 naberieme 47 očiek a pletieme vrúbikovým vzorom do výšky 12 cm. V poslednom riadku rovnomerne rozpletieme 13 očiek a pokračujeme na ihliciach č. 4,5 hladkým džersejom, pričom rovnomerne pridávame v každom 4. r. po 5 x 1 očku a ďalej v každom 6. r. po 14 x 1 očku na oboch stranách. Vo výške 58 cm všetky očká uzavrieme.

ČIAPKA

Predný diel: Na ihlice č. 4 naberieme 42 očiek a pletieme vrúbikovým vzorom do výšky 25 cm. Očká uzavrieme. Na dlhšej strane na boku úpletu naberieme 48 očiek a pletieme hladkým džersejom do výšky 24 cm. Potom uzavrieme na oboch stranách 1 x 1 očko, ďalej v každom 2. r. po 3 x 1 a 2 x 2 očkách na oboch stranách. Nakoniec všetky ostávajúce očká uzavrieme naraz.

Zadný diel pletieme rovnako ako predný.

Dokončenie: Čiapku na oboch stranách zošíjeme a našíjeme aplikáciu rovnako ako na pulóvri, len v zmenšenej forme. Lem zahneme dovnútra a ručne prišijeme.

Sami si tak isto môžeme upliesť rukavičky.

(Text a foto: Dorka 12/97)

Použité skratky: hl. = hladko; obr. = obrátene; r. = riadok

ČO NA OBED?

KURČA V PIKANTNEJ ÚPRAVE.

1 kurča. 2 lyžice oleja, 30 g masla, 100 g údeného bôčika, 2 cibule, niekoľko hríbov (alebo pečiarok), 3 papriky, 200 g rajčiakov, múka, 2 strúčiky cesnaku, korenie kari.

Osolené kurča opečieme na oleji s maslom. V kastróle na troške oleja oprážime bôčik pokrájaný na rezance, pokrájanú cibuľu a cesnak, umyté pokrájané papriky, hríby alebo pečiarky a podusíme ich. Pri konci dusenia vložíme ošúpané rajčiaky zbavené jadier. Kurča rozporciujeme, vydusenú šťavu poprášíme múkou, podlejeme, spojíme s dusenou zeleninou a hubami s duseným mäsom. Ochutníme štipkou korenia kari.

BAVORSKÉ ZÁVITKY. 600 g roštenky, 100 g šunky, 2 vajcia, 100 g cibule, 100 g zemiakov, 50 g kyslých uhoriek, 100 g masti, 30-40 g hladkej múky, mleté čierne korenie, sol'.

Roštenky na okrajoch narežeme, na tenko vyklepeme, osolíme a okoreníme. Na polovici masti oprážime polovicu pokrájané cibule, pridáme šunku, olúpané zemiaky a uhorky, všetko pokrájané nadrobno, trocha osolíme, okoreníme a na koniec premiešame s vajcami. Zmes navŕšime na roštenky, zvinieme a previažeme niťou buď upevníme špáradlami. Na zvyšnej masti oprážime ďalšiu časť pokrájanej cibule, vložíme pripravené závitky, zo všetkých strán ich opečieme, podlejeme trocha vývarom z kostí alebo vriacou vodou a prikryté dusíme do mäkká. Mäkké závitky vyberieme, šťavu vydusíme na tuk, zaprášíme múkou, oprážíme, znova podlejeme a dobre povaríme. Potom ju precedíme na závitky a ešte trocha povaríme. Podávame so širokými domácimi rezancami alebo ryžou.

BORŠČ S PIRÔŽKAMI. 700 g hovädzích rebierok, 100 g údeného bôčika, 50 g mrkví, 50 g kalerábu, 1 pór, polovica malej hlávky kapusty, lyžica octu, 100 g cvikly, 2 dl smotany, sol'.

Rebierka a bôčik dáme variť do trocha osolenej vody. Keď voda začne vriť,

pridáme koreňovú zeleninu pokrájanú na rezance a pomaly uvaríme do mäkká. Potom pridáme očistenú a olúpanú cviklu pokrájanú na rezance, pokrájanú kapustu, ocot a ešte povaríme. Mäkké mäso vyberieme, vykostíme, pokrájame na kocky a vložíme späť do polievky. Podávame s pirôžkami a kyslou smotanou.

ŠALÁTY

FALOŠNÝ HOMÁROVÝ ŠALÁT. 200 g majonézy, 350 g postrúhanéj mrkvy, 200 g postrúhaného surového zeleru, niekoľko lyžíc smotany, mlieka alebo studenej vody, sol', mleté čierne korenie, citrónová šťava.

Do hustej majonézy zamiešame postrúhanú surovú mrkvu, postrúhaný surový zeler. Veľmi hustý šalát zriedime niekolkými lyžicami smotany, mlieka alebo vody. Nakoniec podľa chuti osolíme, okoreníme a pokvapkáme citrónovou šťavou.

MÚČNIKY

JAHODOVÝ KOLÁČ. 150 g masla, 150 g práškového cukru, 150 g hrubej múky, 4 žltky, 4 bielky, lyžička vanilínového cukru, trochu postrúhanej citrónovej kôry; tuk a múka na vymästenie a posypanie formy; 80 g jahodového džemu, 300 g čerstvých jahôd, 2 bielky, 50 g práškového cukru, 40 g mandľí na ozdobenie.

V mise vymiešame maslo a cukor do peny. Pridáme žltky, vanilínový cukor, citrónovú kôru a znova miešame 10 minút. Zo 4 bielkov ušľaháme tuhý sneh, spojíme s pripravenou hmotou, posypeme mûkou a vareškou zláhka premiešame. Hotové cesto rozotrieme na plech vymästeny a posypaný mûkou, alebo do tortovej formy a v stredne horúcej rúre upečieme do ružova. Upečený koláč potrieme džemom a poukladáme naň umyté a očistené jahody. Z 2 bielkov ušľaháme tuhý sneh, potom do neho všľaháme 50 g cukru, navrstívime na jahody, posypeme nadrobno posekanými mandľami a dáme zapieť na 4 minúty do veľmi horúcej rúry. Keď sneh zružovie, koláč vyberieme, trochu pocukrime, pokrájame na diely a podávame.

MLADÝM GAZDINÁM

- Prevarené a rýchlo ochladené mlieko vydrží dlhšie.
- Na záprážky používame vždy hladkú mûku.
- Horúci závin prikryjeme, aby sa dobre krájal.

HIGIENA HODOWLI

Choroby zwierząt to największy wróg hodowli. Chyba wszyscy hodowcy sobie zdają sprawę z korzyści, jakie osiągają, jeśli ich zwierzęta są zdrowe. Choroby pociągają za sobą koszty związane z leczeniem, ponadto każda choroba zmniejsza na krótszy lub dłuższy czas wydajność zwierzęcia. Zmniejszenie ilości mleka od krowy czy schudnięcie świni jest dużą stratą dla rolnika. Aby uniknąć tych strat, należy im w porę zapobiegać. Każde zwierzę posiada pewną odporność na choroby. Jest ona dużą zaletą, którą hodowca powinien stale podnosić przez należytą dbałość, dobre warunki utrzymania i żywienia. Odporność ta może być jednak przełamana, jeśli zwierzę znajdzie się w złych warunkach. U zwierząt trzymanych w ciemnych, ciasnych, niedostatecznie wietrzonych i brudnych pomieszczeniach, a w dodatku nieodpowiednio żywionych i pielęgnowanych, odporność na choroby z czasem zmniejsza się.

Największą uwagę należy skupić na żywieniu zwierząt. Nie wolno skarmiać pasz zanieczyszczonych i zepsutyh. Pasza zepsuta, stęchlá czy zaplesniała, jest bardzo szkodliwa dla koni, bydła i młodzieży, powodując m.in. ciężkie choroby przewodu pokarmowego. Okopowe są bardzo często zanieczyszczone ziemią, z której do organizmu zwierzęcia dostają się zarazki chorobotwórcze i jaja pasożytów. Dlatego też rośliny te należy przed skarmianiem pukać w wodzie. U bydła często do żołądków dostają się wraz z karmą gwoździe, kawałki drutu itp., które mogą przebić ścianę żołądka a nawet, poprzez przeponę i worek osierdziowy, serce. Niekiedy zdarzają się zatrucia zwierząt wskutek zjedzenia paszy zanieczyszczonej sztucznymi nawozami. Te przypadki świadczą o braku porządku w gospodarstwie, co potem naturalnie powoduje straty finansowe. Niezależnie od powyższego należy zwrócić uwagę, aby karma byłaawsze świeże przyrządzona i aby miała właściwą temperaturę, t.j. 10-15°C. Zarówno pasza zimna, a szczególnie zmarznięta, jak i zbyt gorąca powoduje liczne schorzenia przewodu pokarmowego. Gwałtowne zmiany w żywieniu źle wpływają na zdrowie zwierząt. Przykładem tego są częste

przypadki wzdęcia u krów, które pierwszy raz dostały się do świeżej koniczyny, oraz liczne i uporczywe biegunki przy pierwszym wypasie. Trzeba również pamiętać, aby nie skarmiać świeżo omłocionego ziarana i świeżo zebranego siana, gdyż wywołują one koliki i wzdęcia.

Ponieważ zwierzęta gospodarskie większość życia spędzają w pomieszczeniach zamkniętych, powinny one zapewnić im jak najbardziej zdrowe warunki. Muszą więc być suche, dostatecznie ciepłe, przestronne, czyste i widne. W nie przewietrzonym i brudnym pomieszczeniu gromadzą się szkodliwe dla organizmu gazy, które wywołują duszność a nawet kaszel. Wpływają to hamując na czynności życiowe oraz na osłabienie odporności i wydajności zwierząt. Pył w powietrzu i nadmierna wilgotność (opady deszczu i śniegu, parujący obornik) są szczególnie niebezpieczne dla przychówka i powodują przeziębienia oraz reumatyzm.

Chcąc mieć zdrowe zwierzęta, należy im zapewnić czyste i suche pomieszczenia a w nich czystą ściółkę. Promienie słoneczne wywierają dodatni wpływ na organizm i przyczynią się do szybszego wzrostu zwierzęcia oraz żywej wagi. Poza tym promienie słoneczne mają właściwości niszczenia zarazków. Dlatego też nie żałujmy zwierzętom słońca, zarówno na pastwisku, jak i w pomieszczeniach, w których żyją. Temperatura pomieszczeń powinna być w miarę stale jednakowa. Możemy ją uzyskać poprzez właściwe (bez przeciagów) wietrzenie w okresach ciepłych, jak też poprzez właściwe zabezpieczenie pomieszczeń w okresach zimnych. Z punktu widzenia higieny ważną rzeczą są odpowiednio obszerne stanowiska i kojce, aby zwierzęta miały wygodne i czyste legowiska. Spotyka się jeszcze chlewy, nad którymi znajdują się pomieszczenia dla kur. W takich warunkach kury oddechają zanieczyszczonym powietrzem a świnie i koryta są zanieczyszczone odchodami kur. Nic też dziwnego, że w takich gospodarstwach chorują zarówno świnie jak i drób. Koryta i żłoby powinny być umieszczane na właściwej wysokości i zrobione tak, aby można je było łatwo w każdej chwil umyć i zdezynfekować.

Chcielibyśmy, aby tych parę wskazówek, dotyczących higieny w hodowli i zastosowanych w praktyce, przyczyniło się do osiągania lepszych wyników i by słuszność zasad „lepiej zapobiegać, niż leczyć” nie budziła wątpliwości. (js)

PRAWNIK

BEZPŁATNE POSIŁKI W SZKOLE

Uczniom szkół podstawowych i gimnazjów przysługuje bezpłatny gorący posiłek. Aby uczeń otrzymał takieświadczenie, należy bezpośrednio skontaktować się z dyrekcją szkoły i wystąpić z odpowiednim wnioskiem. Taki wniosek składać: rodzice ucznia lub jego opiekunowie prawni, rodzice zastępczy (gdy dziecko wychowuje się w rodzinie zastępczej), dyrektor szkoły, wychowawca klasy, pracownik socjalny bądź inna osoba (jeżeli przedstawiciel ustawaowy lub rodzina zastępcza wyraża na to zgodę). Wniosek powinien zostać złożony do ośrodka pomocy społecznej właściwego dla miejsca pobytu ucznia. To, czy uczeń dostanie świadczenie w formie posiłku, zależy od dochodu, jaki przypada na jedną osobę w jego rodzinie. Jeżeli szkoła posiada warunki do przygotowania i wydawania posiłków, dziecko otrzyma go w tej szkole. Gdy jednak takich warunków nie ma, uczeń będzie miał zapewnione spożycie gorącego posiłku poza szkołą (wraz z odpowiednią opieką dorosłych).

KTO KIERUJE DO SANATORIUM

Aby otrzymać skierowanie do sanatorium, należy zacząć od wizyty u lekarza pierwszego kontaktu. Przy wystawianiu skierowania lekarz weźmie pod uwagę stan naszego zdrowia i korzystny wpływ leczenia uzdrowiskowego. Potem lekarz specjalista, wyznaczony przez kasę chorych, oceni, czy powinniśmy jechać do sanatorium. Musimy liczyć się z tym, że potrzebne będą dodatkowe badania. Lekarz pierwszego kontaktu będzie ewentualnie musiał udostępnić naszą dokumentację leczniczą. Jeżeli lekarz specjalista uzna, że skierowanie jest uzasadnione, to musi je jeszcze potwierdzić kasa chorych. A uczyni to ona wtedy, gdy w sanatoriach, w których pacjent powinien się leczyć, są jeszcze miejsca. Jeżeli lekarz specjalista z kasy chorych uzna, że nie musimy jechać lub też nie ma już miejsc w sanatorium, to wówczas kasa chorych nie potwierdzi skierowania.

PRACA SEZONOWA A URLOP

Jeżeli zostaliśmy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę sezonową, to mamy prawo do urlopu, ale zupełnie na innych zasadach, niż przy umowach na czas nieokreślony. Za każdy przepracowany miesiąc nabywamy prawo do urlopu w wymiarze 1,5 dnia. Przy tych wyliczeniach przyjmuje się, że miesiąc ma 30 dni. Nie musimy przepracować całego miesiąca kalendarzowego. Wystarczy, że umowa o pracę zostanie zawarta na 30 kolejno po sobie następujących dni kalendarzowych. Jeżeli zostaliśmy zatrudnieni na kilka miesięcy, to po upływie każdego z nich możemy wziąć urlop. Ale gdy opuścimy choć jeden dzień pracy, urlop nie dostaniemy.

SEPARACJA

Jeżeli małżeństwo nie żyje w zgodzie i nie ma widoków na poprawę wzajemnych stosunków, to może wystąpić do sądu o rozwód lub separację. Zanim jednak sąd orzeknie separację małżonków, to najpierw zapyta, czy wyrażamy na to zgodę (podobnie zresztą, jak w przypadku rozwodu). Jeżeli małżeństwo ma wspólne dzieci, sąd zbadza, czy na separacji rodziców nie ucierpi dobro małoletniego potomstwa. W wyroku sąd rozstrzygnie, kto będzie sprawował władzę rodzicielską nad dziećmi oraz kto i w jakiej wysokości będzie płacić alimenty. Po orzeczeniu separacji między małżonkami następuje rozdzielnosc majątkowa. Każdy z nich może wnieść do sądu wniosek o podział wspólnego majątku którego dobili się razem do momentu separacji. Małżonkowie pozostający w separacji zaczną się dorabiać swojego majątku odrębnie. Jeżeli w czasie separacji dojdzie do zgody małżonków, to na wspólne żądanie sąd orzeknie o zniesieniu separacji. Nie będzie trzeba znowu się pobierać.

WARTO WIEDZIEĆ

- Jeżeli mąż demoralizuje dziecko i został pozbawiony władzy rodzicielskiej, to żona może się wrócić do sądu opiekunowego, aby zakazał mu osobistej styczności z dzieckiem.

- Adoptować można tylko osobę małoletnią, przed 18 rokiem życia. Między dzieckiem a rodzicami adoptującymi musi być odpowiednia różnica wieku. „Rodzice” nie mogą być ani za młodzi, ani za starzy. (js)

HVIEZDY O NÁS

LEV (23.7.-23.8.)

Asi ťa čakajú dodatočné úlohy, preto sa zostra pusť do nich. Ak nezmeníš svoje chovanie, drobné nedorozumenia doma sa môžu zmeniť na vážny konflikt. Tvoja menlivá nálada už unavuje okolie a vzbudzuje k tebe nechut.

PANNA (24.8.-23.9.)

V práci sa ocitneš pred vážnym problémom, ktorý musíš vyriešiť. Nevyhýbaj sa tomu, aby si vec nepokazil a vezmi na seba nové záväzky. Rýchle rozhodnutie vyznie v tvoj prospech. Zlepší sa tvoja finančná situácia a doma budeš mať pokoj.

UÁHY (24.9.-23.10)

Chop sa novej iniciatívy, ktorá sa ti naskytne v zamestnaní. Neslubuj si však príliš veľa, zohľadni reálne možnosti. V osobnom živote a citových vzťahoch to bude dobré obdobie, v ktorom veľkú úlohu môže zohrať zaujímavá dlhšia cesta.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Zmocní sa ťa agresívna nálada, chceš všetkých presvedčiť, že máš pravdu. Kto je proti, je nepriateľ. Takýmto konaním môžeš stiahnuť na seba búrku. Snaž sa ovládať a vyhýbať sa ostrým konfliktom. Rozvaha sa iste vyplatí.

STRELEC (23.11.-21.12.)

V tomto období budú najdôležitejšie rodinné záležitosti. Musíš sa im viac venovať. Čakajú ťa viaceré zmeny a prekvapenia. V práci bude pokojne, aj keď budeš musieť niekoho zastúpiť. Vyhýbaj sa ľuďom, ktorí nie sú voči tebe úprimní.

KOŽOROŽEC (22.12.-20.1.)

Budeš sa musieť napracovať, ak chceš zarobiť na všetky výdavky, najmä neplánované, aj keď nutné. Nezabudni včas zaplatiť finančné záväzky, aby nedošlo k väčšiemu konfliktu, ktorý by mohol ešte viac skomplikovať tvoju situáciu.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Nájdì si čas na dovolenku. Keď sa to nedá, aspoň zmierni tempo. Pozri sa na všetko s odstupom a neber všetko tak vážne, lebo tvoje zdravie to nevydrží. Nemôžeš ťa len prácou a povinnosťami, tým viac, že sa nemusíš obávať o financie.

RYBY (19.2.-20.3.)

V práci nie sú vylúčené rozdielne názory a diskusie s predstaveným. Nepodľahni prázdnym slovám a frázam a bráň svoje presvedčenie. Trochu ti to pokazí náladu, ale všetko sa raz skončí a prídu ešte lepšie dni, ba môžeš na tom aj získať.

BARAN (21.3.-20.4.)

Vytrvalosť a energia, ktoré ťa ženú dopredu, ťa nútia neobzerať sa za nikým a ničím. Musíš nielen vydávať rozkazy, ale svoje rozhodnutia múdro zdôvodniť. V opačnom prípade môže dôjsť k sporom a konfliktom. Aj v osobnom živote potrebuješ viačej sebaovládania.

BÝK (21.4.-20.5.)

Caká ťa cely mesiac citových zážitkov. Amorov šíp ťa zasiaha tak, že stratíš rozum. Je to pre teba nezvyklé, lebo nikdy doteraz si niečo také neprežil. Daj si pozor, aby si nezašiel prídaleko. Pozor aj na financie, lebo sa ľahko môžeš dostať do úzkych.

BLIŽENCI (21.5.-21.6.)

Si vo forme a môžeš veľa vyriešiť podľa svojho uváženia. Nezastav sa v polovici cesty. Vec je príliš veľká, aby si sa uspokojil malým úspechom. Veľká stávka vyžaduje veľké úsilie. Doma nájdeš spojencov, ktorí ťa s presvedčením budú podporovať.

RAK (22.6.-22.7.)

Bez ohľadu na všetko vidíš u istej osoby len same dobrodé stránky a každé ich slovo berieš vážne. Daj si pozor, máš čo robiť s obyčajnou intrigou. Doma ťa caká neobvyklá udalosť, spojená s dlhšou cestou - tvojou alebo niekoho z rodiny. Finančná situácia nie je zlá. (js)

NÁŠ TEST

Chcete schudnúť?

1. Budíte sa ráno unavení? (áno - nie)
2. Dokážete bez problémov schudnúť pár kilogramov? (áno - nie)
3. Máte nízky krvný tlak? (áno - nie)
4. Ste počas dňa unavení, aj keď na to nemáte konkrétny dôvod? (áno - nie)
5. Máte problémy s cirkuláciou tekutín (opuchnutosť)? (áno - nie)
6. Mávate po raňajkách alebo po obedze chut „trošku si zdriemnut“? (áno - nie)
7. Máte na niektorých miestach viac tukových tkanív než inde? (áno - nie)
8. Zistil vám lekár, že máte poruchu štítnnej žľazy alebo nadobličkovej žľazy? (áno - nie)
9. Mávate tráviace alebo črevné ťažkosti? (áno - nie)
10. Ak po drastickej diéte trochu schudnete, získate hned po jej ukončení „stratené“ kilogramy? (áno - nie)

VYHODNOTENIE

6 - 10 odpovedí „áno“: Máte pomalý metabolizmus. Ľahko priberiete, a aby ste schudli pár kilogramov, musíte sa veľmi premáhať. Žiaľ, hned po ukončení diéty sa schudnuté kilogramy opäť na vás „prilepia“. Váš metabolizmus nepretvára tuky a bielkoviny na energiu tak, ako by mal a len veľmi ťažko spracúva cukry. Často mávate depresívne pocity a ľahko strácate koncentráciu. **Typické ťažkosti:** Únavá, „lenivé črevá“, nízky tlak, precitlivenosť na chlad, prehrané potenie, suchá koža i vlasy.

3 - 5 odpovedí „áno“: Váš metabolizmus je vyvážený buď neutrálny. To je dobrý stav a vaša hmotnosť je stála. Aj keď trochu priberiete, dokážete sa nadváhy zbaviť rýchlo a bez väčšieho úsilia. Vďačíte za to dobre fungujúcemu metabolizmu, ktorý dokáže vyrovnať príjem s výdajom. Darí sa vám v telesných i duševných aktivitách. **Typické ťažkosti:** Z času na čas sa aj u vás môžu prejavíť ťažkosti, aké mávajú ľudia s rýchlym buď pomalým metabolismom.

Menej ako 3 odpovede „áno“: Máte rýchly metabolismus. Ľudia s ním bývajú zväčša chudí, ale ich organizmus len ťažko spracúva cukry. Preto ak sa stravujete nepravidelne a nezaujíma vás telesná aktivity, mohli by ste ľahko pribrať. Máte však výhodu v tom, že opäť ľahko schudnete, ibaže nemáte chuť držať nijakú diétu. Ste hyperaktívni a často žijete v strese. Rýchlo spalujete prijatú energiu a preto sa občas môžete cítiť „vyštaven“. **Typické ťažkosti:** Depresie, vysoký tlak, precitlivenosť na teplo, podráždenosť, mastná koža i vlasy. (js)

MENO VEŠTÍ

DAVID: malebné, milé, odvážne farebné, biblické meno. Človek s týmto menom je najčastejšie blondý alebo hnedovlasý, občas dokonca ryšavý. Je vysoký, štíhly, originálny, nápaditý a vtipný. Od detstva prežíva šťastné i menej šťastné chvíle. Osud s ním nezaobchádza príliš láskavo. V útlej mladosti stráca napr. starého otca, takže ho vlastne ani nepozná.

David pochádza obyčajne z dosť početnej, zžitej a intelligentnej rodiny. Je obratný, bystrý, nadaný, s pôsobivým intelektom. Matka, ináč dobrá a múdra žena, ho veľmi miluje a snaží sa mu zaistíť dobrú výchovu, aj keď prostredníctvom najbližšej rodiny. Jeho výchova však nie je ľahká, keďže má bohatú fantáziu a je veľmi neposedný. Často sa ponáša na matku, ale po otcovi dedí záľubu a nadanie pre techniku. Nemáva príliš veľký úspech u žien. Žení sa obyčajne s prvou ľáskou, ktorá je o niekoľko rokov mladšia. Má pritom veľké

šťastie. S manželkou vychádza veľmi dobre, v čom mu pomáha nielen citový zväzok, ale aj jeho vrodená inteligencia a erudícia.

David je povahove dobroprajný človek, ktorý veľmi rád pomáha iným. Má rád tanec, hudbu, film a divadlo. Často musí nosiť okuliare a je náchylný na neurózy a žalúdočné a črevné choroby. Najšťastnejšie obdobie v jeho živote je medzi 25. a 35. rokom. Keď je rolníkom, dokáže múdro a rozvážne hospodáriť. Býva tiež z neho znamenitý automechanik, technik a nezriedka konštruktér. Máva obyčajne dve deti, o ktoré sa vzorne stará. Je prísnym, ale chápavým otcom a starostlivým manželom. Žiaľ, niektorým Davidom osud dosť skoro zoberie milovanú ženu, takže ostáva sám a len zriedkakedy sa žení druhýkrát. Dožíva sa vysokého veku a starobu trávi často osamotený. Do konca svojich dní sa teší všeobecnej úcte nielen medzi susedmi, priateľmi a známymi, ale aj v širokom okolí. (jš)

- Pán advokát, zoberiete môj prípad?
 - A z čoho vás obviňujú?
 - Z falšovania bankových šekov.
 - Dobre, zoberiem.
 - To som rád. Ak chcete zálohu, môžem vám vypísat šek.

* * *
 - Obžalovaný, peňaženku, ktorú ste našli, ste mali odovzdať na políciu.
 - V ten deň na políciu nikto neboli.
 - A na druhý deň?
 - Na druhý deň nebolo nič v peňaženke.

* * *
 Lekár:
 - No, tep máte nomálny.
 - Pán doktor, chýte moju pravú ruku. Toto je protéza.

* * *
 Pán premiér, prečo máte vo vláde tak veľa ministrov?
 - Akože veľa?! Spomeňte si na Alibabu a štyridsať zbojníkov!

* * *
 Mama, za tabuľku čokolády by som urobil všetko na svete.

- Tak sa chod' umyť.
- Myslel som... skoro všetko.

* * *
 Vodoinštalatér pribehne do bytu:

- Prepáčte, že meškám, ale nemohol som skôr prísť. Dúfam, že ste tu nečakali so založenými rukami.
- Nie, učila som deti plávať!

* * *
 Host' sa pýta recepčného:

- Je v izbe tečúca voda?
- Načo? Vari tu chcete chytáť ryby?

* * *
 Predseda senátu je prekvapený, že všetci dvanásť porotcovia vyniesli jednohlasne verdikt - nevinný.

- Z akého dôvodu? - pýta sa.
- Slabomyseľnosť.
- U všetkých dvanásťich?

* * *
 Medzi lekármi:

- Čo urobíme s pacientom Petrom? Budeme ho liečiť, alebo ho necháme žiť?

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predstavu našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

- Armáda - dostaneš neočakávané peniaze.
- Balenie niečoho - pred tebou len priemerné obchody.
- Batožina - stratíš miesto v zamestnaní.
- Blúznenie - máš sklon k predpojatosti.
- Bozk - vystríhaj sa pred neverou.
- Bučanie dobytka - onedlho dostaneš zlú správu.
- Búda plná tovaru - hádky, spory, konflikty.
- Budovanie domu - klebety a ohováračky.
- Bubnovanie na ulici - hádky a nedozumenia v rodine.
- Buchanie na dvere - nepriaznivé pomery.
- Byt na prízemí - budeš mať pokojný a vyrovnany život.
- Byvol - oznamíš sa s bohatou osobou.
- Cesta do Ameriky - šťastie v podnikaní.
- Cestovný voz - tvoje nádeje sa splnia.
- Cibula - nespravidlivé ohováranie.
- Cigarety - porozumenie a dohoda s blízkymi.
- Cintorín - čaká ťa tichá staroba.
- Čaj - slabosť alebo nemoc.
- Čítanie biblie - hádky a konflikty v rodine.
- Čítanie novín - tvoj život bude zdarne pokračovať. (jš)

MYŠI MAJÚ POPLACH. Vedci z texaského inštitútu vykloňovali prvú mačku na svete. Dvojmesačná mačička Copycat (na snímke) sa má k svetu a vedci veria, že sa im po prvom experimente podarí ovládnuť záhadu klonovania natoľko, že onedlho budú vedieť „vy-

tvorit“ zviera podľa potrieb človeka. Americké noviny priniesli zaujímavý postreh, zmysel tohto experimentu vidia v tom, že budú zmiňuť všetky myši, alebo sa konečne budú mačky s myšami priali, ako je to v slávnom kreslenom seriáli Tom a Jerry.

VIETE ŽE ...

... na svete existuje zhruba 20-tisíc druhov včiel, ale len tri z nich produkujú med? Je to predovšetkým známa včela medonosná, ďalej včela indická a včela trpasličia.

... skupina vedcov z Nemecka skúmala „šíkovnosť“ sliepok a kohútov? Zistila, že sliepky sú šikovnejšie - zo 100 zohnutí hlavy nájdú zrno až 82-krát, kým kohúty iba 50-krát.

... v Drážďanoch majú najstarší písací stroj na svete? Je v zbierkach Technického múzea a pochádza z roku 1884. Vyrobeni ho z dreva, s výnimkou kovových ihlíc na konci typových značiek.

ZATIAĽ IBA KRESBA. Britské vojnové námorníctvo predstavilo projekt nových bojových lodí kráľovského loďstva (na snímke). Elektroniku priam nabité vojnové lode majú začať plniť úlohy od roku 2007 a výstavba troch takýchto lodí si vyžiada dve miliardy libier. Typ 45, ako ho stroho nazvali, vďaka najmodernejšej technike vraj nahradí jedenásť podobných lodí.

ODIŠLA KRÁLOVNÁ MATKA. 30. marca 2002 zomrela počas spánku Alžbeta, britská Kráľovná Matka (na snímke) vo veku 101 rokov. Pri jej skone bola pri nej dcéra, kráľovná Alžbeta II. Kráľovná Matka vládla v rokoch 1936-52 spolu so svojím manželom Jurajom VI. Napriek svojmu kozervativizmu a doslova kráľovským výdavkom bola až do svojej smrti najobľúbenejšou príslušníčkou anglickej kráľovskej rodiny. Narodila sa ako Elizabeth Angela Marguerite Bowes-Lyonová v starodávnej grófskej rodine. V roku 1923 sa vydala za princa Alberta, ktorý nastúpil na anglický trón o 13 rokov neskôr, keď jeho brat Eduard VIII. musel abdikovať, keďže sa chcel oženiť s rozvedenou Američankou, čím stratil nárok na trón. Alžbeta si najvyššie uznanie v očiach svojich poddaných získala najmä počas 2. svetovej vojny, keď neopustila bombardovaný Londýn a pravidelne navštěvovala trpiaci obyvateľov. Keď Juraj VI. v roku 1952 zomrel, prikázala nazývať sa Kráľovnou Matkou, ale trón odovzdala svojej dcere Alžbete II. Naďalej však viedla doslova „kráľovský“ spôsob života a mala 50-člennú dvorskú súitu.

NESTRÁCAJTE HLAVU. Francúzsky lekár a imunológ Maurice Desroches upozorňuje, že riešenie životných problémov nás sice oberá o silu, ale tá sa môže pri správnej regenerácii opäť rýchlo vrátiť. - *Rozhodujúca nie je veľkosť problémov, ale prístup k nim*, - hovorí. - *Žiaľ, ľudia v ťažkých životných situáciách dosť často strácajú hlavu. Prestávajú cvičiť, izolujú sa od rodiny a priateľov, prejedajú sa a spôsob ich života sa zhoršuje. Často sa s ťažkostami usilujú vyroviať pomocou stimulantov: cigaretami, sladkosťami, veľkým množstvom kávy, alkoholom a iným drogami, čo oslabuje imunitný systém a spôsobuje choroby.*

ČO SI DÁTE? Psy v Singapure majú reštauráciu (na snímke), kde môžu prísť aj s pánom bez toho, aby svoju prítomnosťou vyrúšovali iných hostí. Majú špeciálne stoly a obsluhu. Ceny sú vraj primerané tomuto luxusu, no psom to neprekáža. Čo by človek neurobil pre svojho miláčika?

VYSLANKYŇA PIVA. Dánka Helena Christensenová (na snímke), sa má postarať o zvýšený záujem o pivo jej rodnej krajiny vo Veľkej Británii. Bývalá top-modelka, poslednýkrát stála na predvádzacom móle v roku 1999, v Kodani pôzvala pre tradičné pivo v novej fľaši a s novým názvom - Carlsberg Export. V Anglicku má k výkonom v pití zlatistého moku inšpirovať „mladých mestských fanúšikov piva“, aspoň v to dúfa reklamný manažér firmy. Presnejšie - Helena Christensenová „esenciu tohto piva zosobňuje.“

VZORNÁ MATKA. Tak nazvali ochrancovia zvierat v Srbsku policajnú fenku Maru (na snímke). Tá okrem vlastných šteniat prijala „do výchovy“ aj dve tigričata zo zoologickej záhrady, ktoré vlastná matka odvrhla. Keby ich neprijaťala ani Mara, tigričatá by zahynuli. (pk)

L. Molitoris a J. Krišík vítajú
lapšanské publikum

Konferenenciéri B. Szczepańska
a M. Bryja pri práci

Podujatie v Krempachoch sledovali stovky divákov

Tancuje beliansky súbor Spiš

Na scéne krempašský Zelený javor

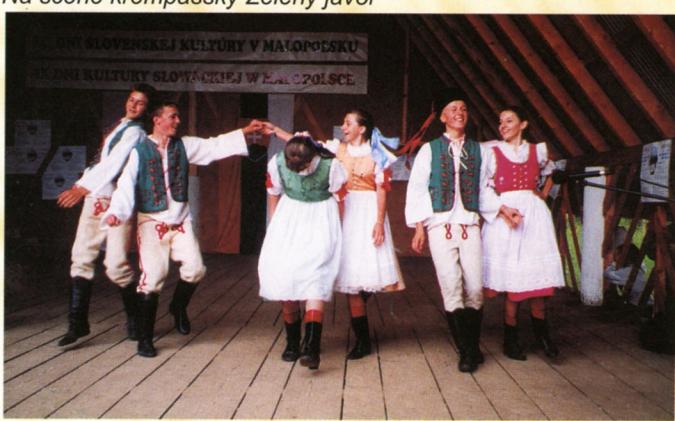

Foto: J. Bryja

Z DNÍ SLOVENSKEJ KULTÚRY NA SPIŠI

Reportáž z dní uverejníme v nasledujúcom čísle

Súbor Čardaše z Čiernej Hory

Hostia zo Slovenska - súbor z Batizoviec

Vyšnolapšanská mládež sleduje vystúpenie

Popradský súbor Vagonár vo víre tanca

Procesia na Božie Telo v Repiskách-Grocholovom Potoku. Foto: J. Špernoga

DRUKARNIA

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

Zrealizujemy
Twoje
Pomyśły i ...
nie zapłacisz wiele.

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE poleca do nabycia następujące publikacje:

- Almanach, *Słowacy w Polsce cz.III*, (rocznik), Kraków 1995 .. 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VI*, (rocznik), Kraków 1999 .. 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VII*, (rocznik), Kraków 2000 .. 10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, *Słowacy w Powstaniu Warszawskim*, Kraków 1994 8,00 zł
Zbigniew Tobjański, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 10,00 zł
J. Ciągwa, *Dzieje i współczesność Jurgowa*, Kraków 1996 10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, *Študie z dejín stredovekého Spiša*, Kraków 1998 11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998 12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, *Klucz Światła wybór poezji*, Kraków 1998 13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, *Deti Prometeusa*, Kraków 1999 .. 20,00 zł
Miasta i Miejsca, Mestá a Mesta, Kraków 2001, 10,00 zł
II polsko-słowackie spotkania poetów 10,00 zł
Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002, 15,00 zł
w przekładach Bohdana Urbankowskiego Julian Kwiek, *Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957*, Kraków 2002 10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788

e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank PKO S.A.

III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100